

LUONNOS 24.1.2018

Hallituksen esitys eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esitys liittyy pääministeri Juha Sipilän hallituksen toimintasuunnitelman mukaiseen lukiokoulutuksen uudistukseen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi lukiolaki. Laki ja sen nojalla annettava valtioneuvoston asetus korvaisivat voimassa olevan lukiolain ja -asetuksen.

Ehdotetulla lailla uudistettaisiin lukiokoulutuksen rakennetta. Tavoitteena on edistää nykyistä laajempien opintojaksojen ja oppiainerajat ylittävien opintojen järjestämistä ja opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä lukio-opintojen aikana. Lukiokoulutus olisi edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestettäisiin erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytettäisiin opintopisteitä. Opintojen rakenteesta ja laajuuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Oppiaineita ja niihin kuuluvien opintojen määrää tai pakollisuutta ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaan nähden, mutta koulutuksen järjestäjä päättäisi pääosin minkä laajuisina opintojaksoina opinnot järjestetään.

Ehdotetun lain tavoitteena on edistää lukiolaisten hyvinvointia, tukea opiskelijoita heidän opinnoissaan sekä sujuvoittaa siirtymistä jatko-opintoihin. Opiskelijalla olisi oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Ohjausta annettaisiin myös opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus on päättymässä tai jotka ovat eroamassa, sekä henkilöille, jotka lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Ehdotetussa laissa säädettäisiin oppimisen tuesta lukiokoulutuksessa. Opiskelijalla, jolla on oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, olisi oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisesta säädettäisiin laissa.

Ehdotetussa laissa vahvistettaisiin lisäksi lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista olisi järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Opetus olisi lisäksi järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan.

Lisäksi muutettaisiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettua lakia. Ylioppilastutkinnon kokeiden uusimiskertoja koskevista rajoituksista luovuttaisiin ja koulutuksen järjestäjälle säädettäisiin velvollisuus järjestää kokeet myös uusijoille ja tutkinnon täydentäjille. Voimassa olevaan lukiolakiin sisältyvät ylioppilastutkintoa ja ylioppilastutkintolautakuntaa koskevat säännökset siirrettäisiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2019. Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet uudistettaisiin vuosien 2019—2020 aikana ja niiden mukaan

laaditut opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön syksyllä 2021 alkavasta lukiokoulutuksesta lukien.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	3
YLEISPERUSTELUT	5
1 JOHDANTO	5
2 NYKYTILA	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Lukiokoulutus	6
2.1.2 Lukiokoulutuksen järjestäminen	7
2.1.3 Lukiokoulutuksen rakenne	7
2.1.4 Opetus	8
2.1.5 Opiskelijaksi hakeutuminen	10
2.1.6 Koulutuksen ja opiskelijan arviointi	10
2.1.7 Ylioppilastutkinto.....	11
2.1.8 Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet	12
2.1.9 Lukiokoulutuksen rahoitus.....	13
2.1.10 Siirtymä lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin.....	14
2.1.11 Lukiokoulutuksen nykytila tilastoina.....	15
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	19
2.3 Nykytilan arviointi	21
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	26
3.1 Tavoitteet	26
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	28
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	30
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	32
4.1 Taloudelliset vaikutukset	32
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	34
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	35
5 ASIAN VALMISTELU	36
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	36
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	38
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	39
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	39
1.1 Lukiolaki	39
1 luku. Yleiset säännökset	39
2 luku. Koulutuksen järjestäminen	40
3 luku. Opetus.....	44
4 luku. Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen.....	49
5 luku. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet.....	52
6 luku. Oppimäärän suorittaminen ja opiskelijan arviointi.....	60
7 luku. Turvallinen opiskeluympäristö	62
8 luku. Muutoksenhaku	64

9 luku. Erinäiset säännökset.....	65
1.2 Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	67
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	70
2.1 Lukiolaki	70
2.2 Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä.....	73
3 VOIMAANTULO.....	73
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	74
LAKIEHDOTUKSET	79
1. Lukiolaki	79
2. Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	102

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Lukiokoulutuksen lainsäädäntöä ei ole vuoden 1998 koulutuslainsäädännön uudistuksen ja vuonna 1999 voimaan tulleiden lukiolain (629/1998) ja lukioasetuksen (810/1998) antamisen jälkeen kokonaisuudessaan uudistettu. Nykyisen lainsäädännön voimassaoloaikana on kuitenkin toteutettu lukuisia osittaisia lainsäädäntöuudistuksia koskien muun muassa koulutuksen arviointia, turvallista opiskeluympäristöä ja kurinpitoa sekä muutoksenhakua. Lukiolakiin on vuonna 2013 myös lisätty lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta koskevat säännökset. Valtioneuvosto päätti lukion nykyisestä tuntijaosta vuonna 2014 ja Opetushallitus sen mukaisista uusista opetussuunnitelman perusteista syksyllä 2015. Uusien opetussuunnitelman perusteiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat on sekä nuorille että aikuisille tarkoitettussa lukio-koulutuksessa otettu käyttöön lukion aloittavilla opiskelijoilla 1 päivästä elokuuta 2016 lukien.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman (Ratkaisujen Suomi, 29.5.2015) osaamista ja koulutusta koskeva kymmenen vuoden tavoite on, että Suomi on maa, jossa tekee mieli oppia koko ajan uutta. Suomalaisten osaamis- ja koulutustaso on noussut, mikä tukee suomalaisen yhteiskunnan uudistumista ja mahdollisuuksien tasa-arvoa. Suomi on koulutuksen, osaamisen ja modernin oppimisen kärkimaa. Hallituskauden tavoitteena on, että oppimisympäristöjä on modernisoitu, digitalisaation ja uuden pedagogiikan mahdollisuuksia hyödynnetään oppimisessa, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on vähentynyt, koulutuksen keskeyttäneiden määrä on laskenut, koulutuksen ja työelämän välinen vuorovaikutus on lisääntynyt, tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus ovat kääntyneet nousuun ja että koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt ja koulutusviennin esteet on purettu. Osaamista ja koulutusta koskevien tavoitteiden toteutumista tuetaan hallituksen toimintasuunnitelman mukaisilla kuudella kärkihankkeella. Yhtenä hallituksen kärkihankkeena on toisella asteella toteutettu vuoden 2018 alussa voimaan tullut ammatillisen koulutuksen reformi, jossa ammatillista koulutusta koskeva lainsäädäntö koottiin yhteen ja uudistettiin kokonaisuudessaan.

Lukiokoulutusta on edelleen aktiivisesti kehitetty pääministeri Juha Sipilän hallituksen kaudella sekä lainsäädännöllisesti että muilla toimilla. Sääntelyä on kevennetty osana kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämistä ja lukiolakiin on lisätty lukiokoulutuksen koulutusvientä tukevat tilauskoulutusta koskevat säännökset sekä erityistä koulutustehtävää koskevat säännökset. Syksyllä 2016 käynnistyi lukion tuntijakokeilu, jonka tarkoituksena on hankkia kokemuksia nykyistä suuremman opiskelijakohtaisen valinnaisuuden mahdollistamisesta sekä sen toimivuudesta ja vaikutuksista. Samassa yhteydessä Opetushallitus käynnisti valtakunnallisen lukioiden kehittämisverkoston, jonka tavoitteena on erityisesti kehittää ja uudistaa lukioiden pedagogiikkaa, opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria. Ylioppilastutkinnon digitalisointi etenee asteittain ylioppilastutkintolautakunnan päätösten mukaisesti. Ylioppilastutkinto suoritetaan kokonaan digitaalisessa muodossa keväällä 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Gaudeamus igitur -työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää ylioppilastutkinnon keskeisiä kehittämistarpeita sekä tehdä ehdotukset kehittämistoimenpiteiksi, luovutti ehdotuksensa opetus- ja kulttuuriministeriölle 18 päivänä huhtikuuta 2017. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut ovat yhdessä linjanneet korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisestä vuoteen 2020 mennessä siten, että nykyistä merkittävästi suurempi osa opiskelijoista valitaan todistusvalinnalla ja todistusvalinnalla täytettävistä paikoista valtaosa varataan en-

simmäistä opiskelupaikkaansa hakeville. Uudet lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän luvat myönnettiin syksyllä 2017.

Hallitus päätti puolivälitarkastelunsa yhteydessä 25 päivänä huhtikuuta 2017 käynnistää lukiokoulutuksen uudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on hallituksen päivitetyn toimintasuunnitelman mukaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot ja korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi. Työssä otetaan huomioon ylioppilastutkinnon uudistuksesta tehty työryhmäesitys. Hallituksen toimintasuunnitelman mukaan hallituksen esitys lukiolain uudistamiseksi valmistellaan annettavaksi eduskunnalle keväällä 2018.

Tämän esityksen yhteydessä toteutettaisiin lukiokoulutusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta sekä korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamisesta johtuvat muutokset ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin (672/2005). Laajempi ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus valmistella erikseen annettavaksi eduskunnalle syksyllä 2018.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Lukiokoulutus

Suomen koulutusjärjestelmässä lukiokoulutus on osa toisen asteen koulutusta, johon kuuluu lisäksi ammatillinen koulutus. Lukiokoulutuksesta säädetään lukiolaissa. Lukiokoulutus on perusopetuksen oppimäärään perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Lukiolaissa säädetään lisäksi maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.

Lukiokoulutuksen tavoitteena on lukiolain 2 §:n mukaan tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana.

Lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista säädetään tarkemmin lukiolaissa tarkoitettujen koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) 2 luvussa.

2.1.2 Lukiokoulutuksen järjestäminen

Lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestäminen perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämään koulutuksen järjestämislupaun. Lupa voidaan lukiolain 3 §:n mukaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Lukiokoulutuksen järjestämisluvan saaneella on suoraan luvan nojalla oikeus järjestää myös lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta. Lukiokoulutusta voidaan ministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Lukiokoulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Lukiokoulutuksen järjestämislupaun voi sisältyä erityinen koulutustehtävä. Erityisellä koulutustehtävällä tarkoitetaan lukiolain 1 päivänä elokuuta 2018 voimaan tulevan uuden 4 a §:n mukaan opetusta, jossa olennaisessa määrin painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta tai opintokokonaisuutta, tai opetusta, joka tähtää ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 17 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Erityisen koulutustehtävän myöntäminen edellyttää osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen liittyvää tarvetta järjestää edellä mainittua opetusta. Erityiseen koulutustehtävään voi sisältyä velvoite huolehtia asianomaiseen opetukseen liittyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä.

Koulutuksen järjestäjän tulee lukiolain 5 §:n mukaan olla yhteistyössä alueella toimivien lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa. Koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyötahoista ja yhteistyön tarkemmista toteuttamistavoista.

Koulutuksen järjestäjä, jonka järjestämislupaun sisältyy lupa järjestää International Baccalaureate-tutkintoon johtavaa koulutusta, saa lukiolain 5 a §:ssä säädetyin edellytyksin järjestää Suomeen tuleville opiskelijoille kyseiseen tutkintoon johtavaa opetusta, jos koulutuksen tilaa ja rahoittaa toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauskoulutus*). Tilauskoulutusta koskevat säännökset on lisätty lukiolakiin lailla 472/2017, joka on tullut voimaan 1 päivänä elokuuta 2017.

2.1.3 Lukiokoulutuksen rakenne

Lukio-opinnot muodostavat laajuudeltaan kolmivuotisen oppimäärän. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Lukion oppimäärä sisältää lukiolain 7 §:n 2 momentin mukaan äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäntutkimustietoa, liikuntaa ja muita taito- ja taideaineita sekä terveystietoa. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat kuitenkin vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyin oppimäärän mukaan. Lukion oppimäärään voi sisältyä myös ammatillisia opintoja ja muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Opiskelijalle tulee antaa myös opinto-ohjausta.

Lukioasetuksen 1 §:n mukaan lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia ja opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia. Aikuisille tarkoitettussa opetuksessa oppimäärä sisältää kuitenkin vähintään 44 kurssia ja kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 40 minuuttia. Ope-

tus tulee lukioasetuksen 3 §:n mukaan järjestää siten, että opiskelija voi suorittaa lukion oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa.

Lukiolain 10 §:n mukaan opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (*tuntijako*) säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lukio-opetuksen tuntijaosta säädetään lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (jäljempänä *tuntijakoasetus*). Tuntijakoasetuksen 8 §:n mukaan lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi. Niillä on valtakunnallisesti yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Soveltavat kurssit ovat menetelmäkursseja, saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja, aineksia eri oppiaineista sisältäviä eheyttäviä kursseja tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit, joihin Opetushallitus laatii valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet.

Tuntijakoasetuksen 9 ja 10 §:ssä säädetään erikseen nuorille ja aikuisille annettavan lukiokoulutuksen tuntijaosta. Tuntijaossa määritellään lukion oppimäärään kuuluvat valtakunnalliset oppiaineet sekä montako pakollista ja syventävinä opintoina tarjottavaa valtakunnallista kurssia kuhunkin oppiaineeseen kuuluu. Nykyisessä nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijaossa pakollisia kursseja on 47—51 opiskeltavasta matematiikan oppimäärästä riippuen. Valtakunnallisia syventäviä kursseja tulee suorittaa vähintään 10. Pakollisia kursseja on yhteensä 18 eri oppiaineessa. Nykyisessä tuntijaossa säädetään aiempaan tuntijakoon nähden uutena elementtinä syventävistä teemaopinnoista, jotka eheyttävät opetusta, vahvistavat opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus on laajuudeltaan yhden lukuvuoden opintokokonaisuus, joka sisältää erityisesti suomen tai ruotsin kielen opintoja. Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tuntijaosta säädetään tuntijakoasetuksen 11 §:ssä.

2.1.4 Opetus

Lukiolain 10 §:n mukaan Opetushallitus päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä muun lukiolaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä oppilaitoksen ja kodin yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet laaditaan erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee lain 11 §:n mukaan hyväksyä opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin tarvittaessa myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee lukioasetuksen 3 §:n mukaan lisäksi laatia vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä, opetustunneista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta, työajoista, koulu-

tuksen järjestäjän yhteistyöstä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa, koulutuksen hankkimisesta muulta koulutuksen järjestäjältä sekä muulta yhteisöltä tai säätiöltä, itsenäisestä opiskelusta sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Lukiolain 6 §:n mukaan lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää lukiolain 12 §:n nojalla koulutuksen järjestämisestä osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäopetuksena. Lukioasetuksen 4 §:n mukaan osa lukio-opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti. Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta. Opiskelijan opiskelu voidaan lukiolain 13 §:n mukaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, lukion oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai jos se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Erityisen koulustehtävän mukaisessa opetuksessa voidaan poiketa opetuksen sisältöä koskevista 7 §:n 2 momentin säännöksistä, tuntijaosta ja opetussuunnitelman perusteista sen mukaan kuin erityisen tehtävän järjestämisluvassa määrätään.

Lukiolain 15 §:ssä säädetään koulutuksen tai opetuksen kehittämiseksi järjestettävistä kokeiluista, joissa voidaan poiketa tuntijaosta ja opetussuunnitelman perusteista. Kokeiluluvan myöntää hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö taikka Opetushallitus, jos kokeilussa poiketaan vain opetussuunnitelman perusteista. Lupa tarpeelliseen kokeiluun voidaan myöntää sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen tarkoitusta vastaavalla tavalla ja opetukseen liittyviä opiskelijoiden oikeuksia vaarantamatta. Kun samaan kokeiluun osallistuu useiden koulutuksen järjestäjien oppilaitoksia, oppilaitokset valitaan alueellisesti ja kieliryhmittäin mahdollisimman edustavasti. Kokeilulupa voidaan myöntää enintään kolmeksi vuodeksi ja sitä voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella. Kokeilussa tulee noudattaa Opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt lukion tuntijakokokeilun 1 päivänä elokuuta 2016. Kokeilussa haetaan kokemuksia säädettyä suuremman opiskelijakohtaisen valinnaisuuden mahdollistamisesta ja sen toimivuudesta. Kokeilu kohdentuu lukion syksyllä 2016 ja 2017 aloittaneisiin opiskelijoihin. Opiskelijat voivat itse valita, opiskelevatko he kokeilussa olevan tuntijaon vai tuntijakoasetuksen mukaisen tuntijaon mukaan. Valinnaisuus koskee reaaliaineita, jotka on jaettu kahteen ryhmään: ympäristö- ja luonnontieteisiin (biologia, maantiede, fyysiikka, kemia ja terveystieto) sekä humanistis-yhteiskunnallisiin (historia, yhteiskuntaoppi, uskonto tai elämäntutkimus, psykologia, filosofia). Kokeilun valinnaisuus ei koske muita oppiaineita ja aineryhmiä. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää kokeilusta tietoa kokeilun aikana. Kokeilussa olevissa lukioissa opiskelijoilla on oikeus muuttaa tulevia ainevalintojaan opiskelujen loppuun saakka. Tämän vuoksi lopulliset tulokset kokeilun toimivuudesta ja opiskelijoiden toteutuneista ainevalinnoista saadaan vasta opiskelijoiden valmistuttua.

Lukion oppimäärä tai osa siitä voidaan myös suorittaa oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa, joita kutsutaan erityiseksi tutkinnoksi. Erityisen

tutkinnon kokeet voi järjestää se, jolla on lupa järjestää lukiokoulutusta. Kokeisiin osallistuvan tulee lukioasetuksen 17 §:n mukaan osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitetun opetuksen oppimäärien mukaisia tietoja ja taitoja. Kokeet hyväksytysti suorittaneelle annetaan todistus lukion oppimäärän suorittamisesta kokonaan tai osittain.

2.1.5 Opiskelijaksi hakeutuminen

Lukiolain 19 §:n mukaan opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon. Hakumenettelystä säädetään ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (294/2014). Otettaessa opiskelijoita nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen käytetään yhteishakua. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää yhteishaun aikataulusta. Opetushallitus vastaa hakujen valtakunnallisesta toteuttamisesta ja tuottaa koulutuksen järjestäjälle esityksen opiskelijaksi otettavista sekä varasijalla olevista hakijoista. Päätöksen opiskelijaksi ottamisesta tekee koulutuksen järjestäjä.

Opiskelijaksi lukiokoulutukseen voidaan lukiolain 20 §:n mukaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen. Laissa säädetään lisäksi erikseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuskokeista. Opiskelijaksi ottamisen perusteista säädetään tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa annetussa opetusministeriön asetuksessa (856/2006). Pääasiallisena opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja sen mukaisesti kuin asetuksen 2 §:ssä tarkemmin säädetään. Opiskelijat otetaan erikseen suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen koulutukseen. Jos opiskelijavalinnassa käytetään pääsy- tai soveltuvuskokeita, on kokeiden vaikutus valinnassa enintään puolet enimmäispistemäärästä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija saadaan ottaa mainittuun koulutukseen kuitenkin ainoastaan hakijaan liittyvästä erityisestä syystä.

Lukioon voi hakeutua myös suorittamaan yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta. Tällaisia opiskelijoita kutsutaan aineopiskelijoiksi. Aineopiskelijoiden ottamisesta päättää koulutuksen järjestäjä.

2.1.6 Koulutuksen ja opiskelijan arviointi

Lukiokoulutuksen arvioinnista säädetään lukiolain 16 §:ssä. Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa. Koulutuksen ulkopuolisen arvioinnin riippumattomana asiantuntijaorganisaationa toimii Kan-

sallinen koulutuksen arviointikeskus, jonka tehtävistä säädetään Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetussa laissa (1295/2013).

Opiskelijan arvioinnista ei säädetä lainsäädännössä yksityiskohtaisesti. Lukiolain 17 §:n mukaan opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijalla on lisäksi oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Lukiolain 17 a §:n mukaan kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

Lukioasetuksen 7 §:n mukaan opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kurseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä tarkoitettuja opintoja hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen. Asetuksen 8 §:ssä säädetään lukiokoulutuksessa käytettävistä todistuksista.

Opetushallitus antaa opintosuoritusten arvioinnista tarkentavia määräyksiä opetussuunnitelman perusteissa. Opetussuunnitelman perusteissa määrätään tarkemmin muun muassa arvioinnin tavoitteista, kurssisuoritusten arvioinnista, numeroarvosanojen käyttämisestä, oppiaineen oppimäärän muodostumisesta ja arvioinnista, lukion oppimäärän tulemisesta suoritetuksi sekä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Arvioinnissa käytettävistä tarkemmista menetelmistä ja käytännöistä päättää koulutuksen järjestäjä. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että niiden päättyessä. Arviointi tuottaa myös tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeisiin. Kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Annettavan arvosanan tulee perustua monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltujen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosanat annetaan numeroin lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kurseja ja teemaopintojen kurseja, joista annetaan suoritusmerkintä. Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosananana. Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa opetussuunnitelman perusteissa mainituilla perusteilla. Lukion oppimäärän opiskelija on suorittanut silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja valtakunnallisten syventävien kurssien määrä on vähintään 10 ja lukion vähimmäiskurssimäärä täyttyy.

2.1.7 Ylioppilastutkinto

Lukiolain 18 §:n mukaan lukiokoulutuksen päätteeksi pannaan toimeen ylioppilastutkinto. Tutkinnon avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyden. Ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Ylioppilastutkintoon kuuluu vähintään neljä koetta. Tutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä valintansa mukaan kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat toisessa kotimaisessa kielessä, yhdessä vieraassa kielessä, matematiikassa ja reaaliaineissa järjestettävä koe. Näiden kokeiden lisäksi tutkintoon osallistuva voi suorittaa ylimääräisiä kokeita.

Ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja toimeenpanosta vastaa lukiolain 18 b §:n mukaan ylioppilastutkintolautakunta. Lautakunta antaa määräyksiä kokeiden sisällöstä, koejärjestelyistä ja kokeiden arvostelusta.

Ylioppilastutkinnon järjestämisestä säädetään lukiolain lisäksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa ja ylioppilastutkinnosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (915/2005). Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 1 §:n mukaan ylioppilastutkinto suoritetaan suomeksi tai ruotsiksi. Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet ovat kirjallisia tai sähköisiä. Niihin voi kuulua suullisia tehtäviä. Lain 3 §:n mukaan ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet järjestetään lukiokoulutusta antavissa oppilaitoksissa kaksi kertaa vuodessa samanaikaisesti koko maassa. Lain 6 §:n mukaan ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi, kun kokelas on suorittanut hyväksytysti pakolliset kokeet sekä pakollisessa kokeessa annetun hylätyn arvosanan estämättä, jos arvosana ei ylioppilastutkintolautakunnan vahvistamien perusteiden mukaan estä tutkintotodistuksen antamista eikä kokelas ole kirjallisesti kieltänyt hylätyn arvosanan merkitsemistä todistukseen. Ylioppilastutkinnon hyväksytysti suorittanut henkilö voi täydentää tutkintoa sellaisten oppiaineiden kokeilla, jotka eivät sisälly hänen suorittamaansa tutkintoon, ja sellaisten oppiaineiden kokeilla, jotka ovat eritasoisia kuin hänen suorittamaansa tutkintoon sisältyvät samojen oppiaineiden kokeet. Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 7 §:n mukaan ylioppilastutkinto tulee suorittaa enintään kolmena peräkkäisenä tutkintokertana. Valtioneuvoston asetuksella säädetään mahdollisuudesta suorittaa tutkinto pitemmän ajan kuluessa silloin, kun pakollinen koe hylätään tai tutkinnon suorittaminen keskeytyy.

Ylioppilastutkinnosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden tehtävät laaditaan oppiaineiden pakollisten syventävinä opintoina tarjottavien kurssien perusteella. Hyväksytyin kokeen saa asetuksen 4 §:n mukaan uusia yhden kerran ja hylätyn kokeen kaksi kertaa. Ylioppilastutkinnosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 1 kohdan mukaan kun kokelas uusii hylätyn pakollisen kokeen, hän saa säädetyt uusimiskerrat hylätyn arvosanan saamista välittömästi seuraavina kolmena tutkintokertana. Pykälän 2 kohdan mukaan kokelas, joka on osallistunut yhteen tutkintokertaan ja ulkomailla tapahtuvan päätoimisen opiskelun tai siihen rinnastettavan syyn vuoksi menettänyt kaksi tutkintokertaa, voi jatkaa tutkinnon suorittamista seuraavana kahtena peräkkäisenä tutkintokertana säilyttäen oikeutensa hylätyn kokeen uusimiseen siten, että menetettyjä tutkintokertoja ei lueta 1 kohdassa tarkoitettuihin tutkintokertoihin.

Ylioppilastutkinnosta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukaan jos kokelaalla on vamma taikka luku- tai kirjoitushäiriö, hänen kokeensa voidaan järjestää poikkeavasti. Sama koskee kokelasta, joka on sairauden tai siihen rinnastettavan syyn vuoksi estynyt suorittamasta kokeita samalla tavalla kuin muut kokelaat. Ylioppilastutkintolautakunta päättää 1 momentissa tarkoitettujen järjestelyjen käytöstä kokelaan tai hänen huoltajansa tekemän hakemuksen perusteella.

2.1.8 Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

Opiskelijalla on lukiolain 22 §:n mukaan oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä opinto-ohjausta. Opinto-ohjauksena opiskelijoille annetaan lukioasetuksen 2 §:n mukaan kurssimuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta. Opinto-ohjauksesta määrätään opetussuunnitelmassa.

Opiskelijalla on lukiolain 23 §:n mukaan oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja.

Opintososiaalisista eduista säädetään lukiolain 28 §:ssä. Opetus on opiskelijalle maksutonta. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joi-
na opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä koulutuksessa opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun. Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

Maksuja voidaan kuitenkin periä aineopiskelijoilta, ylioppilastutkinnosta sekä erityisen tutkinnon kokeista. Opiskelijoilta voidaan periä kohtuullisia maksuja myös ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja erityisen koulutustehtävän nojalla järjestettävässä vieraskielisessä opetuksessa. Maksuista säädetään tarkemmin eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetussa opetusministeriön asetuksessa (1323/2001) sekä ylioppilastutkinnon osalta ylioppilastutkintolautakunnan suoritteiden maksullisuudesta annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (908/2010).

Eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetun opetusministeriön asetuksen 6 §:n mukaan jos lukiokoulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle opiskelun edellyttämiä oppikirjoja tai muita opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja oppimateriaaleja taikka tarvikkeita, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voi koulutuksen järjestäjä periä niistä maksun enintään todellisten hankinta- tai tuotantokustannusten mukaisesti. Jos opiskelija hankkii mainitut oppimateriaalit ja tarvikkeet muuten, häneltä ei voida periä momentissa tarkoitettuja maksuja.

Lukion oppimäärä tulee lukiolain 24 §:n mukaan suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajkaan pidennystä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajkaan pidennystä. Lukiolain 25 §:n mukaan opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lain 21, 26 ja 26 a—26 g §:ssä säädetään tarkemmin muun muassa kurinpitokeinoista, kurinpitoon liittyvistä menettelyistä ja voimakeinojen käyttämisestä, kiellosta tuoda oppilaitokseen ja pitää hallussa vaarallisia esineitä tai aineita sekä koulutuksen järjestäjän järjestyssäännöistä.

2.1.9 Lukiokoulutuksen rahoitus

Lukiokoulutuksen rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) ja asetuksessa (1766/2009). Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy lukiossa opiskelijamäärien sekä opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella. Kunnilla lukiolaissa tarkoitettun koulutuksen rahoitukseen sisältyy omarahoitusosuus, joka on 58,11 prosenttia lukiokoulutuksen käyttökustannuksista ja 50 prosenttia maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista. Yksikköhintojen laskemi-

sesta säädetään tarkemmin lain 3 luvussa. Laskettaessa keskimääräisiä yksikköhintoja vähennetään lain 23 b §:n mukaan vuosittain lukiokoulutuksen osalta 1 048,52 euroa. Lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on kuitenkin vähintään 5 954,28 euroa.

2.1.10 Siirtymä lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin

Lukiolain 1 §:n 2 momentin mukaan lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Lukiolain 18 §:n 4 momentin mukaan ylioppilastutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

Kelpoisuudesta korkeakouluopintoihin säädetään korkeakoululainsäädännössä. Yliopistolain (558/2009) 37 §:n mukaan pelkästään alempaan korkeakoulututkintoon tai sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

- 1) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon; taikka
- 3) ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin.

Ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:n mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi se, joka on suorittanut:

- 1) lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon; taikka
- 3) ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin.

Yliopistolain 36 §:n ja ammattikorkeakoululain 28 §:n mukaan korkeakoulut päättävät opiskelijaksi ottamisesta yliopistoon ja ammattikorkeakouluun. Korkeakoulu päättää opiskelijavalinnan perusteista. Hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan perusteella jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin. Samaan ryhmään kuuluviin hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Opiskelijavalinta järjestetään pääosin yhteishakuna.

Keskimääräinen korkeakouluopintojen aloittamisikä Suomessa on 24 vuotta. Mediaani vuonna 2015 oli yliopistojen osalta 20,9 vuotta ja ammattikorkeakoulujen osalta 22,7 vuotta. Vuoden 2016 uusista ylioppilaista 75 prosenttia haki ja 29 prosenttia sijoittui välittömästi tutkintotavoitteisiin opintoihin ylioppilaaksitulon jälkeen. Yliopistokoulutuksessa jatkoi 15 prosenttia, ammattikorkeakoulukoulutuksessa 10 prosenttia ja ammatillisessa koulutuksessa 4 prosenttia uusista ylioppilaista. Ylioppilaaksitulovuonna jatko-opintojen ulkopuolelle jääneiden osuus on kasvanut kymmenessä vuodessa 58 prosentista 71 prosenttiin. Syksyllä 2016 alkaneeseen koulutukseen yliopistoihin hakeneista 89 prosenttia ja paikan vastaanottaneista 95 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Ammattikorkeakouluihin hakeneista 57 prosenttia ja paikan vastaanottaneista 62 prosenttia oli ylioppilaita.

Vuonna 2016 pelkällä valintakokeella valittiin 54,4 prosenttia ammattikorkeakouluihin valittavista ja 33,6 prosenttia yliopistoihin valittavista. Suoravallinnalla eli todistuksen perusteella

ei valittu vielä vuoden 2016 valinnoissa ammattikorkeakouluihin juuri lainkaan opiskelijoita ja yliopisto-opiskelijoista 15,2 prosenttia. Todistuksesta saatavien ja valintakokeen yhteispisteillä valittiin 48,7 prosenttia yliopistoihin valittavista ja 31,2 prosenttia ammattikorkeakouluihin valittavista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut ovat sopineet opiskelijavalintojen uudistamisen periaatteista. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ottavat vuoteen 2018 mennessä käyttöön opiskelijavalinnan, joka ei edellytä hakijalta pitkää valmentautumista. Syksyllä 2018 korkeakoulut viestivät vuonna 2020 käyttöön otettavista todistusvalinnan valintaperusteista. Vuoteen 2020 mennessä todistusvalinnasta tulee pääasiallinen väylä korkeakoulutukseen ylioppilastutkinnon arvosanojen ja ammatillisen perustutkinnon arvosanojen perusteella. Todistusvalinnalla täytettävistä paikoista valtaosa varataan ensimmäistä opiskelupaikkaansa hakeville. Opiskelijavalinnoissa luovutaan yhteispistevalinnasta, jossa valinta perustuu sekä todistukseen että pääsykokeeseen. Todistusvalinnan lisäksi valintakokeita järjestetään niille, joita ei voida valita todistuksen perusteella. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut kehittävät yhä yhteisempiä, useilla aloilla käytettäviä valintamenettelyjä, joissa arvioidaan valmiuksia ja kyvykkyyttä korkeakouluopintoihin, mutta ei korkeakouluopintojen sisältöjä. Korkeakoulut kehittävät korkeakouluisia jo opiskelevien mahdollisuuksia vaihtaa alaa tai korkeakoulua opintojen aikana niin sanottujen siirto-opiskelijoiden valinnalla. Lisäksi kehitetään tutkinnon jo suorittaneille reittejä uusiin korkeakouluopintoihin. Korkeakouluopintoihin valitaan nykyistä enemmän opiskelijoita avoimessa korkeakoulussa suoritettujen opintojen perusteella. Yliopistojen opiskelijavalintaa suunnitellaan muutettavaksi siten, että todistuksen perusteella valitaan jatkossa suurin osa opiskelijoista ja pääsykokeen tai vastaavan perusteella noin kolmannes opiskelijoista. Avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettujen opintojen perusteella valittavien määrää lisätään. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintaa muutetaan saman suuntaiseksi kuin yliopistojen.

2.1.11 Lukiokoulutuksen nykytila tilastoina

Suomessa oli vuonna 2016 yhteensä 272 lukiokoulutuksen järjestäjää. Omistajamuodoittain tarkasteltuna 220 oli kuntien, 5 kuntayhtymien, 36 oli yksityisien, 3 valtion ja 8 yliopistojen järjestämislupia. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi syksyllä 2017 uudet erityisen koulutus-tehtävän luvat, jotka tulevat voimaan 1 päivänä elokuuta 2018. Lupa myönnettiin yhteensä 75 lukiolle ja valtakunnallinen kehittämistehtävä myönnettiin 11 lukiolle.

Taulukko 1. Lukiokoulutuksen järjestäjien määrän kehitys omistajamuodoittain vuosina 2013—2016.

Omistajamuoto	2013	2014	2015	2016
Yksityinen	36	36	36	36
Valtio	3	3	3	3
Kunta	231	226	223	220
Kuntayhtymä	5	5	6	5
Yliopisto	8	8	8	8
Yhteensä	283	278	276	272

Lähde: Opetushallitus 2017. Ahvenanmaa ei ole luvuissa mukana.

Vuonna 2016 lukiokoulutusta annettiin 389 oppilaitoksessa. Lukioita oli kaikkiaan 342. Yhdistettyjä perus- ja lukioasteen kouluja oli 41. Tämän lisäksi lukiokoulutusta antoi viisi vapaan sivistystyön oppilaitosta ja yksi ammatillinen oppilaitos. Vuodesta 2006 vuoteen 2016 lukiokoulutusta antavien oppilaitosten määrä on vähentynyt 72 oppilaitoksella. Tyypillisin oppilaitoskoko lukiokoulutuksessa on 100—300 opiskelijan lukio. Kaikkiaan 28 lukiossa oli alle 50 opiskelijaa. Yli 1 000 opiskelijan lukioita oli 24, joista viisi oli yhdistettyjä perus- ja lukioasteen kouluja. Yhdistettyjen perus- ja lukioasteen koulujen oppilas- ja opiskelijoiden lukumäärissä on mukana kaikki oppilaitoksessa kirjoilla olevat.

Aluehallintoviranomaisten tekemän peruspalvelujen arviointiselvityksen mukaan vuonna 2015 koko maassa 16-vuotiaista asui korkeintaan 10 kilometrin päässä lukiosta 84,7 prosenttia ja korkeintaan 30 kilometrin päässä 98,2 prosenttia. Prosentti on korkein Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella ja matalin Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella.

Taulukko 2. Lukioiden määrän kehitys 2005—2016.

Vuosi	Lukiot	Perus- ja lukioasteen oppilaitokset	Yhteensä
2005	428	37	465
2006	418	37	455
2007	406	37	443
2008	406	38	444
2009	398	38	436
2010	395	38	433
2011	388	39	427
2012	381	41	422
2013	374	41	415
2014	366	42	408
2015	350	41	391
2016	342	41	383

Taulukko 3. Lukioiden sekä yhdistettyjen perus- ja lukioasteen oppilaitosten määrä koon mukaan 2016.

Lukioiden sekä yhdistettyjen perus- ja lukioasteen oppilaitosten määrä oppilaitoksen koon mukaan 2016			
2016	Lukiot	Perus- ja lukioasteen oppilaitokset	Yhteensä lukioita
Oppilaitokset yhteensä	342	41	383
Oppilaitokset, 1—19 opiskelijaa	3	-	3
Oppilaitokset, 20—49	25	-	25
Oppilaitokset, 50—99	61	-	61
Oppilaitokset, 100—299	119	7	126
Oppilaitokset, 300—499	56	5	61
Oppilaitokset, 500—999	59	24	83
Oppilaitokset, 1000—	19	5	24

Lukio-opiskelijoita oli vuonna 2016 yhteensä 103 550. Heistä nuorten opetussuunnitelman mukaan opiskeli 96 268 opiskelijaa. Naisia nuorten lukiokoulutuksessa oli 57,5 prosenttia (55 370) opiskelijoista. Aikuisten opetussuunnitelman mukaan opiskeli 7 282 opiskelijaa, joista naisia oli 52,2 prosenttia (3 800). Vuonna 2001 lukio-opiskelijoita oli yhteensä 128 642, eli lukio-opiskelijoiden määrä on pienentynyt noin 20 prosentilla 2000-luvulla.

Ikäluokkien koko 16—18-vuotiaiden ikäryhmässä on pienentynyt vuodesta 2008 lähtien, jolloin 16—18-vuotiaita oli 201 938. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan 16—18-vuotiaiden määrä tulee olemaan pienimmillään 176 156 vuonna 2018. Tämän jälkeen ikäluokan koko alkaa ennusteen mukaan jälleen kasvamaan ja saavuttaa kasvuhuipun (192 376) vuonna 2027, jonka jälkeen ikäluokan koko jälleen pienenee vakiintuen 2030-luvulla noin 183 000:een.

Ylioppilastutkinnon suoritti 30 531 opiskelijaa vuonna 2016. Heistä naisia oli 58,4 prosenttia (17 834). Ylioppilastutkintojen määrä on laskenut kymmenessä vuodessa seitsemän prosenttia. Vuonna 2001 ylioppilastutkinnon suoritti 35 283 henkilöä, eli suoritettujen ylioppilastutkintojen määrä on pienentynyt noin 14 prosentilla 2000-luvulla.

Taulukko 4. Perusopetuksen päättäneiden, lukioon jatkaneiden, lukio-opiskelijoiden ja ylioppilaiden määrän kehitys 2001—2016.

Vuosi	Perusopetuksen 9.luokan päättäneet yhteensä	Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa (%)	Opiskelijat yhteensä	Opiskelijat, naiset (%)	Ylioppilastutkinnot yhteensä
2001	63 986	54,3	128 642	57,8	35 283
2002	61 477	54,8	124 644	57,6	36 224
2003	60 834	55,1	121 816	57,3	35 182
2004	63 523	54,1	120 531	57,0	34 652
2005	63 297	53,3	118 111	56,7	34 058
2006	65 838	51,1	117 260	56,9	32 786
2007	65 235	50,8	115 253	57,1	33 066
2008	64 740	50,6	114 240	57,2	32 592
2009	64 137	50,2	112 088	57,0	32 643
2010	64 215	50,4	111 778	56,7	32 324
2011	63 194	49,6	109 046	56,6	32 413
2012	61 059	50,0	107 412	56,7	31 595
2013	59 581	50,8	105 898	56,7	31 693
2014	57 853	51,6	103 914	57,0	31 620
2015	58 224	52,5	104 060	57,2	30 617
2016	57 615	52,7	103 550	57,1	30 531

Ruotsinkielistä opetusta annettiin 36 lukiossa ja niissä opiskeli 6,3 prosenttia lukiokoulutuksen opiskelijoista (6 484). Vuonna 2016 englanninkieliseen opetukseen osallistui noin 2000 opiskelijaa ja muun kieliseen opetukseen noin 100 opiskelijaa. Opiskelijoista hieman alle 2 prosenttia (noin 1 800 opiskelijaa) opiskeli kansainvälisiä ylioppilastutkintoja. Seitsemässätoista International Baccalaureate eli IB -lukiossa suoritettiin 423 IB-tutkintoa ja Helsingin saksalaisessa koulussa 24 Reifeprüfung-tutkintoa. Lisäksi Helsingin eurooppalaisessa koulussa suoritettiin kahdeksan European Baccalaureate -tutkintoa.

Vuonna 2015 nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen uusista opiskelijoista 4,9 prosenttia oli vieraskielisiä. Vuonna 2010 vastaava osuus oli 3,2 prosenttia. Suurin vieraskielisten osuus oli Uudellamaalla (8,4 prosenttia). Syksyllä 2016 lukiokoulutuksen maahanmuuttajien ja vieraskielisten lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistui 124 alle 18-vuotiasta nuorta. Yli 18-vuotiaita oli 136 ja sisäoppilaitoksessa opiskeli viisi opiskelijaa.

Vuonna 2015 lukion läpäisi korkeintaan kolmessa ja puolessa vuodessa 80,5 prosenttia koulutuksen aloittaneista ja 89 prosenttia korkeintaan neljässä ja puolessa vuodessa. Nuorten lukiokoulutuksessa keskeyttämisaste oli noin kolme prosenttia lukuvuonna 2014—2015. Keskeyttäneistä alaa vaihtoi 1,7 prosenttia ja kokonaan lukiokoulutuksessa lopetti 1,4 prosenttia opiskelijoista eli noin 1330 opiskelijaa.

Lukion pitkän matematiikan opiskelijoiden määrä on vähentynyt lukumääräisesti yli tuhannel- la opiskelijalla vuodesta 2007 lähtien. Pitkää matematiikkaa opiskelevien suhteellinen osuus lukio-opiskelijoista oli 40,5 prosenttia vuonna 2007 ja 41,2 prosenttia vuonna 2015. Naisten osuus pitkän matematiikan opiskelijoista oli 46 prosenttia vuonna 2007 ja 47,6 prosenttia vuonna 2015. Lukion oppimäärän vuonna 2015 suorittaneista A-kielenä englantia opiskeli 28 829, ruotsia 2 242, suomea 1 892, saksaa 910, ranskaa 261 ja venäjää 213 opiskelijaa. Kah- ta kieltä opiskeli 47,7 prosenttia ja kolmea kieltä 38,7 prosenttia lukion oppimäärän suoritta- neista.

Opetushallituksen Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016 -selvitykseen vastanneista lukioiden rehtoreista ja kaikista opettajista 98,0 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia toimimaan tai an- tamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä. Rehtoreista ja päätoimisista opettajista vastaava osuus oli 98,9 prosenttia. Lukiokoulutuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista muodolli- sesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään oli suomenkielisessä opetuksessa 99,1 prosenttia ja ruot- sinkielisessä 95,7 prosenttia. Tiedonkeruuseen osallistui 65,5 prosenttia opettajista ja rehto- reista niissä oppilaitoksissa, jotka osallistuivat kyselyyn. Oppilaitosten osallistumisaste oli lu- kioiden osalta 96 prosenttia.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Ruotsi

Lukiokoulutus (*gymnasieutbildning*) tarkoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeistä yleissivistävää ja ammatillista koulutusta. Lähes kaikki 16—20-vuotiaat ruotsalaiset jatkavat opintojaan peruskoulun jälkeen kolmivuotisessa lukiokoulussa, joka on opiskelijoille maksu- ton. Lukioasteen tutkinnon voi Ruotsissa suorittaa lukiokoulussa (*gymnasieskola*), lukioasteen aikuiskoulutuksessa ja lukioasteen oppisopimuskoulutuksessa. Ruotsissa ei järjestetä saman- laisia ylioppilaskokeita kuin Suomessa. Ylioppilaat voivat kuitenkin suorittaa vapaaehtoisen *högskoleprov*-kokeen lisätäkseen mahdollisuuksiaan saada opiskelupaikan korkeakoulusta.

Ruotsin lukiokoulussa on 18 kansallista koulutusohjelmaa, jotka sisältävät kahdeksan kaikille yhteistä ainetta (*kärnämnen*). Koulutusohjelmista kuusi on yleissivistäviä, erityisesti korkea- asteen opintoihin valmistavia (*högskole-förberedande program*) ja kaksitoista ammatillisesti suuntautuneita (*yrkesprogram*). Ammatillisesti suuntautuneissa ohjelmissa opiskelevat voivat käyttää enemmän aikaa ammattiaineisiin, mikä parantaa heidän valmiuttaan siirtyä työelämään heti lukio-opintojen jälkeen. Kaksikymmentä vuotta täyttäneillä on mahdollisuus osallistua lukioasteen aikuiskoulutukseen (*gymnasial vuxenutbildning*). Lukioasteen aikuiskoulutusta tarjotaan kunnallisissa oppilaitoksissa (*komvux*), ja niissä on muutamaa poikkeusta lukuun ot- tamatta tarjolla samat kurssit kuin lukiokouluissa.

Kaikki lukioasteen koulutusohjelmat antavat yleisen korkeakoulukelpoisuuden.

Tanska

Tanskassa on neljä eri tutkintoa, joihin yleissivistävät toisen asteen opinnot (*gymnasiale ud- dannelser*) tähtäävät. Kaikki tutkinnot antavat kelpoisuuden hakea korkea-asteen opintoihin. Kolmivuotinen ylioppilastutkinto (*studentereksamen, STX*) koostuu humanistisista, luonnon- tieteellisistä ja yhteiskuntatieteellisistä aineista. Ylempi kaupallinen tutkinto (*højere handel- seksamen, HHX*) painottuu kaupallisiin aineisiin, ja koulutus kestää kolme vuotta. Ylempi

tekninen tutkinto (*højere teknisk eksamen, HTX*) painottuu teknisiin ja luonnontieteellisiin aineisiin. Koulutus kestää kolme vuotta. Ylempi valmistava tutkinto (*højere forberedelseksamen, HF*) kestää kaksi vuotta, ja pääsyvaatimuksena on peruskoulun 10. luokan suorittaminen.

Viro

Kolme vuotta kestävään lukioon (*gümnaasium*) tehdään oppilasvalinnat peruskoulun päättötodistuksen tai sisäänpääsykokeen perusteella. Ilta- ja aikuislukioissa on mahdollista opiskella työn ohella ja opintojen päätyttyä saada lukion päättötodistus.

Lukion päätteeksi suoritetaan päättökoe (*gümnaasiumi lõpueksam*), johon sisältyy loppukoe viidessä aineessa. Loppukokeista vähintään kolmen on oltava valtakunnallisia kokeita (*riigieksam*). Loppukoe viro-kielissä on kaikille pakollinen. Jos opiskelijan äidinkieli ei ole viro, sen voi korvata suorittamalla viro toisena kielenä -kokeen.

Yleissivistävän toisen asteen koulutuksen suorittamisesta myönnettävä todistus on *Gümnaasiumi lõputunnistus*, joka antaa yleisen kelpoisuuden korkeakouluopintoihin.

Saksa

Maksuton, nelivuotinen julkinen peruskoulu (*Grundschule*) on yhteinen kaikille. Sen jälkeistä koulutusta säätelevät eri osavaltioiden omat säädökset, ja oppilas voi valita erityyppisten koulujen väliltä. Niitä ovat *Hauptschule*, *Realschule*, *Gymnasium* ja edellä mainittujen yhdistelmä *Gesamtschule*. Perusasteen päättötodistuksilla voi hakea toisen asteen opintoihin joko yleissivistävään tai ammatilliseen koulutukseen.

Yleissivistävän toisen asteen (*Gymnasium*, *Berufliches Gymnasium*, *Gesamtschule*) lopuksi suoritetaan Suomen ylioppilaskirjoituksia vastaava päättökoe (*Abitur*). Kokeen suorittaminen antaa korkeakoulukelpoisuuden (*allgemeine Hochschulreife*).

Alankomaat

Toisen asteen koulutus Alankomaissa jakautuu ammatillisesti suuntautuneeseen koulutukseen ja yleissivistävään, korkea-asteen koulutukseen valmiuksia antavaan koulutukseen. Kaikki oppilaat opiskelevat kuitenkin yleissivistäviä aineita ensimmäisten 2 - 3 vuoden ajan (*basisvorming*).

Toisen asteen koulutus jakautuu neljään eri ohjelmaan. *VMBO* (*voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs*) on ammattikouluun valmistava ohjelma, joka kestää neljä vuotta. Korkeimman neljästä tasosta (*theoretische leerweg*) saavuttaneet oppilaat voivat siirtyä *HAVO*-ohjelmaan, muut tasot oikeuttavat vain *MBO*-ohjelmaan siirtymisen.

MBO (*middelbaar beroepsonderwijs*) eli ammattikoulu kestää koulutusohjelmasta riippuen yhdestä neljään vuotta. Korkeimman tason (taso 4) saavuttaneet oppilaat voivat siirtyä ammatilliseen korkea-asteen koulutukseen (*HBO*). Yli 18-vuotiaille koulutus on maksullista.

HAVO (*hoger algemeen voortgezet onderwijs*) on korkeampi yleissivistävä toisen asteen tutkinto, joka valmistaa opintoihin ammatillisesti suuntautuneessa korkea-asteen koulutuksessa. *HAVO* kestää viisi vuotta.

VWO (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs) on kuusi vuotta kestävä yliopistoon valmistava tutkinto.

Britannia

Peruskoulutuksen jälkeen opintoja voi jatkaa yleissivistävässä tai ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa. Koulutus on pääsääntöisesti maksullista ja suunnattu 16—19-vuotiaille. Toisen asteen koulutus on tyypillisesti tiettyihin aineisiin tai alaan erikoistunutta.

Yleissivistävää toisen asteen koulutusta tarjotaan *secondary school*:n ylemmillä luokilla (*sixth form*) ja *sixth form college*:ssa. Opinnot yleissivistävässä toisen asteen koulutuksessa kestävät kaksi vuotta.

Koulutuksen päätteeksi opiskelijat suorittavat päättökokeen, joka tunnetaan nimellä *A Levels (General Certificate of Education Advanced Level, GCE A Levels)*. Tavallisesti opiskelijat suorittavat päättökokeen kolmessa aineessa. Pakollisten suoritusten lisäksi opiskelijat voivat suorittaa suppeampia *Advanced Subsidiary* -kokeita (*AS Levels*). Päättökokeet arvostellaan asteikolla A–E, jossa A on korkein arvosana.

2.3 Nykytilan arviointi

Suomalainen hyvinvointi perustuu korkeatasoiselle osaamiselle. Yhteiskunnassa tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän ja monipuolisempaa osaamista. Osaamisen perusta rakennetaan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Lukiokoulutuksella on keskeinen rooli suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ja elinikäisen oppimisen jatkumossa toisen asteen koulutuksena, joka antaa laajan yleissivistyksen sekä tukee opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Lukiokoulutus tuottaa myös jatko-opintokelpoisuuden ja antaa valmiudet korkea-asteen opintoihin. Hakeutuminen perusasteelta toisen asteen opintoihin on toimivaa, sillä lähes kaikki perusopetuksen päättäneet nuoret saavat opiskelupaikan perusasteen jälkeisissä opinnoissa. Lukiokoulutuksen läpäisy on korkealla tasolla, sillä yli 80 prosenttia opiskelijoista suorittaa lukiokoulutuksen enintään kolmessa ja puolessa vuodessa. Myös lukiokoulutuksen saavutettavuus on edelleen hyvä maan eri osissa, vaikka oppilaitosten määrä on vähentynyt. Koulutuksen saavutettavuutta on kuitenkin jatkossakin tarkoin seurattava.

Opetushenkilöstö suomalaisissa lukioissa on korkeasti koulutettua ja pätevää. Opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kannalta lukion opetushenkilöstön muodollinen kelpoisuus ja lukiossa annetun opetuksen laatu ovat keskeisiä tekijöitä. Lukiokoulutuksen opettajat ovat keskimäärin perusopetuksen opettajia iäkkäämpiä. Yli 50-vuotiaiden opettajien osuus (44,2 prosenttia) on 5,5 prosenttiyksikköä perusopetusta korkeampi. Opettajien ikäjakauma haastaa luomaan uusia uranaikaisen osaamisen kehittämisen malleja lukiokoulutuksen pedagogiikan ja toimintakulttuurin kehittämiseksi.

Suomen menestymisen ja suomalaisten hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että osaamis- ja koulutustasoa edelleen nostetaan. Koulutuksella on myönteinen vaikutus paitsi kansantalouteen myös yksilön hyvinvointiin, tulotasoon ja yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Koulutuksesta on tullut kansainvälisen kilpailuedun kannalta eräs keskeisimpiä tekijöitä 2000-luvulla. Koulutus nähdään strategisena valintana, jonka avulla kansakunnan osaamistasoa nostetaan ja joka toimii sekä investointien että työpaikkojen luomisen houkuttimena. Korkeakoulutettujen osuudessa Suomi on nykyisin OECD-maiden keskiarvon alapuolella. Vuonna 2016 korkeakoulutettuja oli 41 prosenttia 25—34-vuotiaiden ikäluokasta. Tavoitteena on nostaa koulutustasoa siten, että vuonna 2030 puolella 25—34-vuotiaiden ikäluokasta on korkea-asteen tutkinto. Lukiokoulutus on pääasiallinen väylä korkea-asteen opintoihin. Lukiokoulutuksen aloituspaikkojen määrää ei säännellä valtakunnallisesti, vaan siitä päättävät koulutuksen järjestäjät. Perusopetuksen päättävästä ikäluokasta lukioon on viime vuosina hakeutunut hieman yli puolet. Alimmillaan hakeutuminen oli 2000-luvulla vuonna 2011, jolloin 49,6 prosenttia perusopetuksen päättäneistä hakeutui lukio-opintoihin. Viime vuosina lukioon hakeutuvien osuus on ollut kuitenkin hieman kasvussa. Vaikka lukiokoulutuksen vetovoima on 2000-luvulla pysynyt hyvänä, lukion opiskelijamäärät ja suoritettujen ylioppilastutkintojen määrät ovat merkittävästi pienentyneet ikäluokkien pienentyessä. Esimerkiksi pitkän matematiikan opiskelun suosio ei ole lukiolaisten keskuudessa vähentynyt, mutta pitkää matematiikkaa opiskelleita ei ole riittävästi täyttämään korkeakoulujen aloituspaikkoja. Uusien ylioppilaiden siirtyminen jatko-opintoihin ei myöskään ole ollut sujuvaa ja korkea-asteen opintoihin siirrytään Suomessa verrattain myöhään. Vuonna 2016 uusista ylioppilaista tutkintotavoitteista opiskelua jatkoi alle kolmannes, vaikka kolme neljästä tavoitteli opiskelupaikkaa.

Lukio-opintojen oppiainejakoisuus, laaja oppiainevalikoima ja kunkin oppiaineen pakolliset kurssit turvaavat lukiokoulutuksen laajaa yleissivistävyyttä. Opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt muodostavat lukiokoulutuksen tuottaman osaamisen kivijalan. Yleissivistys on kuitenkin ymmärrettävä myös laajempänä käsitteenä, joka pitää sisällään muutakin kuin yksittäisten oppiaineiden sisältöjen hallinnan ja on vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisen kehityksen kanssa. Lukiokoulutuksen on kyettävä vastaamaan joustavasti alati monimutkaistuvassa, digitalisoituvassa ja kansainvälistyvässä yhteiskunnassa tarvittaviin tulevaisuuden laaja-alaisiin osaamistarpeisiin. Keskeisiä laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvia taitoja ovat muun muassa oppiainerajat ylittävien ilmiöiden ja kokonaisuuksien hallintaa ja ymmärtämistä, oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot, kriittinen ajattelu, kulttuuriset ja eettiset taidot, tiedonhankintataidot, tietotekniset taidot sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. Nämä taidot huomioidaan jo nykyisin lukiokoulutuksen yleisissä valtakunnallisissa tavoitteissa, tuntijakoasetuksen mukaisissa teemaopinnoissa sekä opetussuunnitelman perusteiden aihekokonaisuuksissa. Aihekokonaisuuksille ei opetussuunnitelman perusteissa määritellä tiettyihin oppiaineisiin sidottuja sisältöjä tai tarkempaa toteuttamistapaa. Yhtäältä tämä mahdollistaa paikallisten lähtökohtien huomioimisen opetuksen toteuttamisessa, mutta toisaalta johtaa aihekokonaisuuksien erilaiseen toteutumiseen eri oppilaitoksissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjät toteuttavat tehtävänsä laadukkaasti ja tuloksellisesti. Koulutuksen arviointineuvoston vuonna 2012 julkaiseman selvityksen (Lukion tuottamat jatkokoulutusvalmiudet korkeakoulutuksen näkökulmasta. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 59) mukaan lukiokoulutus on onnistunut yleissivistävän tehtävänsä toteuttamisessa kaikkialla Suomessa ja antanut lukion suorittaneille laajan tietopohjan ja myönteisen asenteen jatko-opintoihin. Tästä huolimatta lukiokoulutuksen tuottama osaaminen ei kuitenkaan kaikilta osin vastaa jatko-opintojen vaatimuksia, minkä vuoksi korkeakouluissa on kehitetty erilaisia ratkaisuja, kuten lähtötasotestejä ja valmentavia kursseja opintoihin kiinnipääsemiseksi ja osaamis-

tason nostamiseksi. Arvioinnin mukaan lukion oppiaineiden sisällöt ovat korkeakouluopintojen näkökulmasta pääsääntöisesti riittäviä, mutta opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen oppimistavoitteiden määrää pidetään liian laajana. Yksittäisten kurssien keskeisten sisältöjen laajuus voi johtaa opintojen pirstalemaiseen luonteeseen ja heikentää laaja-alaiseen osaamiseen liittyvien valmiuksien kehittymistä lukio-opintojen aikana. Opiskelijoille ei muodostu kokonaiskuvaa opinnoista. Osalla opiskelijoista on haasteita korkeakouluopintoihin kiinnittymisessä ja opinnoissa menestymisessä. Merkittävä osa korkeakoulussa opiskelevista tai valmistuneista kokee, että korkeakouluopinnoissa edellytetään myös tietoja ja taitoja, joita luki-ossa ei ole opetettu riittävästi. Korkeakoulutuksen kannalta tärkeää on varmistaa lukiokoulutuksessa myös sellaisten taitojen oppiminen, joita ei suoranaisesti arvioida ylioppilastutkinnossa. Lukiolaisilla on haasteita esimerkiksi keskenään ristiriitaisten lähteiden tulkinnassa, lähteiden kriittisen tulkitsemisen taidoissa ja tiedon käsittelyssä, jotka ovat jatko-opinnoissa tarvittavia taitoja (Kasvatus 4/2013). Valtaosa lukiolaisista kykeni erottamaan ensimmäisen ja toisen käden lähteet toisistaan, mutta vain osa pohtimaan tämän vaikutusta lähteiden luotettavuuteen. Koulutuksen arviointineuvosto esitti edellä mainitussa selvityksessä kehittämissuosituksinaan, että lukiokoulutuksen pirstaleisuutta on vähennettävä, keskeisten oppiaineiden osaamista on vahvistettava, lukiolaisten geneerisiä ja työelämään liittyviä valmiuksia on parannettava ja lukion opinto-ohjaus tulee uudistaa perusteellisesti.

Lukiokoulutus on voimassa olevan lainsäädännön mukaan rakenteeltaan kurssimuotoista. Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan jokainen pakollinen ja valtakunnallinen syventävä kurssi tulee arvioida numeroarvosanalla lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kursseja ja teemaopintoja. Lukuvuoden opetus jakautuu suuressa osassa lukioissa viiteen tai kuuteen jaksoon. Yleisenä menettelynä on ollut järjestää jakson päättyessä koeviikko tai päättöviikko, jonka aikana järjestettävien kokeiden ja muiden mahdollisten näyttöjen sekä kurssin aikaisen opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnoinnin perusteella kurssien arvosanat määräytyvät. Vaikka säännökset tai määräykset eivät edellytä kurssikokeiden järjestämistä, niistä on muotoutunut yleinen käytäntö lukioissa kurssiarvosanan määrittämiseksi. Kurssikokeiden katsotaan osaltaan valmistavan opiskelijoita ylioppilastutkintoon. Koeviikko voi osaltaan ohjata opiskelijan osaamisen arviointitapoja yksipuolisiin kurssikokeisiin. Lukioissa on yhä enemmän pyritty monipuolistamaan arviointikäytänteitä ja kurssikokeiden rinnalla myös muut arvioinnin muodot ovat viime vuosina yleistyneet. Arvioinnissa hyödynnetään entistä enemmän myös opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Joissain lukioissa on luovuttu koeviikon käytöstä joko kokonaan tai osittain.

Lukiokoulutuksen nykyisen rakenteen peruseriaatteet vakiintuivat 1990-luvun puolivälissä jo 1970-luvulla aloitetun kokeilutoiminnan lopputulemana. Lukion 1993 annettu tuntijako ja siihen liittyneet opetussuunnitelman perusteet merkitsivät merkittäviä muutoksia. Yhdistettyinä luokattomaan toimintamuotoon, ne antoivat opiskelijoille aivan uudenlaisen aseman ja vastuun opintojensa suunnittelussa ja suorittamisessa. Koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet profiloita opetustarjontaansa ja opettajien mahdollisuudet toteuttaa opetukselliset tavoitteet ja sisällöt lisääntyivät. Kurssimuotoinen ja jaksotettu opintojen rakenne mahdollistaa osaltaan opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen ja valinnanvapauden lukion tuntijaon sallimissa puitteissa edellyttäen, että opiskelijoiden valittavissa oleva kurssitarjonta on riittävän laaja. Itsenäinen opiskelu sekä etä- ja virtuaaliopinnot lisäävät opiskelijan valinnaisuutta.

Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa myös joustavien järjestelyjen hyödyntämisen opetuksen järjestämisessä, vaikka arviointi onkin kurssikohtaista. Esimerkiksi vakiintuneeseen jaksojärjestelmään ja koeviikkoihin ei ole lainsäädännöllistä tai opetussuunnitelman peruste-

siin perustuvaa velvoitetta. Oppiainerajat ylittävä opiskelu tai opetuksen järjestäminen yksittäisiä kursseja laajempina kokonaisuuksina ei kuitenkaan ole lukiokoulutuksessa riittävän vaikiintunutta. Opintojen nykyinen rakenne on tosiasiallisesti ohjannut koulutuksen järjestäjien toimintatapoja merkittävästi ja hidastanut paikallista kehittämistä. Kurssimuotoisuus voi myös saada aikaan kokemuksen opintojen pirstaleisuudesta ja opetettavien asioiden irrallisuudesta eri kurssien ja oppiaineiden välillä.

Lukioaika on monelle nuorelle vaativa elämänvaihe. Kouluterveyskyselyiden mukaan yli 10 prosenttia lukio-opiskelijoista kokee opinnoissaan uupumusta. Uupumus on viimeaikaisten tulosten valossa lisääntynyt. Uupumus ja negatiivinen asenne opintoja kohtaan voivat vaikeuttaa siirtymää jatko-opintoihin ja lisätä väli vuosien määrää. Uupumiseen voivat vaikuttaa monet tekijät. Lukiokoulutuksen arviointikeskeisyys ja etenkin kunkin jakson lopussa toteutettavat koeviikot ja kurssikokeet voivat aiheuttaa suoriutumispaineita ja lisätä uupumusta. Lukio-opinnot ovat vaativia ja niissä suoriutumisella ja opinnoissa tehdyillä valinnoilla on kauaskantoisia vaikutuksia opiskelijan jatko-opintojen ja muun myöhemmän elämän kannalta. Opiskelijoiden tulisi saada lukio-opintojensa aikana ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi, mutta ohjausta ei välttämättä aina ole saatavilla riittävästi. Opintojen henkistä kuormittavuutta lisää se, jos opiskelija ei riittävästi ymmärrä erilaisten lukioaikaisten valintojen vaikutuksia jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiinsa. Myöskään oppimisen tuesta tai erityisopetuksesta ei säädetä voimassa olevassa lukiokoulutusta koskevassa lainsäädännössä. Varsin suuri osa lukiokoulutuksen järjestäjistä kuitenkin tarjoaa opiskelijoilleen tukea kielellisiin tai muihin oppimisvaikeuksiin. Tukea oppimiseensa voivat tarvita esimerkiksi luki- ja kirjoitushäiriöistä kärsivät opiskelijat tai opiskelijat, joiden hankala perhe- tai muu elämäntilanne heijastuu opinnoissa oppimisvaikeuksina. Tukea tarvitsevat myös ne opiskelijat, joilla on keskittymisvaikeuksia tai puutteita opiskelutaidoissa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetussuunnitelmassa tulee kuvata oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus. Tältä osin paikalliset toteutukset kuitenkin vaihtelevat, mikä asettaa opiskelijat erilaiseen asemaan riippuen siitä, missä oppilaitoksessa he opiskelevat. Mikäli opiskelija ei saa tarvitsemaansa tukea, voi se pahimmillaan johtaa opintojen keskeytymiseen.

Lukio-opiskelijoiden saama opinto-ohjaus on palvellut etenkin lukiokurssien valinnan suunnittelua, vaikka henkilökohtaista ohjausta ei aina ole saatavilla riittävästi. Ohjauksessa tulee kuitenkin painottaa myös jatko-opinto- ja urasuunnitelmia ottaen huomioon myös korkeakoulujen opiskelijavalintoihin liittyvät uudistukset. On tärkeää, että opiskelijat tiedostavat lukioaikaisten valintojensa seuraukset jatko-opintojen kannalta. Siirtymä lukio-opinnoista korkeasteen opintoihin ei nykyisin ole sujuvaa. Keskeisenä syynä olla hakematta jatko-opintoihin on epätietoisuus siitä, mitä aiotaan opiskella (Lukion tuottamat jatkokoulutusvalmiudet korkeakoulutuksen näkökulmasta. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu 59. Koulutuksen arviointineuvosto). Lukioiden työelämäyhteistyön määrä on vähäistä, mikä osaltaan heijastuu myös urasuunnitteluun. Lainsäädäntö ei ohjaa koulutuksen järjestäjiä riittävästi tarjoamaan tarpeellista ohjausta eikä jatko-opintoihin liittyvää ohjausta ole oikeutta saada enää lukio-opintojen päätyttyä.

Lukiokoulutuksen järjestäjien aktiivinen yhteistyö muiden koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen, työelämän ja muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa on tärkeää muun muassa laajan opintovalikoiman, opiskelijoiden kansainvälistymismahdollisuuksien, korkeakouluopintoihin siirtymisen sekä työelämään ja yrittäjyyteen tutustumisen kannalta. Koulutuksen järjestäjien edellytykset huolehtia esimerkiksi laajan opintovalikoiman tarjoamisesta opiskelijoilleen vaihtelevat. Tämän vuoksi opiskelijoiden mahdollisuudet suunnitella ja suunnata opiskeluaan eivät

toteudu yhtäläisesti. Lainsäädäntö ei myöskään takaa opiskelijoille mahdollisuutta tutustua korkea-asteen opintoihin ja suorittaa niitä jo lukio-opintojen aikana. Koulutuksen järjestäjällä ei ole velvoitetta myöskään mahdollistaa kansainvälisen osaamisen kehittämistä lukion aikana.

Suomalaisten nuorten kielitaito on kapenemassa. Vieraista kielistä englannin jälkeen eniten opiskellaan saksaa ja ranskaa, mutta kummankin kielen opiskelijamäärä on pienentynyt. Lyhyiden kielten oppimääriä ei opiskella siinä laajuudessa kuin aiemmin. Englannin kielestä ja toisesta kotimaisesta kielestä on muodostunut tyypillisin lukiolaisten opiskelema kielipari. Englannin kielen taito on oleellinen osa vahvaa osaamisperustaa lukiolaisen jatko-opintojen ja työllistymisen kannalta katsottuna. Opiskelun painottuminen englannin kieleen vähentää kuitenkin muiden kieliaineiden opiskelua. Sen seurauksena muiden kuin englannin kielen kokeilaiden osuus ylioppilastutkinnon vieraiden kielten kokeissa on pienentynyt. Nuorten toimintaympäristö on kuitenkin entistä kansainvälisempi. Suomalainen yhteiskunta on monimuotoisempi ja nuorilla on kansainvälisiä yhteyksiä ja verkostoja muun muassa sosiaalisen median kautta. Näin ollen monipuolisen kulttuurisen ymmärryksen, kielitaidon ja kommunikointikyvyn tarve on lisääntynyt. Näitä taitoja vahvistava vaihto-opiskelu ei ole kovin yleistä lukiossa.

Tosiasialliset edellytykset yhteistyöhön vaihtelevat eri lukioissa ja alueilla. Toisaalta teknologian kehittyminen avaa yhteistyölle uusia mahdollisuuksia myös oppilaitosten maantieteellisen sijainnin estämättä. Eri osapuolten tarpeista ja paikallisista olosuhteista lähtevä yhteistyö tehostaa koulutuksen järjestäjien toimintaa. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt eivät nykyisin ole kaikilta osin riittävän selkeitä. Lukiokoulutuksen kehittyminen edellyttää myös oppilaitosten sisäisen yhteistyön vahvistamista.

Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Lukio-koulutukseen siirrytään pääsääntöisesti suoraan perusopetuksesta. Tiedollisten tavoitteiden ohella nuorille tarkoitettuun koulutukseen sisältyy runsaasti myös kasvatuksellisia tavoitteita, joiden merkitys aikuisilla on merkittävästi vähäisempi. Aikuisopiskelijoilla on yleensä taustallaan muita opintoja, työelämäkokemusta ja muuta elämäkokemusta, joiden kautta monet yhteiskuntaan ohjaavat kasvatukselliset tavoitteet ovat jo toteutuneet ja ne voidaan systemaattisesti ottaa huomioon aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa. Aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus antaa mahdollisuuden lukio-opintojen suorittamiseen sellaisissa elämäntilanteissa, joissa päätoiminen opiskelu ei ole mahdollista. Sivutoimisena ja usein iltaisin järjestettävänä koulutuksena se mahdollistaa lukio-opintojen ja työelämän yhteensovittamisen. Joustavamman rakenteensa ja järjestettävyytensä vuoksi aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus soveltuu hyvin myös aikuisille maahanmuuttajille. Lukiokoulutusta voidaan järjestää myös erilaisina lyhyinä opintojaksoina eli aineopintoina ilman että tavoitteena tarvitsee olla oppimäärän suorittaminen. Tämä palvelee opiskelijoiden erilaisia, esimerkiksi työelämässä ilmenneitä tarpeita kehittämään omaa osaamistaan.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus arvioi vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytänteitä (Arvioinnilla luottamusta. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytänteet. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 4:2017). Kansallinen arviointi toteutettiin itsearviointina, johon osallistui 345 järjestäjää 381:stä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut perusopetuksen laatukriteerit, joita järjestäjät voivat halutessaan hyödyntää. Lukiokoulutukselle ei vastaavia kansallisia kriteereitä ole laadittu. Myöskään lukiokoulutusta ohjaavia kansallisia laatustrategioita ei ole laadittu, toisin kuin esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa on tehty. Arviointitulokset osoittavat, ettei

olemassa oleva ohjausmekanismi ole ollut riittävän tehokas varmistamaan laadunhallinnan ja siihen sisältyvän arvioinnin toimivuutta ja kannustamaan jatkuvaan toiminnan ja tulosten parantamiseen. Tulokset osoittavat, ettei läheskään kaikilla järjestäjillä ole toimivaa itsearviointijärjestelmää, eikä systemaattista arviointikulttuuria laadunhallinnan osana. Näin ollen kaikkien järjestäjien arvioinnit eivät täytä niitä vaatimuksia ja luottamukseen perustuvia odotuksia, joita lainsäädäntö edellyttää.

Ylioppilastutkinnolla on tärkeä rooli lukiokoulutuksen laadunvarmennuksessa. Ylioppilastutkinnon arvosanat ovat luonteeltaan valtakunnallisesti yhteismitallisia. Suomalainen ylioppilastodistus on arvostettu osaamisen ja jatko-opintovalmiuden osoitin myös muissa maissa. Ylioppilastutkinnon digitalisaatiolla on keskeinen rooli koko lukiokoulutuksen digitalisaation edistämiseksi. Ylioppilastutkinnolla on myös merkittävä lukio-opintoja ja opiskelijoiden kursivalintoja ohjaava rooli, joka tulee jatkossa entisestään korostumaan ylioppilastutkinnon merkityksen kasvaessa korkea-asteen opiskelijavalinnoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut ovat sopineet, että vuoteen 2020 mennessä todistusvalinnasta tulee pääasiallinen väylä korkeakoulutukseen ylioppilastutkinnon arvosanojen ja ammatillisen perustutkinnon arvosanojen perusteella. Ylioppilastutkinnon painottaminen opiskelijavalinnoissa edellyttää, että ylioppilastutkinnon kokeita on mahdollista uusia nykyistä joustavammin sekä tutkinnon suorittamisen aikana että sen jälkeen, mikä edellyttää lainsäädännön uudistamista. Nykyisin hyväksytyn ylioppilastutkinnon kokeen saa uusia kerran ja hylätyn kokeen kaksi kertaa. Kun kokelas uusi hylätyn pakollisen kokeen, hän saa käyttää uusimiskerrat hylätyn arvosanan saamista välittömästi seuraavina kolmena tutkintokertana. Kokeita saa tutkinnon suorittamisen jälkeen uusia ilman aikarajaa, mikäli uusimiskertoja on vielä käyttämättä. Ylioppilastutkinnon suorittanut henkilö voi myös täydentää tutkintoaan sellaisten oppiaineiden kokeilla, jotka eivät sisälly hänen suorittamaansa tutkintoon, ja sellaisten oppiaineiden kokeilla, jotka ovat eritasoisia kuin hänen suorittamaansa tutkintoon sisältyvät samojen oppiaineiden kokeet. Ylioppilastutkinnon kehittämistarpeita arvioinut Gaudeamus igitur -työryhmä piti uusimismahdollisuuksien maltillista lisäämistä yhtenä keinona keventää ylioppilastutkintoon liittyvää stressiä. Se parantaisi tutkinnon hyödyntämistä jatko-opintovalinnoissa ja lisäisi kokelaiden mahdollisuutta osaamisensa osoittamiseen. Työryhmän ehdotuksen mukaan hylätyn kokeen voisi uusia jatkossa nykyisen kahden koekerran sijaan kolme kertaa ja hyväksytyn kokeen nykyisen yhden koekerran sijaan kaksi kertaa.

Lukiokoulutusta koskevaan lainsäädäntöön ei ole toteutettu kokonaisuudistusta vuoden 1998 lainsäädännön säätämisen jälkeen. Nykyinen lukiolaki ja -asetus eivät kaikilta osin ole riittävän selkeitä, eivätkä ne vastaa perustuslaillisia vaatimuksia liittyen esimerkiksi yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säätämiseen ja asetuksenantovaltuuksiin. Osittaisuudistusten suuri määrä on johtanut siihen, että lainsäädäntö ei ole täsmällisyysasteeltaan yhteismitallista. Ottaen huomioon yhteiskunnallinen ja teknologinen kehitys, lainsäädäntö on myös osittain vanhentunutta. Lukiokoulutuksen ohjausjärjestelmä on monitasoinen ja kokonaisuutena osin vaikeasti hahmotettava. Järjestelmää, jossa oppiaineiden tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä päättää asiantuntijavirasto eli Opetushallitus, voidaan kuitenkin edelleen pitää perusteltuna. Valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet turvaavat koulutuksen yhtenäistä laatua lukioissa ja opiskelijoiden oikeusturvaa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Pääministeri Juha Sipilän hallitus päätti puolivälitarkastelunsa yhteydessä 28 päivänä huhtikuuta 2017 käynnistää lukiokoulutuksen uudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on lisätä lukion vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot ja korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi.

Esityksen tavoitteena on uudistaa lukiokoulutuksen rakenteita tavalla, joka turvaa lukiokoulutuksen laajan yleissivistävyyden ja opiskelijoiden mahdollisuudet tehdä opiskeluaan koskevia valintoja, mutta edistää nykyistä laajempien opintojaksojen ja oppiainerajat ylittävien opintojen järjestämistä, vähentää lukio-opintojen pirstalemaista luonnetta ja edistää myös oppiaineiden keskeisistä sisällöistä riippumattoman laaja-alaisen osaamisen kehittymistä lukio-opintojen aikana. Tavoitteena on edistää tulevaisuudessa tarvittavan laaja-alaisen yleissivistuksen ja korkeatasoisen osaamisen vahvistumista lukiokoulutuksessa.

Esityksen tavoitteena on lisäksi edistää lukiokoulutuksen järjestäjien keskinäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä korkeakoulujen, muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän ja muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden mahdollisuuksia kehittää kansainvälistymistä tukevaa osaamistaan ja mahdollisuuksia tutustua korkeakouluihin ja korkeakouluopintoihin jo lukio-opintojensa aikana riippumatta siitä, missä lukiossa he opiskelevat. Korkea-asteen kanssa tehtävän yhteistyön lisäämisellä pyritään tukemaan lukiolaisten jatko-opinto- ja urasuunnittelua. Esityksellä pyritään edistämään opiskelijoiden jatko-opinnoissa ja myöhemmin työelämässä tarvitsemien tietojen ja valmiuksien kokonaisvaltaista kehittämistä lukio-opintojen aikana ja näin huolehtimaan siitä, että lukiokoulutus vastaa tulevaisuudessa vielä nykyistäkin paremmin yhteiskunnallisiin osaamistarpeisiin. Tavoitteena on tukea lukioiden toimintakulttuurin kehittymistä vahvemmin yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen perustuvaksi, yksilölliset tarpeet huomioivaksi ja monimuotoisemmaksi.

Esityksellä pyritään lisäämään lukiolaisten hyvinvointia ja vähentämään opiskelijoiden kokemaa uupumusta ja negatiivisia tuntemuksia lukio-opiskelua kohtaan. Opiskelijälähtöisyyden vahvistamisella ja opintojen henkilökohtaistamisella pyritään lisäämään opiskelumotivaatiota ja opintojen mielekkyyttä. Esityksen tavoitteena on, että yhdenkään nuoren oppimispotentiaalia ei hukattaisi, vaan myös sellaiset opiskelijat, joilla on haasteita opinnoista selviytymisessä, saisivat lukio-opinnoissa tarvitsemansa oppimisen tuen. Esityksen tavoitteena on, että opiskelijat saavat oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti myös tarvitsemansa opintojen ohjauksen ja pysyvät tekemään sekä lukio- että jatko-opintojaan koskevia valintoja. Tavoitteena on myös vähentää lukio-opintojen jälkeisiä välivuosia, helpottaa ylioppilaiden siirtymistä korkea-asteelle ja parantaa heidän edellytyksiään korkeakouluopintoihin kiinnittymisessä ja opinnoissa menestymisessä.

Esityksen tavoitteena on lisäksi selkeyttää lukiokoulutuksen ohjausjärjestelmää ja lisätä koulutuksen järjestäjien päätösvaltaa opetuksen toteuttamisessa, jotta paikalliset tarpeet, olosuhteet, yhteistyömahdollisuudet ja opiskelijoiden toiveet voidaan ottaa täysimääräisesti huomioon. Tavoitteena on luoda lainsäädännöllinen pohja, joka mahdollistaa myös lukiokoulutuksen tulevan kehittämisen valtakunnallisesti ja paikallisesti sekä antaa uusia keinoja lukioiden toimintakulttuurin kehittämiseen ja varmistaa, että lainsäädäntö ei aseta kehittämislle tarpeettomia esteitä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Lukiokoulutuksen uudistamiselle asetettuja tavoitteita on mahdollista toteuttaa muun muassa uudistamalla lainsäädäntöä, informaatio-ohjauksen ja muun ohjauksen keinoin, lukiokoulutuksen kehittämiseen suunnattavin valtionavustuksin, opettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen avulla, uudistamalla opettajankoulutusta ja tukemalla erilaisia lukioiden toimintakulttuuria uudistavia kehittämishankkeita ja -verkostoja. Lukiokoulutuksen järjestämisen perustana toimiva lainsäädäntö on keskeinen uudistamisen väline. Lainsäädäntötoimien lisäksi on tarpeen hyödyntää kattavasti myös muita edellä mainittuja keinoja. Lailla säänneltävien asioiden alaa ei ole perusteltua nykyiseen nähden merkittävästi laajentaa eikä sääntelyä tarpeettomasti tiukentaa. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä on myös mahdollista purkaa epätarkoituksemukaista sääntelyä.

Lukiokoulutuksen nykyinen rakenne on kurssimuotoinen. Kurssimuotoisuudesta säädetään lukioasetuksessa. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Lainsäädäntöä uudistettaessa lukiokoulutuksen rakenne voitaisiin säilyttää nykyisen kaltaisena. Tämä ei kuitenkaan edistäisi laaja-alaisen osaamisen kehittymistä lukio-opintojen aikana eikä siten esityksen tavoitteita. Toisaalta kurssimuotoisesta rakenteesta voitaisiin luopua ottamalla käyttöön kokonaan toisentyypinen opintojen mitoitustapa esimerkiksi siirtymällä käyttämään opintopisteitä tai osaamispisteitä. Uudessa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ammatillisten tutkintojen mitoituserusteena on osaamispiste. Osaamispisteillä on ammatillisessa koulutuksessa pyritty lisäämään ammatillisen tutkintojärjestelmän selkeyttä, tuomaan osaamisen laajuus ja syvyys työnantajalle ja opiskelijalle nykyistä läpinäkyvämmäksi sekä lisäämään tutkintojen ja tutkinnon osien vertailtavuutta sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Ammatillisessa koulutuksessa on uuden lainsäädännön myötä siirrytty yhtenäiseen näyttöön perustuvaan ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa tutkinto. Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opintojen mitoituksen peruste on puolestaan opintopiste. Opintojaksot pisteytetään niiden edellyttämän työmäärän mukaan. Lukiokoulutuksen keskeisenä tehtävänä on yleissivistävyyden ohella antaa opiskelijalle valmiudet siirtyä korkea-asteen opintoihin. Esityksessä ehdotetaan opintopisteet otettavaksi käyttöön myös lukiokoulutuksessa, koska tämä lähentäisi lukiokoulutusta ja korkeakoulutusta ja esimerkiksi helpottaisi korkeakouluopintojen hyväksi lukemista lukion oppimäärään. Opintojen järjestämisen ja suorittamisen perusyksikkönä käytettäisiin kurssin sijasta opintojaksoa.

Lukion opinnot jaetaan nykyisin pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Tuntijakoasetuksella määritellään valtakunnalliset oppiaineet, niiden pakollisten kurssien määrä sekä valtakunnallisten syventävien kurssien määrä. Kurssien tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä määrätään opetussuunnitelman perusteissa. Opintojen rakenteesta ja laajuuksista säädettäisiin edelleen valtioneuvoston asetuksella. Nykyinen lukion tuntijako olisi mahdollista muuttaa opintopisteperusteiseksi määrittelemällä, että nykyinen kurssi vastaa kahden opintopisteen laajuista opintojaksoa. Toisaalta olisi mahdollista säätää kunkin oppiaineen pakollisten ja valtakunnallisten syventävien opintojen laajuuksista opintopisteinä. Tällöin koulutuksen järjestäjä päättäisi tarkemmin minkä laajuisina opintojaksoina opetus järjestetään. Esityksessä on päädytty jälkimmäisen vaihtoehdon kannalle, koska se edistäisi paremmin nykyistä laajempien opintojaksojen järjestämistä ja oppiainerajat ylittävää yhteistyötä lukiokoulutuksessa ja siten esityksen tavoitteiden toteutumista. Nykyisiä valtakunnallisia syventäviä opintoja vastaavien valinnaisten opintojen osalta olisi kuitenkin tarpeen rajata koulutuksen järjestäjän päätösvaltaa, koska muutoin opiskelijan vapaus tehdä näitä opintoja koskevia valintoja olisi riippuvai-

nen koulutuksen järjestäjän opintojaksojen muodostamista koskevista päätöksistä, mikä voisi merkittävästi kaventaa opiskelijan valinnanvapautta.

Pakollisten kurssien osuus on nykyisin noin kaksi kolmasosaa lukion oppimäärän laajuudesta. Laaja oppiainevalikoima ja pakollisuus turvaavat osaltaan lukio-opintojen yleissivistävyyttä. Valinnaisuuden lisääminen, esimerkiksi joidenkin oppiaineiden muuttaminen valinnaiseksi, voisi johtaa epätarkoituksenmukaisiin opiskeluvalintoihin ja sellaisten oppiaineiden poisvalitsemiseen, jotka olisivat opiskelijan jatko-opintojen ja tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä. Valinnaisuutta ei ole perusteltua ainakaan merkittävässä määrin lisätä. Lukiossa opettavien oppiaineiden ja niiden laajuuksien sääntely turvaa myös eri lukioissa opiskelevien opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Paikallista päätösvaltaa voitaisiin edelleen lisätä vapauttamalla nykyisten teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt paikallisesti määriteltäviksi.

Oppimisen ja opiskelun tuen osalta voitaisiin säätää perusopetuksen kolmiportaista tukea vastaavasta tai samankaltaisesta portaittaisesta tukijärjestelmästä. Tämä korostaisi tuen jatkumoa koulutusasteiden välillä ja voisi helpottaa tuen piirissä olevien oppilaiden siirtymistä lukio-opintoihin. Toisaalta tuen tarpeessa olevien oppilaiden ja opiskelijoiden kohderyhmän ja tuen tarpeiden voidaan katsoa merkittävästi poikkeavan toisistaan perusopetuksessa ja lukiossa, vaikka nämä osittain ovatkin päällekkäisiä. Perusopetuksen piirissä ovat kaikki oppivelvolliset lapset. Lukiokoulutus puolestaan valmistaa opiskelijoita korkea-asteen opintoihin. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään erityisestä tuesta. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Myös ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa voidaan tuen tarpeiden katsoa poikkeavan toisistaan. Vammalla tai muusta syystä erityistä tukea tarvitsevalle lukion opiskelijalla on jo nykyisin voimassa olevan lain mukaan oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opetuspalveluihin ja opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin siten kuin siitä erikseen säädetään. Tuen tarpeen voidaan lukiokoulutuksessa katsoa liittyvän erityisesti erilaisista oppimisvaikeuksista johtuviin vaikeuksiin suoritua opinnoista. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi näissä tilanteissa järjestettävästä oppimisen tuesta. Erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea olisi oikeus saada yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Erityiseen tukeen liittyy sekä perusopetuksessa että ammatillisessa koulutuksessa laissa säännelty päätöksenteko- sekä oikaisu- ja muutoksenhakumenettely. Koska esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi erityisestä tuesta, vaan oppimisen tukea annettaisiin tarpeen mukaan, ei myöskään säädettäisi päätöksentekoa koskevista menettelyistä.

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijakoon sisältyy nykyisin kaksi pakollista kurssia opinto-ohjausta, joista ensimmäinen käsittelee lukio-opinnoissa tarvittavia taitoja ja jälkimmäinen jatko-opintoja ja työelämää. Opiskelijoille annetaan lisäksi henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta. Opinto-ohjauksen osalta olisi mahdollista siirtyä nykyistä enemmän henkilökohtaista ohjausta painottavaan malliin. Toisaalta voitaisiin säilyttää nykyinen rakenne, mutta vahvistaa kurssimuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi annettavaa ohjausta. Tätä voidaan pitää perustellumpana ratkaisuna, koska myös nykyiseen tuntijakoon sisältyvällä jokaiselle opiskelijalle pakollisella opinto-ohjauksella on merkittävä tehtävänsä. Henkilökohtaista opintojen ohjausta olisi kuitenkin perusteltua vahvistaa. Tämä voitaisiin toteuttaa määrittelemällä lainsäädännössä opinto-ohjaajien ja opiskelijoiden välinen suhdeluku, mikä osaltaan turvaisi

opiskelijan mahdollisuuksia saada opinto-ohjaajan palveluja. Opinto-ohjaajapalveluiden tarve ja toteuttamistavat kuitenkin vaihtelevat koulutuksen järjestäjittäin. Kaavamaisen suhdelukusääntelyn sijaan on perustellumpaa asettaa ohjaukselle sisällöllisiä vaatimuksia. Opiskelijan oikeutta saada opintojen ohjausta ehdotetaan vahvistettavaksi säätämällä ohjauksen säännöllisyydestä sekä opiskelijan oikeudesta saada ohjausta henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa laatimiseen ja päivittämiseen.

Lukiokoulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen välisen yhteistyön edistämiseksi voitaisiin vahvistaa lainsäädäntöön jo nykyisin sisältyvää yleistä yhteistyövelvoitetta. Vaihtoehtoisesti voitaisiin säätää lukiolaissa tarkemmin velvollisuudesta järjestää osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Jälkimmäinen vaihtoehto edistäisi tehokkaammin opiskelijoiden mahdollisuutta päästä tutustumaan korkeakouluopintoihin jo lukio-opintojen aikana riippumatta siitä, missä he opiskelevat. Korkeakoululainsäädäntöön ei sisälly vastavuoroista velvoitetta toisen asteen suuntaan, mutta opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisissä korkeakoulujen toiminnalle asetettavia tavoitteita koskevissa sopimuksissa on sovittu, että korkeakoulut lisäävät yhteistyötään toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa korkeakouluopintoihin siirtymisen nopeuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan toteutettavan molemmat edellä mainitut vaihtoehdot.

Hyväksytyyn ylioppilastutkinnon kokeen saa nykyisin uusia kerran ja hylätyn kokeen kaksi kertaa. Kun kokelas uusii hylätyn pakollisen kokeen, hän saa käyttää uusimiskerrat hylätyn arvosanan saamista välittömästi seuraavina kolmena tutkintokertana. Kokeita saa tutkinnon suorittamisen jälkeen uusia ilman aikarajaa, mikäli uusimiskertoja on vielä käyttämättä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut ovat sopineet, että vuoteen 2020 mennessä todistusvalinnasta tulee pääasiallinen väylä korkeakoulutukseen. Ylioppilastutkinnon kokeiden uusimismahdollisuuksia on tämän vuoksi välttämätöntä lisätä. Gaudeamus igitur -työryhmän ehdotuksen mukaan hylätyn kokeen voisi uusia jatkossa nykyisen kahden koekerran sijaan kolme kertaa ja hyväksytyyn kokeen nykyisen yhden koekerran sijaan kaksi kertaa. Työryhmän ehdotuksen mukaista edelleen hyvin rajattua oikeutta uusia ylioppilastutkinnon kokeita ei kuitenkaan voida pitää riittävänä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa tapahtuvien muutosten kannalta. Tässä esityksessä ehdotetaan rajoituksetonta uusimisoikeutta ylioppilastutkinnon suorittaneille. Näin tutkinnon suorittaneet voisivat itse harkita kokeiden uusimisen tarkoituksenmukaisuutta ja ajankohtaa omista lähtökohdistaan käsin.

Lukiokoulutuksen järjestäjillä ei nykyisin ole velvoitetta ottaa muita kuin omia opiskelijoitaan suorittamaan ylioppilastutkinnon kokeita. Mahdollisuutta osallistua kokeisiin kuitenkin tarjotaan monissa lukioissa, erityisesti aikuislukioissa. Jotta tosiasialliset mahdollisuudet päästä uusimaan kokeita voitaisiin turvata kaikille uusijoille, olisi säädettävä koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta järjestää kokeita myös henkilöille, jotka eivät ole minkään lukion opiskelijoita. Mainittu velvollisuus olisi mahdollista toteuttaa useilla eri tavoilla. Velvollisuus voitaisiin säätää sille koulutuksen järjestäjälle, jonka oppilaitoksessa henkilö on suorittanut ylioppilastutkinnon. Tämä voisi kuitenkin muodostua tosiasialliseksi uusimisen esteeksi, jos henkilö on muuttanut pois kyseiseltä alueelta. Uusimismahdollisuuksia edistettäisiinkin paremmin säätämällä, että kokeita voi uusia valitsemassaan oppilaitoksessa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Lukiokoulutusta koskeva lainsäädäntö ehdotetaan uudistettavaksi kokonaisuudessaan. Ehdotettu lukiolaki ja sen nojalla annettava valtioneuvoston asetus korvaisivat voimassa olevan lu-

kiolain ja –asetuksen sekä nykyisen tuntijakoasetuksen. Lukiokoulutus olisi edelleen yleisivistävää toisen asteen koulutusta, joka antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakouluopinnot.

Lukiokoulutus olisi edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestettäisiin erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Edelleen järjestettäisiin myös lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta maahanmuuttajille ja vieraskielisille. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytettäisiin opintopisteitä. Mitoituksesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää, että opintojakso kestää nuorille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia opintopistettä kohden. Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus olisi 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 90 opintopistettä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän laajuus olisi 50 opintopistettä. Oppimäärien laajuudet vastaisivat käytännössä nykytilaa.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin oppiaineryhmistä, joiden opintoja lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää, sekä muista oppimääriin kuuluvista opinnoista. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin ehdotetussa laissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä opintojen laajuuksista. Oppiaineita ja niihin kuuluvien opintojen määrää tai pakollisuutta ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaan nähden, mutta koulutuksen järjestäjä päättäisi pääosin minkä laajuisina opintojaksoina opinnot järjestetään. Opiskelijoiden valinnanvapauden turvaamiseksi valtakunnallisten syventävien opintojen osalta säädettäisiin, että niitä tulee tarjota opiskelijoiden valittavaksi nykyistä kurssia laajuudeltaan vastaavina kahden opintopisteen opintojaksoina. Opetushallitus määräisi valtioneuvoston asetuksella säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä opetussuunnitelman perusteissa. Opiskelijan arviointi olisi opintojaksokohtaista.

Ehdotetussa laissa korostettaisiin lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita, erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä. Koulutuksen järjestäjän tulisi olla yhteistyössä perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Opiskelijalla olisi oltava mahdollisuus yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin paitsi omassa oppilaitoksessa myös koulutuksen järjestäjän muiden oppilaitosten, korkeakoulujen ja muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista olisi järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Opetus olisi lisäksi järjestettävä siten, että opiskelijalla olisi mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Opiskelijalla olisi oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Opiskelijalla, jonka opiskeluoikeus lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai joka on ilmoittanut eroamisestaan, olisi oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa. Lisäksi lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, olisi oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisesta säädettäisiin laissa. Oppilaitoksen opetushenkilöstö myös tukisi opiskelijaa opintosuunnitelman laatimisessa.

Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, olisi oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tuen tarvetta tulisi arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä ja tukitoimet kirjattaisiin opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Lisäksi muutettaisiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettua lakia. Voimassa olevaan lukiolakiin sisältyvät ylioppilastutkintoa ja ylioppilastutkintolautakuntaa koskevat säännökset siirrettäisiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin. Ylioppilastutkinnon kokeiden uusimiskertoja koskevista rajoituksista luovuttaisiin ja koulutuksen järjestäjälle säädettäisiin velvollisuus järjestää kokeet myös ylioppilastutkinnon suorittaneelle henkilölle, joka uusii tutkintoon sisältyvän kokeen tai täydentää tutkintoaan, sekä henkilölle, joka suorittaa erillisen kokeen. Ylioppilastutkinnon suorittamiseen käytettävä aika kuitenkin säilyisi nykyisellään. Laajempi ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus valmistella erikseen annettavaksi eduskunnalle syksyllä 2018.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2019. Tarkoituksena on, että lukion opetussuunnitelman perusteet uudistettaisiin vuosien 2019—2020 aikana ja niiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön opetuksessa syksyllä 2021 alkavasta koulutuksesta lukien. Siihen saakka noudatettaisiin nykyisiä opetussuunnitelmia.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitykseen sisältyy useita ehdotuksia, jotka laajentaisivat lukiokoulutuksen järjestäjien koulutuksen järjestämistä koskevia velvoitteita ja aiheuttaisivat lukiokoulutuksen järjestäjille uusia kustannuksia. Lukiokoulutus on kunnille järjestämislupaan perustuva vapaaehtoinen valtionosuustehtävä. Uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla olisi oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Ohjausta tulee voimassa olevankin lainsäädännön mukaan antaa, mutta ehdotus vahvistaisi opiskelijan oikeutta ohjauksen saamiseen. Ehdotuksen kustannusvaikutusta laskettaessa on arvioitu, että laskennallisesti ohjauksen määrä lisääntyisi 45 minuutilla lukuvuodessa opiskelijaa kohden. Ohjaukseen liittyvän valmistelutyön määrä sen sijaan ei lisääntyisi. Opiskelijamäärän ollessa noin 103 000 aiheuttaisi tämä lukioden opinto-ohjaajille noin 77 000 vuotuisen työtunnin lisäyksen. Tuntikohtainen kustannus on noin 56 euroa, jolloin koulutuksen järjestäjille aiheutuvat kustannukset olisivat yhteensä 4,33 miljoonaa euroa vuodessa.

Opiskelijalla, jonka opiskeluoikeus lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päätty-mässä tai joka on ilmoittanut eroamisestaan, olisi oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa. Keskeyttäminen on lukiokoulutuksessa vähäistä. Ehdotuksen kustannusvaikutusta laskettaessa on arvioitu, että mainitun oikeuden piirissä olisi noin 2 000 henkilöä vuodessa ja laskennallisesti ohjausta annettaisiin henkilöä kohden 60 minuuttia. Tämä aiheuttaisi lukioden opinto-ohjaajille noin 2 000 vuotuisen työtunnin lisäyksen. Koulutuksen järjestäjille

aiheutuvat kustannukset olisivat edellä mainitulla tuntikohtaisella kustannuksella yhteensä noin 0,11 miljoonaa euroa vuodessa.

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, olisi oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Viime vuosina noin kaksi kolmannesta uusista ylioppilaista on jäänyt tutkintotavoitteisen koulutuksen ulkopuolelle, mutta määrän voidaan arvioida jatkossa pienenevän korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistuessa. Uusista ylioppilaista noin 70 prosenttia ei pääse jatko-opintoihin. Mainitun oikeuden piirissä olisi siis noin 21 000 henkilöä vuodessa, mutta kaikki oikeuden piirissä olevat eivät todennäköisesti hyödyntäisi ohjausta. Ehdotuksen kustannusvaikutusta laskettaessa on arvioitu, että laskennallisesti ohjausta annettaisiin henkilöä kohden 30 minuuttia. Tämä aiheuttaisi lukioiden opinto-ohjaajille noin 10 500 vuotuisen työtunnin lisäyksen. Koulutuksen järjestäjille aiheutuvat kustannukset olisivat edellä mainitulla tuntikohtaisella kustannuksella yhteensä noin 0,59 miljoonaa euroa vuodessa.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin oppimisen tuesta. Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, olisi oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Oppimisen tuesta ei säädetä voimassa olevassa lukiokoulutusta koskevassa lainsäädännössä, mutta tukea on jo nykyisin järjestetty laajasti. Opetushallitus toteutti joulukuussa 2017 kyselyn oppimisen tuen kustannuksista lukiokoulutuksessa. Kyselyyn vastanneiden lukiokoulutuksen järjestäjien opiskelevat edustavat lähes 50 prosenttia opiskelijoiden kokonaismäärästä ja kyselyn piirissä oli erikokoisia koulutuksen järjestäjiä maan eri osista. Kyselyn tietojen perusteella oppimisen tuen opiskelijakohtainen kustannus niille koulutuksen järjestäjille, jotka jo nykyisin tarjoavat tukea opiskelijoilleen, on noin 48 euroa, jolloin oppimisen tuen kokonaiskustannukset olisivat noin 4,94 miljoonaa. Tukeen on kyselyn tietojen perusteella jo nykyisin panostettu arviolta ainakin 3,1 miljoonaa euroa. Oppimisen tukea koskevasta ehdotuksesta aiheutuvat lisäkustannukset olisivat näin ollen arviolta 1,84 miljoonaa euroa.

Lisäksi ylioppilastutkinnon kokeiden uusimiskertoja koskevista rajoituksista luovuttaisiin ja koulutuksen järjestäjälle säädettäisiin velvollisuus toimintaedellytystensä salliessa järjestää kokeet myös ylioppilastutkinnon suorittaneelle henkilölle, joka uusii tutkintoon sisältyvän kokeen tai täydentää tutkintoaan, sekä henkilölle, joka suorittaa erillisen kokeen. Tutkinnon kokeisiin osallistuvat kokelaat, jotka eivät ole lukion opiskelijoita, aiheuttavat kustannuksia koulutuksen järjestäjälle. Lukion opettajat suorittavat näiden kokelaiden alustavan arvioinnin, ja lisäksi kokeiden järjestämisestä aiheutuu erinäisiä hallinnollisia kustannuksia lukiolle. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa tällaisista henkilöistä valtionosuusrahoitusta eikä saa periä heiltä maksuja kokeisiin osallistumisesta. Ehdotus siis lisäisi koulutuksen järjestäjien kustannuksia. Uusittavien kokeiden määrän on kustannuksia laskettaessa arvioitu nykyiseen nähden kasvavan 13 000:lla vuodessa. Kustannusten on kokelasta kohden arvioitu olevan noin 58 euroa, joka pitää sisällään opettajan tarkistuspalkkion ja hallinnollisia kustannuksia. Koulutuksen järjestäjille aiheutuvat lisäkustannukset olisivat yhteensä noin 0,75 miljoonaa euroa vuodessa.

Ylioppilastutkintoa koskevat muutokset tulisivat voimaan syksyn 2019 ylioppilaskirjoituksista lukien. Esityksestä aiheutuvat lisäkustannukset olisivat näin ollen 0,38 miljoonaa euroa vuonna 2019 ja 0,75 miljoonaa euroa vuonna 2020. Opintojen ohjausta ja oppimisen tukea koskevat muutokset puolestaan tulisivat voimaan, kun uudet opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön

syksyllä 2021. Esityksestä aiheutuvat lisäkustannukset olisivat siis 3,61 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 7,62 miljoonaa euroa vuodesta 2022 lähtien.

Lisäkustannukset korvattaisiin kunnille pienentämällä kunnan omarahoitusosuutta lukiokoulutuksen käyttökustannuksista. Lisäksi yksikköhintoja tulisi siirtymävaiheessa korottaa, koska lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Tämä edellyttäisi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamista. Muutokset riippuvat muista syksyllä 2018 mahdollisesti annettavista lakiesityksistä ja tarkentuvat valtion vuoden 2019 talousarvioehdotuksen valmistelun yhteydessä. Tarpeelliset muutokset opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin valmisteltaisiin erikseen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Lukiokoulutuksen järjestäjien päätösvaltaa koulutuksen järjestämisessä lisättäisiin useilla esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla. Koulutuksen järjestäjä päättäisi lainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden antamissa puitteissa opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista. Myös arviointi olisi opintojaksokohtaista. Nykyistä kurssia laajempien ja oppiainerajat ylittävien opintojaksojen järjestäminen olisi entistä vapaammin koulutuksen järjestäjän harkinnassa. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt olisivat koulutuksen järjestäjän päätettävissä. Opintojaksoja voitaisiin muodostaa paikallisten tarpeiden, olosuhteiden ja edellytysten mukaisesti. Koulutuksen rakenteen ja mitoituksen muutokset edellyttäisivät koulutuksen järjestäjiltä uudenlaisia toimintatapoja, mutta joustavoittaisivat toimintaa ja mahdollistaisivat toimintakulttuurin uudistamisen. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskevat asiat siirrettäisiin kokonaisuudessaan paikallisesti päätettäväksi.

Koulutuksen järjestäjille asetettaisiin toisaalta myös osittain uusia koulutuksen järjestämistä koskevia velvoitteita ja voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyviä velvoitteita täsmennettäisiin. Oppimisen tukea koskeva sääntely olisi voimassa olevaan lukiolakiin nähden uutta. Oppimisen tukea on kuitenkin jo nykyisin laajasti järjestetty lukiokoulutuksessa ja suuressa osassa oppilaitoksia on olemassa olevat toimivat käytännöt tuen järjestämiselle. Koulutuksen järjestäjät saisivat edelleen päättää tuen tarkemmasta toteuttamisesta ja tukeen liittyvistä menettelyistä. Opintojen ohjausta koskevia velvoitteita ja opiskelijan oikeutta saada ohjausta vahvistettaisiin. Opiskelijaa olisi tuettava henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa laatimisessa. Henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta olisi annettava opiskelijalle säännöllisesti. Ohjausta olisi annettava myös muihin opintoihin hakeutumiseen opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päätymässä tai joka aikoo erota, sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen henkilölle, joka lukion oppimäärän suorittuaan ei saa opiskelupaikkaa.

Myös koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita vahvistettaisiin. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista olisi järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa.

Opiskelijoille tulisi myös tarjota mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoissa. Velvollisuutta tunnustaa ja tunnustaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen vahvistettaisiin. Toisessa ehdotetun lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettavat opinnot luettaisiin suoraan hyväksi osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Laajempi yhteistyö ja tehokkaampi muualla hankitun osaaminen hyväksi lukeminen kuitenkin myös tehostaisivat lukiokoulutuksen järjestäjien toimintaa.

Opiskelijaksi ottamista koskevaa päätöksentekoa säänneltäisiin nykytilaan nähden osittain tarkemmin, mikä asettaisi uusia vaatimuksia koulutuksen järjestäjien päätöksenteolle. Opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulisi aina perustella otettaessa opiskelijaksi henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää tai muuta vastaavaa koulutusta, mutta jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Lisäksi milloin alle 18-vuotias otettaisiin suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää, tulisi perusteltu syy opiskelijaksi ottamiselle yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

Opintojen rakenteen muuttuessa esityksen mukaisesti tulisi Opetushallituksen käynnistää uusien opetussuunnitelmien perusteiden valmistelu. Oppiaineiden ja niiden välisten suhteiden on tarkoitus säilyä ennallaan, joten opetussuunnitelman perusteita ei kuitenkaan sisällöllisesti olisi tarpeen uudistaa merkittävästi, ottaen erityisesti huomioon että nykyiset opetussuunnitelmat on vasta otettu käyttöön syksyllä 2016 alkaneesta koulutuksesta lukien. Koulutuksen järjestäjien tulisi opetussuunnitelmien perusteiden valmistuttua laatia niiden mukaiset uudet opetussuunnitelmat. Opetussuunnitelmien perusteiden ja opetussuunnitelmien laatimiseen varattaisiin kuitenkin riittävä siirtymäaika. Valmistelu voitaisiin käynnistää vuonna 2019. Uudet opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön aikaisintaan syksyllä 2021 alkavasta koulutuksesta. Opetushallituksen tulisi lisäksi saattaa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 6 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavien tietojen tietorakenteista vastaamaan uutta lukiokoulutuksen lainsäädäntöä.

Koulutuksen järjestämislupia koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin nykytilaan nähden siten, että järjestämisluvan myöntämisedellytyksenä olevan koulutustarpeen edellytyksistä säädettäisiin tarkemmin ja opetus- ja kulttuuriministeriölle säädettäisiin velvoite koulutuksen järjestämislupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistaa lukiokoulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Myös järjestämislupien muuttamista ja peruuttamista koskevan päätöksenteon edellytyksistä säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Koulutuksen järjestämislupia ei kuitenkaan uudistettaisi, vaan voimassa olevan lukiolain mukaiset järjestämisluvat siirrettäisiin uuden lain mukaisiksi järjestämisluviksi.

Ylioppilastutkinnon kokeiden uusijoiden määrän voidaan arvioida kasvavan kokeiden uusimiseen liittyvistä rajoituksista luovuttaessa. Tämä lisäisi sekä koulutuksen järjestäjien että ylioppilastutkintolautakunnan työmäärää.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotuksilla vahvistettaisiin lukiokoulutuksen tarkoituksen ja koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Nykyisen oppiainevalikoiman ja lukio-opintojen pakollisuuden asteen säilyttäminen turvaisi edelleen lukio-opinnoista saatavan laajan yleissivistyksen muodostumisen.

Opintojen rakenteen joustavoittaminen ja opintopistemitoitukseen siirtyminen kannustaisi koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan nykyistä kurssia laajempia opintojaksoja ja lisäämään oppiainerajat ylittävän opetuksen määrää. Tämä vähentäisi lukio-opetuksen pirstaleisuutta ja edistäisi opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kokonaisvaltaista kehittymistä lukio-opintojen aikana. Lukio-opinnot tuottaisivat entistä paremmat korkeakouluvalmiudet, millä olisi myönteisiä vaikutuksia niin yksilöiden kuin yhteiskunnan kannalta. Opiskelijoilla olisi tulevaisuudessa entistä paremmat edellytykset menestyä korkea-asteen opinnoissa sekä myöhemmin työelämässä ja yhteiskunnassa. Pidemmällä aikavälillä tämän voidaan arvioida lisäävän myös korkeakouluopintojen läpäisyä ja yhteiskunnan osaamistasoa.

Oppimisen tukea ja opinto-ohjausta koskevilla ehdotuksilla huolehdittaisiin siitä, että opiskelijat saavat opintojensa eri vaiheissa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen riippumatta siitä, missä oppilaitoksessa he opiskelevat. Ehdotusten arvioidaan parantavan opiskelijoiden hyvinvointia, vähentävän opintoihin liittyvää uupumusta ja ehkäisevän koulutuksen keskeyttämisiä. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevilla ehdotuksilla vahvistettaisiin perusopetuksen päättävien nuorten tosiasiallisia mahdollisuuksia siirtyä opiskeluedellytyksiään ja omaa kiinnostustaan vastaaviin toisen asteen opintoihin ja suoritua näistä opinnoista. Opintojen ohjauksen kehittäminen edistäisi opiskelijoiden sujuvaa etenemistä opinnoissaan, lukio-opintojen suorittamista tavoiteajassa sekä jatko-opintosuunnitelmien muodostumista ja kehittymistä jo hyvissä ajoin lukio-opintojen aikana. Näin tuettaisiin myös korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen tavoitteita sujuvammasta ja nopeammasta hakeutumisesta jatko-opintoihin ylioppilaskirjoitusten jälkeen. Myös ylioppilastutkinnon kokeiden uusimiskertojen lisääminen osaltaan vähentäisi lukio-opintojen ja ylioppilaskokeiden henkistä kuormittavuutta ja epävarmuutta jatko-opintoihin pääsemisestä.

Velvollisuus järjestää osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa tarjoaisi opiskelijoille mahdollisuuden saada kokemusta korkeakouluopinnoista jo ennen ylioppilaksi kirjoittamista. Kun opiskelijalla olisi parempi käsitys korkeakouluopintojen luonteesta ja vaativuudesta ja omista kiinnostuksen kohteistaan, selkiytäisi se opiskelijoiden jatko-opintosuunnitelmia ja madaltaisi kynnystä siirtyä jatko-opintoihin. Opintopisteiden ottaminen käyttöön lukiokoulutuksessa helpottaisi lukioiden ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä ja korkeakoulujen tarjoamien opintojen sisällyttämistä lukion oppimäärään.

Esityksellä vahvistettaisiin lukio-opiskelijoiden oikeutta saada laadukasta koulutusta sekä koulutuksen yhtenäistä laatua eri lukioissa. Opintojen järjestämisen, esimerkiksi etäopetuksen hyödyntämisen, sekä itsenäisen opiskelun vaatimuksia täsmennettäisiin siltä osin, että näiden käyttö ei saa vaarantaa koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijoille annettavan opetuksen määrä turvattaisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraisi ehdotetun lain vaikutuksia ja arvioisi lainsäädännön toimivuutta sille asetettujen tavoitteiden toteutumisen kannalta sen jälkeen, kun uusien opetussuunnitelmien mukaisesta opetuksesta on saatu riittävästi kokemuksia.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Pääministeri Juha Sipilän hallitus päätti puolivälitarkastelunsa yhteydessä 25 päivänä huhtikuuta 2017 käynnistää lukiokoulutuksen uudistuksen. Hallituksen toimintasuunnitelman mukaan hallituksen esitys lukiolain uudistamiseksi valmistellaan annettavaksi eduskunnalle keväällä 2018.

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Valmistelun tueksi laadittiin kooste lukion nykytilaa ja kehittämistarpeita koskevista selvityksistä ja tutkimuksista. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu laajasti eri sidosryhmiä. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syksyllä 2017 lukiouudistusta koskevan Uusi lukio -kiertueen, jonka tilaisuuksissa kerättiin lukiokoulutuskentän toimijoiden näkemyksiä lukiokoulutuksen kehittämistä. Tilaisuudet järjestettiin Helsingissä, Tampereella, Jyväskylässä, Lappeenrannassa, Vaasassa, Oulussa, Lahdessa, Turussa ja Kuopiossa. Lisäksi Tampereella järjestettiin tilaisuus ruotsinkielisille lukioille. Lukiokoulutuksen kehittämiseen liittyviä näkökohtia käsiteltiin tilaisuuksissa teemoittain työpajamuotoisesti. Näkemyksiä kerättiin lisäksi avoimessa verkkoaivo-riihessä, johon vastasi yhteensä 2601 henkilöä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 21 päivänä elokuuta 2017 lukiouudistuksen seurantaryhmän, jonka toimikausi jatkuu vuoden 2018 loppuun saakka. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata ja tukea uudistuksen toimeenpanoa sekä arvioida uudistuksessa tehtävien toimenpiteiden kokonaisvaikutuksia. Seurantaryhmään nimettiin seuraavien tahojen edustajat: opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen osasto, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto ja yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osasto, Opetushallitus, ylioppilastutkintolautakunta, Forssan yhteislyseo, Helsingin yhteislyseon lukio, Herttoniemen yhteiskoulun lukio, Kaustisen musiikkilukio, Kuopion kaupunki, Lappajärven lukio, Oulun kaupunki, Schildtin lukio, Helsingin yliopisto, Helsingin yliopisto/opettajankoulutusfoorumi, Jyväskylän yliopisto, Åbo Akademi, Aineopettajaliitto AOL ry, Akava ry, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry, Finlands Svenska Lärarförbund FSL Rf, Iltakoulujen Liitto IKLO ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, Opetus- ja Sivistystoimen Asiantuntijat Opsia ry, Pro Lukio ry, Sivistystyönantajat ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Lukiolaisten Liitto ry, Suomen Opinto-Ohjaajat ry, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry, Suomen Rehtorit ry, Suomen yliopistot UNIFI ry, Suomen Ylioppilaskuntien liitto ry, Suomen yrittäjät ry, Taloudellinen tiedotustoimisto ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ja Yksityiskoulujen Liitto ry.

Lukiouudistuksen seurantaryhmän työskentelyssä on syksyn 2017 ja alkukevään 2018 aikana käsitelty laajasti lukiokoulutuksen kehittämistä ja opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltuja ehdotuksia lainsäädännöllisiksi kehittämistoimenpiteiksi. Seurantaryhmän työskentelyn lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syksyllä 2017 sidosryhmille kaksi pyöreän pöydän keskustelutilaisuutta.

Lukiouudistusta ja uudistukseen liittyviä lakiehdotuksia on käsitelty hallituksen osaamisen ja koulutuksen ministeriryhmässä.

Ehdotetun lukiolain nojalla annettava valtioneuvoston asetus (uusi lukioasetus) on tarkoitus valmistella kevään 2018 aikana ja se lähetettäisiin erikseen lausunnolle hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn jälkeen.

Laajempi ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus valmistella erikseen annettavaksi eduskunnalle syksyllä 2018.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

(lisätään lausuntokierroksen jälkeen)

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Lukiolaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Ehdotetussa laissa säädettäisiin lukiokoulutuksesta, joka olisi nykyiseen tapaan yleissivistävää perusopetuksen oppimäärään perustuvaa toisen asteen koulutusta. Laissa säädettäisiin lisäksi maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta. Ehdotetulla lailla kumottaisiin voimassa oleva lukiolaki (629/1998). Lukiokoulutuksen järjestäminen perustuisi edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämään koulutuksen järjestämislupaan ja lakia sovellettaisiin luvan nojalla järjestettävään koulutukseen. Koulutuksen järjestämislupia ei ole tarkoitus lain uudistamisen yhteydessä tarkastella uudelleen.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Ylioppilastutkinnon avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyys. Lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto siis tosiasiallisesti muodostavat olennaisesti yhteen kuuluvan kokonaisuuden. Ylioppilastutkinto ei kuitenkaan jatkossakaan sisältyisi lukiokoulutuksen oppimäärään. Ylioppilastutkinnosta säädettäisiin edelleen erikseen ja voimassa olevaan lukiolakiin sisältyvät ylioppilastutkintoa koskevat aineelliset säännökset siirrettäisiin pääosin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin (672/2005).

2 §. *Lukiokoulutuksen tarkoitus.* Pykälässä säädettäisiin lukiokoulutuksen tarkoituksesta. Lukiokoulutuksen keskeisenä tarkoituksena olisi jatkossakin antaa opiskelijalle valmiudet jatkaa opintojaan korkeakoulutuksessa joko yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Koska lukio-koulutus antaisi opiskelijalle korkeakouluvalmiudet, antaisi se ilman erillistä säännöstä edelleen myös valmiudet jatkaa opintoja lukiokoulutuksen oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa, joka on toisen asteen koulutusta. Koulutuksen tarkoituksena olisi myös tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia valmiuksia eli tietoja ja taitoja. Tarkoituksena olisi lisäksi antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Tarkoitusta koskevat säännökset korostaisivat lukiokoulutuksen asemaa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ja tehtävää osana opiskelijan ihmisenä kasvamisen ja elinikäisen oppimisen polkua. Säännöksistä ilmenisi myös vallitseva käsitys yleissivistyksestä kokonaisuutena, joka ei kytkeydy ainoastaan eri tiedon- ja tieteenalojen tai oppiaineiden sisältöihin, vaan pitää sisällään myös jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavien laaja-alaisten tietojen ja taitojen monipuolisen hallinnan.

Koulutukselle laissa määritelty tarkoitus ohjaisi keskeisesti valtioneuvostoa sen antaessa ehdotetun 11 §:n nojalla koulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja opintojen sisältöä koskevia säännöksiä, Opetushallitusta sen laatiessa 12 §:ssä tarkoitettuja opetussuunnitelman perusteita sekä koulutuksen järjestäjiä näiden järjestäessä laissa tarkoitettua koulutusta.

Pykälän 3 momentin mukaan lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tarkoituksena olisi antaa opiskelijalle lukiokoulutukseen siirtymisen edellyttämät kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet. Lukiokoulutukseen valmistava koulutus olisi edelleen tarkoitettu maahanmuuttajille ja vieraskielisille, joiden tavoitteena on lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen, mutta joilla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia opinnoista suoriutumiseen. Kielellisten valmiuksien kehittymisen ohella opiskelija oppii lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa tuntemaan suomalaisen lukiokoulutuksen opiskelukulttuuria. Näin opiskelijalle muodostuu käsitys lukio-opinnoista ja niiden vaatavuustasosta ja kynnys lukiokoulutuksen aloittamiseen madaltuu.

2 luku. **Koulutuksen järjestäminen**

3 §. Koulutuksen järjestäjät. Pykälä vastaisi pääosin sisällöltään voimassa olevan lukiolain 3 §:ää. Lukiokoulutuksen järjestäminen edellyttäisi pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestämislupaa, jonka myöntäisi nykyiseen tapaan opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutuksen järjestäjinä voisivat edelleen toimia kunnat, kuntayhtymät, rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt. Järjestämislupa myönnetään hakemuksesta. Lupa voitaisiin myöntää myös ulkomailla järjestettävää koulutusta varten. Pääsääntönä on, että ulkomailla asuvat suomalaiset osallistuvat asuinmaansa järjestämään opetukseen. Voimassa olevan lukiolain nojalla ulkomailla järjestettävää koulutusta varten myönnetty järjestämislupa on koskenut koulutuksen järjestämistä ainoastaan tilapäisesti ulkomailla asuville suomalaisille, eikä järjestämislupia lain säätämisen yhteydessä tarkasteltaisi uudelleen.

Voimassa olevaa lukiolakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että koulutuksen järjestämislupaa ei ole tarkoitus antaa erikseen nuorille ja erikseen aikuisille järjestettävää koulutusta varten, vaan luvan perusteella koulutusta voidaan järjestää kaikenikäisille opiskelijoille sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjä päättää (HE 86/1997 vp, s. 71). Sama koskisi nyt ehdotettavia säännöksiä. Kaikilla lukiokoulutuksen järjestämisluvan saaneilla olisi edelleen mahdollisuus niin halutessaan järjestää myös lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta. Tätä ei olisi tarpeen säännöksessä erikseen mainita, koska sen sanamuodon mukaan järjestämislupa myönnettäisiin ehdotetussa laissa tarkoitettuna koulutuksen järjestämiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että laissa tarkoitettua koulutusta voitaisiin järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Valtion oppilaitoksissa järjestettävästä lukiokoulutuksesta päättäisi nykytilaa vastaavasti opetus- ja kulttuuriministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä koulutuksen järjestämisluvasta ja erityisestä koulutustehtävästä laissa säädetään. Yliopistolain (558/2009) 88 §:ssä säädetään yliopistojen harjoittelukouluista, joissa voidaan järjestää myös lukiokoulutusta. Opetuksen järjestämisessä ja toiminnan lopettamisessa noudatetaan, mitä muualla säädetään lukiokoulutuksesta valtion oppilaitoksessa. Järjestettäessä lukiokoulutusta yliopistojen harjoittelukouluissa noudatettaisiin näin ollen jatkossa ehdotetun lain säännöksiä. Yliopistojen harjoittelukouluilla voisi edelleen olla myös ehdotetussa 6 ja 7 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä.

4 §. Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytykset. Lukiokoulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä säädettäisiin voimassa olevan lukiolain 4 §:ää täsmällisemmin. Luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että haetun luvan mukainen koulutus on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja koulutustarjonta. Arviointiin vaikuttavat esimerkiksi hakijan ennakoitu opiskelijamäärä sekä alueen väestö- ja opiskelijapohja ja olemassa oleva lukioverkko. Lisäksi edellytettäisiin, että hakijalla on ammatilliset ja

taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutus olisi kyettävä järjestämään kaikilta osin ehdotetussa laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja opetus-suunnitelman perusteissa asetettujen vaatimusten mukaisesti. Ammatillisia edellytyksiä olisivat esimerkiksi riittävä ja kelpoinen opetushenkilöstö sekä koulutuksen järjestämiseen tarvittavat asianmukaiset, turvalliset ja terveelliset tilat ja välineet. Koulutuksen järjestäjän tulo- ja menorakenteen olisi osoitettava sellaista vakavaraisuutta, että se kykenee selviytymään myös yllättävistä kustannusvaikutuksista aiheuttavista muutostilanteista, kuten opiskelijamäärien koh- tuullisesta vaihtelusta.

Koulutusta ei edelleenkään saisi järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Tämä ei tarkoita sitä, ettei koulutuksen järjestäjälle voisi syntyä toiminnasta ylijäämää. Säännöksen kannalta olennaista on se, ettei koulutuksen järjestäjä jaa toiminnasta syntyvää ylijäämää tai etuutta omistajilleen, vaan esimerkiksi varaa sen käytettäväksi koulutuksen järjestämisen kannalta tarpeellisiin investointeihin tai muihin vastaaviin menoihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestämisluvan sisällöstä. Voimassa olevan lukiolain 4 §:n 2 momentin mukaan luvassa määrätään muun ohessa koulutuksen järjestämis- muoto. Koulutuksen järjestämisluovasta säädetään voimassa olevan lain 12 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan koulutus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäope- tuksena. Koulutuksen järjestämisluvassa ei pääsääntöisesti ole tarvetta määrätä koulutuksen järjestämisluovasta tältä osin, vaan koulutuksen järjestäminen lähi- tai etäopetuksena on kou- lutuksen järjestäjän päätettävissä. Sen sijaan ehdotetaan säädettäväksi, että luvassa määrättäi- siin koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää sisäoppilaitosmuotoista koulutusta. Momentin jälkimmäinen virke korvaisi voimassa olevan lain 3 §:n 3 momentin, mutta ei muuttaisi nyky- tilaa. Koulutuksen järjestäjä päättäisi lukioista ja muista oppilaitoksista, joissa koulutusta jär- jestetään, ja näiden oppilaitosten nimistä. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää myös muun lainsäädännön, kuten perusopetuslain (628/1998) tai ammatillisesta koulutuksesta anne- tun lain (531/2017), soveltamisalaan kuuluvaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä päättäisi myös oppilaitostensa opetuskielistä ottaen huomioon järjestämisluvan opetuskieliä koskevat määräykset ja lain 14 §:n asiaa koskevat säännökset.

Koulutuksen järjestämislupien tulee muodostaa kokonaisuus, joka varmistaa lukiokoulutuksen riittävän saatavuuden koko maassa. Saatavuus pitää sisällään sekä aloituspaikkojen riittävän määrän että koulutuksen maantieteellisen saavutettavuuden maan eri osissa. Myös ruotsinkie- lisen ja saamenkielisen väestön koulutustarpeiden toteutumisesta on huolehdittava asianmu- kaisesti. Pykälän 3 momentti sisältäisi tätä koskevan veloitteen opetus- ja kulttuuriministeri- ölle. Säännös rajaisi ministeriön harkintavaltaa järjestämislupia koskevassa päätöksenteossa sekä turvaisi näin koulutuksen järjestäjäverkon kattavuutta ja koulutuksen saatavuutta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtuudesta säätää valtioneuvoston asetuksella järjestämis- luvan hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityk- sistä sekä järjestämisluvan myöntämisen tarkemmista edellytyksistä. Asetustasoisien sääntelyn tarkoituksena on helpottaa järjestämisluvan hakemista ja vähentää tarvetta lisäselvityksen pyy- tämiseen ja toimittamiseen hakemusten käsittelyssä.

5 §. Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen. Voimassa olevan lukiolain 4 §:n mukaan muutoksesta koulutuksen järjestämislupa päätää asianomainen ministeriö. Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin lukiolakia

tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Luvan muuttamista ja peruuttamista koskevia säännöksiä on nykytilaan nähden tarpeen täsmentää ehdotetussa laissa. Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta hakemuksesta. Hakemusta käsiteltäessä noudatettaisiin soveltuvin osin järjestämisluvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä. Koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, mikäli se päättää lopettaa lukiokoulutuksen järjestämisen. Tällöin opetus- ja kulttuuriministeriö peruuttaisi järjestämisluvan.

Pykälän 2 momentissa puolestaan säädettäisiin tilanteista, joissa lupa voidaan muuttaa tai peruuttaa hakemuksetta. Säännöksen edellytykset vastaisivat pääosin voimassa olevan lain 4 §:n 3 momentissa luvan peruuttamiselle asetettuja edellytyksiä. Lupaa ei kuitenkaan ole välttämättä tarpeen kokonaisuudessaan peruuttaa, vaan myös luvan muutos voi olla riittävä toimenpide. Lupa voitaisiin peruuttaa, jos on ilmeistä, että koulutuksen järjestäminen on lopetettu, vaikka koulutuksen järjestäjä ei olisikaan hakenut luvan peruuttamista. Nykytilasta poiketen säädettäisiin lisäksi, että lainvastaisen menettelyn olisi oltava olennaista, jotta lupa voidaan sen perusteella muuttaa tai peruuttaa. Ehdotettu muotoilu vastaisi paremmin hallinnon yleisten oikeusperiaatteiden mukaisia vaatimuksia siitä, että viranomainen käyttää toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviiin tarkoituksiin ja että viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa niillä tavoiteltuun päämäärään nähden. Esimerkiksi jos sisäoppilaitosmuotoista koulutusta järjestettäisiin olennaisesti vastoin ehdotettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, voitaisiin oikeus sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestämiseen poistaa luvasta puuttumatta järjestämislupaan muutoin.

Koulutuksen järjestäjän kuulemisesta ja muusta menettelystä koulutuksen järjestämislupia muutettaessa tai peruutettaessa säädetään yleislakina sovellettavassa hallintolaissa (434/2003). Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi varata koulutuksen järjestäjälle mahdollisuus 2 momentissa tarkoitettujen puutteiden korjaamiseen kohtuullisessa ajassa ennen järjestämisluvan muuttamista tai peruuttamista. Säännös olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi ja se toimisi opetus- ja kulttuuriministeriön harkintavaltana rajoittavana sekä koulutuksen järjestäjän oikeusturvaa takaavana tekijänä. Koulutuksen järjestäjän tulisi ryhtyä puutteiden korjaamiseen ilman aiheutonta viivytystä tai jos puutteita ei ole mahdollista korjata välittömästi, järjestäjän tulisi esittää suunnitelma puutteiden korjaamisesta, jonka hyväksyttävyyttä opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi ennen päätöksen tekemistä. Lupa voitaisiin tehdä toimenpiteistä tai suunnitelmista huolimatta muuttaa tai peruuttaa, mikäli opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi, että toimenpiteet tai suunnitelmat eivät ole riittäviä tai toteuttamiskelpoisia. Lisäksi säädettäisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriön olisi järjestämisluvan peruuttamista koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, että lukiokoulutuksen riittävä saatavuus ei luvan peruuttamisen vuoksi vaarannu. Ehdotettu säännös on 4 §:n ehdotetun 3 momentin vastinpari. Tarvittaessa opetus- ja kulttuuriministeriö voisi esimerkiksi neuvotella luvan peruuttamista hakevan koulutuksen järjestäjän ja alueen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa lukiokoulutuksen riittävää saatavuutta turvaavista toimenpiteistä. Viimekätinen vastuu koulutuksen saatavuudesta on valtiolla, koska lukiokoulutuksen järjestäminen on kunnille vapaaehtoinen tehtävä.

6 §. Erityinen koulutustehtävä. Voimassa olevaan lukiolakiin on lailla 373/2017 lisätty uudet lukiokoulutuksen erityistä koulutustehtävää koskevat säännökset, jotka tulevat voimaan 1 päivänä elokuuta 2018. Samassa yhteydessä on muutettu tarpeellisilta osin opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annettua lakia (1705/2009). Lakimuutosten tavoitteena oli säätää entistä täsmällisemmin erityisen koulutustehtävän myöntämisedellytyksistä sekä erityisen koulutus-

tehtävän lisärahoituksen myöntämisperusteista hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi ja erityisen tehtävän perusteella myönnettävän rahoituksen tehostamiseksi, jotta opetus- ja kulttuuriministeriö voisi myöntää toistaiseksi voimassa olevat erityisen koulutustehtävän sisältävät järjestämisluvat 1 päivänä elokuuta 2018 lukien (HE 20/2017 vp, s. 6). Koska erityistä koulutustehtävää koskevat säännökset on juuri erikseen uudistettu, ehdotetaan ne sisällytettäväksi ehdotettuun lakiin pääosin sellaisinaan. Ehdotettu pykälä vastaisi voimassa olevan lain 4 a §:ää. Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti elokuussa 2018 alkavaa koulutusta koskevista erityisen koulutustehtävän luvista 27 päivänä lokakuuta 2017.

7 §. *Erityisen koulutustehtävän edellytysten täyttymisen seuraaminen ja peruuttaminen.* Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevan lukiolain 4 b §:n 1 momenttia. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erityisen koulutustehtävän ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän peruuttamisesta. Peruuttamisedellytykset yhtenäistettäisiin ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaisten koulutuksen järjestämisluvan muuttamis- ja peruuttamisedellytysten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi peruuttaa erityisen koulutustehtävän ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän, jos erityisen koulutustehtävän mukaista toimintaa ei enää järjestettäisi, se ei enää täyttäisi erityisen koulutustehtävän myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos sitä järjestettäisiin olennaisesti vastoin ehdotettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Koulutuksen järjestämislupa jäisi edelleen voimaan, vaikka erityinen koulutustehtävä peruutettaisiin.

8 §. *Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen.* Pykälän 1 momentti sisältäisi koulutuksen järjestäjän yleisen velvollisuuden olla yhteistyössä muiden opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Säännöksessä nostettaisiin nykyistä vahvemmin esiin lukiokoulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen välinen yhteistyö. Yleisen yhteistyötä koskevan velvoitteen lisäksi lain 13 §:n 3 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän tarkemmista opetuksen järjestämistä koskevista yhteistyövelvoitteista. Yhteistyön avulla voidaan tehostaa koulutuksen järjestäjien toimintaa, parantaa koulutuksen laatua ja monipuolistaa opiskelijoiden valittavissa olevaa opetustarjontaa. Voimassa olevan lukiolain 5 §:n 1 momenttiin nähden yhteistyövelvoitteesta poistettaisiin alueellisuuskriteeri, eikä säännöksessä muutenkaan määriteltäisi tarkemmin niiden koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen tai työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden piiriä, joiden kanssa lukiokoulutuksen järjestäjän olisi oltava yhteistyössä. Tarkoituksena on, että yhteistyön tarkemmat muodot ja yksittäisen koulutuksen järjestäjän yhteistyötahojen määrittely pohjautuisivat aina paikallisiin tarpeisiin ja olosuhteisiin. Koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö voisi pitää sisällään esimerkiksi koulutuksen järjestäjän opetustarjonnan avaamista muiden koulutuksen järjestäjien opiskelijoille tai tila- ja henkilöstöresurssien yhteistä hyödyntämistä. Nykyaikaisten verkko- ja etäyhteyksien hyödyntäminen mahdollistaa myös uudenlaisia yhteistyön muotoja kansainvälisesti sekä erityisesti sellaisilla alueilla, joilla oppilaitosten väliset etäisyydet asettavat haasteita yhteistyön toteuttamiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voisi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla laissa tarkoitettua opetusta ja muita palveluja toiselta lukiokoulutuksen tai muun koulutuksen järjestäjältä, korkeakoululta, muulta julkiselta taholta taikka muulta yksityiseltä rekisteröidyltä yhteisöltä tai säätiöltä. Koulutuksen hankkimisesta säädetään voimassa olevan lukiolain 5 §:n 2 momentissa. Voimassa olevan säännöksen sanamuotoa voidaan pitää tulkinanvaraisena sen suhteen, kuinka suuren osuuden laissa tarkoitetuista palveluista koulutuksen järjestäjä voi hankkia. Lakia koskevassa hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että koulutuspalveluiden hankkimisella täydennetään koulutuksen järjestäjän antamaa opetusta. Säännös

ei mahdollista, että luvan saanut koulutuksen järjestäjä itse luopuu koulutuksen järjestämisestä (HE 86/1997, s. 72). Ehdotetussa laissa ilmaistaisiin vallitseva periaate aiempaa selkeämmin. Lukiokoulutuksen järjestäjällä tulisi olla ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjän tulisi siis pääosin kyetä järjestämään opetus ja muut siihen liittyvät palvelut itse. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena ei kuitenkaan olisi tiukentaa koulutuksen hankkimista koskevia käytäntöjä nykyiseen nähden eikä hankittavien palveluiden osuudelle edelleenkaan asetettaisi tarkkoja rajoja. Laissa ei säädettäisi koulutuksen hankintaan liittyvistä sopimusjärjestelyistä tai sopimusten sisällöstä. Koulutuksen järjestäjä vastaisi siitä, että sen toiminta on lainmukaista kokonaisuudessaan myös siltä osin kuin se hankkii palveluita.

9 §. Tilauskoulutus. Voimassa olevaan lukiolakiin on lailla 472/2017 lisätty tilauskoulutusta koskevat säännökset, jotka ovat tulleet voimaan 1 päivänä elokuuta 2017. Lain uuden 5 a §:n nojalla sellaisella lukiokoulutuksen järjestäjällä, jolla on lupa järjestää International Baccalaureate -tutkintoon johtavaa koulutusta, on oikeus järjestää tätä koulutusta tilauskoulutuksena Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisten valtioiden kansalaisille. Säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi ehdotettuun lakiin sellaisinaan.

3 luku. Opetus

10 §. Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus. Pykälän 1 momentin mukaan lukiokoulutus muodostaisi oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestettäisiin edelleen erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot mitoitettaisiin päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten. Oppimäärät olisivat siis tosiasiallista nykytilaa vastaavasti eri laajuisia, vaikka niiden tavoitteellinen suorittamisaika olisi yhtä pitkä. Tavoitteellisessa kolmen vuoden suorittamisajassa on huomioitu myös ylioppilastutkintoon valmistautumiseen liittyvään omatoimiseen opiskeluun käytettävä aika. Lukiokoulutukseen valmistava koulutus puolestaan muodostaisi oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on yksi vuosi. Koulutuksen järjestäjällä olisi ehdotetun 13 §:n perusteella velvollisuus järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että oppimäärät on mahdollista suorittaa niiden tavoitteellisessa suorittamisajassa. Opiskelijalla olisi kuitenkin oikeus suorittaa oppimäärä tätä pidemmässä ajassa sen mukaan kuin lain 23 §:ssä säädettäisiin. Oppimäärän voisi edelleen suorittaa myös tavoitteellista suorittamisaikaa lyhyemmässä ajassa.

Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytettäisiin pykälän 2 momentin mukaan opintopisteitä. Mitoituksesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Opintopisteiden käyttäminen opintojen mitoituspäätteenä mahdollistaisi opintojen rakenteen joustavan määrittelyn ehdotetun 11 §:n nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa sekä edistäisi lukiokoulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen välisen yhteistyön toteuttamista ja korkeakouluopintojen hyväksi lukemista lukiokoulutuksen oppimäärään. Opintojen järjestämisen ja suorittamisen perusyksikkönä käytettäisiin ehdotetussa laissa opintojaksoa. Ehdotetun lain 12 §:ssä säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista. Opintojaksot pisteytettäisiin niiden edellyttämän työmäärän mukaan. Tarkoituksena on, että opintojaksot kestäisivät nuorille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia opintopistettä kohden, mikä käytännössä vastaisi voimassa olevan lukioase-

tuksen (810/1998) 1 §:n säännöksiä ottaen huomioon aikuisille tarkoitetun oppimäärän ehdotetun 3 momentin mukainen laajuus.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oppimäärien laajuuksista. Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus olisi 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 90 opintopistettä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän laajuus olisi 50 opintopistettä. Yksi nykyinen kurssi vastaisi kahta opintopistettä. Oppimäärien laajuudet opintopisteinä vastaisivat siis nykyisiä laajuuksia lukuun ottamatta aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärää, jonka laajuus kasvaisi 2 opintopisteen verran. Tarkoituksena on, että aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvien pakollisten opintojen osuutta ei kuitenkaan lisättäisi.

11 §. *Oppimäärän sisältö.* Pykälässä säädettäisiin lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyvistä opinnoista. Opinnoista, joita oppimääriin sisältyy ja voi sisältyä, säädettäisiin voimassa olevan lukiolain 7 §:n säännöksiin nähden kattavammin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opinnoista, joita lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä. Momentissa tarkoitetut opinnot olisivat siis myös opiskelijalle pakollisia siinä laajuudessa kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäisiin. Laajan yleissivistyksen edellyttämää vahvaa tietopohjaa ei ole mahdollista saavuttaa, jos opinnot ovat sisällöltään liian kapea-alaisia. Siksi lukiokoulutuksen oppimäärä sisältäisi edelleen laajasti eri oppiaineryhmien opintoja. Oppimäärä sisältäisi äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, mukaan lukien uskonto tai elämänkatsomustieto, taito- ja taideaineiden opintoja sekä opinto-ohjausta. Oppimäärään sisältyisi siis edelleen nykyisen kaltaista oppiainemuotoista opinto-ohjausta. Oppiainemuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi annettavasta henkilökohtaisesta ja muusta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvästä ohjauksesta säädettäisiin lain 25 §:ssä. Terveystietoa ei ole yksittäisenä oppiaineena perusteltua mainita laissa, mutta terveystieto voisi edelleen sisältyä säännöksessä tarkoitettuihin humanistis-yhteiskunnallisiin opintoihin. Taito- ja taideaineiden opinnot olisivat jatkossakin vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan.

Lukiokoulutuksen oppimäärä voisi ehdotetun 2 momentin mukaan sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat esimerkiksi oppiainerajat ylittävien ilmiöiden ja kokonaisuuksien hallinta ja ymmärtäminen, oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot, kriittinen ajattelu, tiedonhankintataidot, tietotekniset taidot, kansainvälisyystaidot, työelämä- ja yrittäjyystaidot sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. Temaattisissa opinnoissa voitaisiin hyödyntää joustavasti ja monipuolisesti esimerkiksi useisiin oppiaineisiin liittyviä sisältöjä ja ajankohtaisia ilmiöitä, yhteistyötä alueen työnantajien ja järjestöjen kanssa sekä projekti- ja ryhmämuotoisia työskentelytapoja. Vastaavan kaltaisista teemaopinnoista säädetään nykyisin lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) 8 §:ssä.

Oppimäärä voisi pykälän 2 momentin mukaan sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia, joita kutsuttaisiin lukiodiplomeiksi. Lukiodiplomit antaisivat opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa kiinnostuneisuuttaan ja perehtyneisyytään eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa sekä kykyään tavoitteelliseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn ja opinnoissa omaksutun tiedon soveltamiseen. Myös lukiodiplomeja voidaan jo nykyisin järjestää lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun

valtioneuvoston asetuksen nojalla sen mukaan kuin opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Lukiodiplomeja on nykyisin mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomeja ei kuitenkaan laissa rajattaisi koskemaan ainoastaan taito- ja taideaineiden opintoja, vaan ne voisivat liittyä myös muiden oppiaineryhmien opintoihin.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän sisältö vastaisi nykytilaa. Oppimäärän sisällössä painottuvat erityisesti suomen tai ruotsin kielen opinnot koulutuksen tarkoituksesta johtuen.

Pykälän 4 momentin mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä pykälän 1—3 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Koulutuksen yleisten tavoitteiden lisäksi asetuksella määriteltäisiin siis tarkemmin lukiokoulutuksessa opetettavat oppiaineet, oppimääriin kuuluvat opinnot, näiden opintojen pakollisuus ja valinnaisuus sekä opintojen laajuudet opintopisteinä. Oppiaineita ja niiden pakollisten ja valtakunnallisina syventävinä opintoina tarjottavien opintojen määriä ei ole tarkoitus muuttaa. Yksi nykyinen kurssi vastaisi kahta opintopistettä. Laissa ei säädettäisi siitä, mikä laajuisina opintojaksoina opetusta annetaan. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa myös tätä koskevia säännöksiä. Ehdotettu asetuksenantovaltuus mahdollistaisi useita erilaisia tapoja säätää opintojen rakenteesta ja laajuuksista ja jättäisi valtioneuvostolle laajan harkintavallan sen antaessa näitä koskevia säännöksiä. Valtioneuvoston asetuksella annettavat säännökset määrittäisivät tosiasiallisesti myös koulutuksen järjestäjälle jäävän päätösvallan alaa. Asetuksella on tarkoitus säätää, että pakollisten opintojen osalta koulutuksen järjestäjä päättää opintojaksojen muodostamisesta. Opiskelijoiden valinnanvapauden turvaamiseksi valtakunnallisten syventävien opintojen osalta säädettäisiin sen sijaan, että näitä opintoja tulee tarjota opiskelijoiden valittavaksi kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Tämä ei estäisi valtakunnallisten syventävien opintojen järjestämistä myös laajempina opintojaksoina, mutta opiskelijoilla olisi oltava mahdollisuus suorittaa opintoja nykyistä kurssia vastaavina kokonaisuuksina. Opiskelijalle olisi siis tällaisessa tilanteessa tarjottava mahdollisuus suorittaa vain osa laajemmasta opintojaksosta.

Pykälän 5 momentin mukaan lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä voisi edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen lisäksi sisältää myös niin sanottuja paikallisia opintoja, joista päätettäisiin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa. Koulutuksen järjestäjä päättäisi paikallisten opintojen laajuuksista. Tällaiset opinnot olisivat opiskelijalle valinnaisia. Paikalliset opinnot voisivat olla esimerkiksi yhteen tai useampaan valtakunnalliseen oppiaineryhmään tai oppiaineeseen liittyviä opintoja, jotka syventävät valtakunnallisten opintojen sisältöjä tai toimivat opiskelijan apuna ylioppilastutkintoon valmistautumisessa, tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja, joita opiskelijoille tarjottaisiin valittaviksi. Myös muualla suoritettuja opintoja tai muuta esimerkiksi harastus- ja järjestötoiminnassa hankittua osaamista voitaisiin tunnustaa ja lukea hyväksi oppimäärään. Osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta säädettäisiin lain 27 §:ssä. Opintopistemitoitukseen siirtyminen lukiokoulutuksessa mahdollistaisi entistä joustavammin myös korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön ja korkeakoulujen opintotarjonnan avaamisen lukio-opiskelijoiden hyödynnettäväksi.

12 §. Opetussuunnitelma. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opetussuunnitelman perusteista. Opetushallitus määräisi 11 §:ssä tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opinto-

jen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä temaattisia opintoja lukuun ottamatta. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt siis jätettäisiin koulutuksen järjestäjän päätösvaltaan. Opetushallitus päättäisi tarkemmin opetussuunnitelman perusteiden rakenteesta. Opetussuunnitelman perusteissa määrättävistä asioista säädettäisiin ehdotetussa laissa lisäksi 27 §:n 5 momentissa, 32 §:n 2 momentissa, 37 §:n 5 momentissa, 39 §:n 3 momentissa ja 40 §:n 3 momentissa. Selvyyden vuoksi säädettäisiin, että opetussuunnitelman perusteet annetaan erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää varten. Tämä vastaisi nykyistä opetussuunnitelman perusteiden laatimista koskevaa käytäntöä.

Ehdotetun valtuuden olisi katsottava antavan Opetushallitukselle valtuuden määrätä myös oppimääriin sisältyville opinnoille yhteisten laaja-alaisen osaamisen tavoitteista, joista nykyisissä opetussuunnitelman perusteissa käytetään käsitettä aihekokonaisuudet. Opetussuunnitelman perusteet tulisi määrätä siten, että opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt mahdollistavat laaja-alaisen osaamisalueiden ja oppiainerajat ylittävien teemojen sisällyttämisen opiskelijoille tarjottavien opintojaksojen sisältöihin. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen lukio-opintojen aikana on keskeistä muun muassa opinnoissa omaksuttujen tietojen jäsentymisen ja opiskelijan korkeakouluvalmiuksien kehittymisen kannalta.

Koulutuksen järjestäjä laatisi opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opetussuunnitelman, jossa päätettäisiin opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Vastaavasti kuin opetussuunnitelman perusteet, myös opetussuunnitelmat hyväksyttäisiin erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää varten. Opetussuunnitelma hyväksyttäisiin erikseen myös suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Pykälän 3 momentti sisältäisi voimassa olevan lukiolain 11 §:n 3 momenttia vastaavan säännöksen lukiokoulutuksen ja perusopetuksen yhteisestä opetussuunnitelmasta. Vastaava säännös sisältyy perusopetuslain 15 §:n 3 momenttiin.

13 §. Opintojen järjestäminen. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen järjestämisestä ja järjestämistavoista koulutuksen järjestämisluvassa määrättyin ehdoin. Koulutuksen järjestäjä päättäisi käytettävistä opetusmenetelmistä ja opiskeluympäristöistä. Koulutuksen järjestämistapa pitäisi sisältää myös koulutuksen järjestämismuodon, jolla voimassa olevassa lukiolaissa tarkoitetaan koulutuksen järjestämistä lähi- tai etäopetuksena. Opetusta voitaisiin siis lähtökohtaisesti antaa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla lähi-, etä- ja monimuoto-opetuksena, mutta koulutuksen järjestämislupaan voisi tarvittaessa sisältyä esimerkiksi tarkempia etäopetusta koskevia määräyksiä. Lähiopetusta olisi edelleen pidettävä lähtökohtaisena järjestämismuotona, sillä koulutukselle säädettyjen tavoitteiden ei etenkään nuorille tarkoitettussa koulutuksessa voida katsoa täysimääräisesti toteutuvan pelkässä etäopetuksessa. Lukiokoulutukseen kuuluvat olennaisesti esimerkiksi ryhmässä toimiminen, yhteisöllisyys ja vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Lähiopetuksen ja etäopetuksen välisen rajan voidaan kuitenkin arvioida muuttuvan teknologisen kehityksen myötä yhä vaikeammin määritettäväksi, eikä näitä käsitteitä siksi käytettäisi laissa. Koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää sisäoppilaitosmuotoista koulutusta määrättäisiin lain 4 §:n mukaisesti aina koulutuksen järjestämisluvassa.

Opetus ja opintojen ohjaus olisi pykälän 2 momentin mukaan järjestettävä siten, että oppimäärät on mahdollista suorittaa niiden tavoitteellisissa suorittamisajoissa. Säännös velvoittaisi koulutuksen järjestäjää tarjoamaan oppimääriin sisältyviä pakollisia ja valinnaisia opintoja opiskelijoiden valittavaksi riittävässä laajuudessa ja antamaan opiskelijoille heidän opinnoissaan tarvitsemansa ohjauksen ja tuen. Opiskelijoille olisi myös tarjottava mahdollisuuksia hylättyjen opintosuoritusten uusimiseen. Opintoja järjestettäessä olisi huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja opiskelijoiden edellytyksistä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Esimerkiksi etäopetuksen hyödyntämistä koskevien ratkaisujen olisi lähtökohtaisesti perustuttava pedagogisiin näkökohtiin, eikä sitä voitaisi käyttää säästötoimenpiteenä. Sama periaate koskisi muitakin opetuksen toteuttamista koskevia ratkaisuja.

Pykälän 3 momentti velvoittaisi järjestämään opetuksen ja opintojen ohjauksen siten, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin. Riittävän laajan opintotarjonnan toteuttamisessa voitaisiin hyödyntää koulutuksen järjestäjän omien oppilaitosten, muiden koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen järjestämiä opintoja. Opetussuunnitelman laatiminen siten, että aiemmin ja muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen olisi monipuolisesti mahdollista myös käytännössä, edistäisi opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen muodostamista. Oppimääriin sisältyvässä opinto-ohjauksessa ja sen lisäksi annettavassa henkilökohtaisessa ja muussa opintojen ohjauksessa opiskelijat saisivat tukea opintojaan koskevien valintojen tekemiseen.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että osa opinnoista olisi järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Laissa ei säänneltäisi tarkemmin yhteistyön toteuttamista. Koulutuksen järjestäjä sopisi yhdessä kyseisten korkeakoulujen kanssa yhteistyön tarkemmista muodoista. Koulutuksen järjestäjä ja korkeakoulu voisivat sopia esimerkiksi lukion opiskelijoiden oikeudesta osallistua korkeakoulun järjestämille kursseille tai verkko-opetuksen tarjoamisesta lukioon. Opetus olisi lisäksi järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. Säännös korostaisi näiden taitojen keskeistä merkitystä osana lukiokoulutuksen tuottamaa osaamista ja ohjaisi lukioita ottamaan ne huomioon toiminnassaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän vuosisuunnitelmasta, josta nykyisin säädetään lukioasetuksen 3 §:ssä. Koulutuksen järjestäjä päättäisi edelleen esimerkiksi oppilaitoksen työajoista ja opintojaksojen mahdollisten loppukuulustelujen ajoittumisesta. Opetustunnit ja työajat tulisi myös pyrkiä suunnittelemaan siten, että ne tukevat 3 momentissa tarkoitettujen opiskelijan yksilöllisten valintojen tekemistä.

14 §. Opetuskieli. Koulutuksen järjestämisluvassa määrättäisiin ehdotetun 4 §:n mukaisesti kielet, joilla koulutuksen järjestäjä antaa opetusta. Koulutuksen järjestäjä päättäisi oppilaitoksista, joissa koulutusta järjestetään, sekä oppilaitostensa opetuskielistä järjestämisluvassa puitteissa. Opetuskielenä olisi aina suomi tai ruotsi. Ylioppilastutkinnon kokeet järjestetään oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti suomeksi tai ruotsiksi. Myös opiskelijaa koskevat päätökset annetaan kyseisellä kielellä. Suomen tai ruotsin lisäksi oppilaitoksen opetuskielenä voisi olla saame, romani, viittomakieli tai muu järjestämisluvassa määrätty kieli, esimerkiksi englanti tai saksa. Tällainen kieli voisi olla myös oppilaitoksen pääasiallinen opetuskieli. Opiskelijoille, joiden äidinkieli on suomi tai ruotsi, opetettaisiin näissäkin oppilaitoksissa 15 §:n mukaan äidinkielenä suomea tai ruotsia.

Osa opetuksesta voitaisiin antaa myös sellaisella kielellä, jota koulutuksen järjestämislupaan ei sisälly. Opetusta voitaisiin siis osittain antaa esimerkiksi englanniksi ilman tätä koskevaa järjestämisluvan määräystä. Opiskelijoilla olisi kuitenkin tällöin oltava riittävä opetuskielen hallinta, jotta mahdollisuudet seurata opetusta ja suorittaa oppimäärä ja ylioppilastutkinto eivät vaarannu. Äidinkielen opetuksessa olisi tällöinkin noudatettava lain 15 §:n säännöksiä.

Ehdotetun 1 ja 2 momentin säännösten mukaan koulutuksen järjestäjät voisivat tehdä joustavasti opetuskieltä koskevia ratkaisuja. Tästä syystä laissa ei olisi tarpeen säätää voimassa olevan lukiolain 6 §:n 3 momenttia vastaavasti siitä, että erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä kuin suomen, ruotsin, saamen, romanin tai viittomakielellä.

15 §. Äidinkielen opetus. Oppilaitoksen opetuskieli olisi 14 §:n mukaisesti suomi tai ruotsi. Äidinkielenä opetettaisiin oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti suomea tai ruotsia tai opiskelijan äidinkielen mukaisesti saamen kieltä. Äidinkielenä voitaisiin opettaa myös muuta opiskelijan äidinkieltä. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä äidinkielen opetuksesta, esimerkiksi äidinkielen ja kirjallisuuden opettamisesta suomi tai ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan.

16 §. Uskonnon ja elämäntiedon opetus. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 9 §:ää. Uskonnon opetusta koskevan pääsäännön mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta ja tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat opiskelijat osallistuisivat oman uskontonsa opetukseen. Lisäksi säädettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti muiden uskontojen ja elämäntiedon opetuksesta.

17 §. Opetuksen julkisuus. Lukio-opetus olisi nykyiseen tapaan julkista, mutta opetuksen seuraamista voitaisiin rajoittaa perustellusta syystä. Opetuksen julkisuuden rajoittaminen voi olla perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa käytettävät opetusmenetelmät tai opetustilat eivät kohtuudella mahdollista opetuksen häiriötöntä toteuttamista ulkopuolisten seuraajien läsnä ollessa.

18 §. Kokeilu. Pykälässä säädettäisiin koulutuksen tai opetuksen kehittämiseksi tarpeellisista kokeiluista pääasiassa nykytilaa vastaavasti. Voimassa olevan lukiolain 15 §:n 4 momentin mukaan kokeilulupa voidaan myöntää enintään kolmeksi vuodeksi ja sitä voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella, mikä käytännössä mahdollistaa opiskelijoiden ottamisen kokeilun mukaiseen opetukseen yhtenä tai kahtena vuonna. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin kokeilun keston osalta, että opiskelijoita voidaan ottaa kokeilun mukaiseen opetukseen enintään kolmena peräkkäisenä vuonna. Näin kokeilusta saataisiin riittävän laajasti tietoa sen tulosten ja vaikuttavuuden arvioimiseksi. Kokeilun kestosta vuosina ei siis enää säädettäisi. Säännöksessä mainitun kolmen vuoden aikana opiskelijaksi otettu henkilö saisi suorittaa opintonsa loppuun kokeiluohjelman mukaisesti myös silloin kun hänen opiskeluoikeuttaan pidennetään lain 23 §:n mukaisesti.

4 luku **Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen**

19 §. Hakeutuminen ja hakumenettelyt. Pykälässä säädettäisiin lukiokoulutukseen hakeutumisesta pääasiassa voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti. Kuten nykyisinkin, ehdotetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen pyrkivällä henkilöllä olisi 1 momentin mukaan oikeus ha-

keutua opiskelijaksi haluamaansa oppilaitokseen. Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijavalinnassa voitaisiin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä, joista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelyistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (294/2014). Asetuksella säädetään ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta, jonka kautta hakeudutaan suorittamaan ammatillista perustutkintoa ja nuorille tarkoitettua lukiokoulutusta. Yhteishaun tarkoituksena on perusopetuksen päättävän ikäluokan mahdollisimman sujuva siirtyminen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen.

Ehdotetussa laissa otettaisiin käyttöön jatkuvan haun käsite. Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä menettelyistä täytettäessä sellaisia opiskelupaikkoja, joita ei täytetä valtakunnallisin hakumenettelyin. Jatkuvassa haussa henkilö voisi hakeutua koulutukseen jättämällä hakemuksen koulutuksen järjestäjän päättämien hakuajojen ja -menettelyiden mukaisesti. Yhteishaun ulkopuolisen koulutuksen opiskelupaikkojen ohella myös yhteishaussa täyttämättä jääneet opiskelupaikat voitaisiin täyttää jatkuvassa haussa. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena ei ole muuttaa yhteishaun asemaa pääasiallisena hakeutumisväylänä nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen.

20 §. Opiskelijaksi ottaminen. Pykälässä säädettäisiin opiskelijaksi ottamista koskevasta päätöksenteosta. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen. Opiskelijaksi ottamisesta koskevassa päätöksenteossa noudatetaan, mitä hallintolaissa säädetään. Ehdotetun 49 §:n mukaisesti opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua aluehallintovirastolta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opinnoista, joita opiskelija otetaan suorittamaan. Ehdotettu säännös vastaisi nykytilaa. Opiskelijat otettaisiin erikseen suorittamaan nuorille tai aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää. Lukiokoulutuksen oppimäärän ohella opiskelija otettaisiin suorittamaan myös ylioppilastutkintoa. Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa, joka tähtää ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 17 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen, opiskelijat eivät kuitenkaan suorita ylioppilastutkintoa vaan kyseisen kansainvälisen tutkinnon. Opiskelija voitaisiin ottaa suorittamaan myös yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja eli niin sanottuja aineopintoja tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää.

Pykälän 3 momentti vastaisi periaatteiltaan voimassa olevan lukiolain 19 a §:ää, mutta säännöksen sanamuotoja ehdotetaan tarkennettavaksi. Poiketen siitä, mitä hallintolain 7 luvussa säädetään, valitsematta jättämisestä voitaisiin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti, jos opiskelijaksi ottamisessa käytetään 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä. Koulutuksen järjestäjän tulisi kuitenkin antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintopäätös, jos hakija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut momentissa tarkoitetun ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

Ehdotettu säännös vastaisi yhteishaussa nykyisin käytettyä opiskelijavalinnan päätöksentekomenettelyä, joka on osoittautunut käytännössä toimivaksi. Hakija saa kirjeellä tiedon opiskelijavalinnan tuloksesta, saamistaan valintapisteistä sekä hyväksytyn pistemäärän rajasta. Tämän tiedon perusteella hakija voi arvioida tarvetta muutoksenhakuun. Muutoksenhakukelpoisen päätöksen antaminen vain hakijan pyynnöstä on perusteltua ottaen huomioon yhteisten valin-

tamenettelyiden opiskelijavalintapäätösten suuri lukumäärä ja valintaprosessiin liittyvät muut erityispiirteet. Koulutuksen järjestäjiltä kuluisi muutoin aikaa sellaisten kielteisten päätösten antamiseen, joissa hakijalla ei kuitenkaan olisi valitusintressiä. Jos hakija on tullut valitukseksi ensimmäiseen hakutoiveeseensa, ei hakijalla käytännössä yleensä ole intressiä valittaa muiden hakutoiveiden kielteisestä päätöksestä. Postitse toimitetun kirjeen lisäksi säännöksessä tarkoitettu ilmoitus voitaisiin henkilön suostumuksella antaa tiedoksi myös sähköisesti.

21 §. *Opiskelijaksi ottamisen edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opiskelijaksi ottamisen yleisistä edellytyksistä ehdotetun lain mukaiseen koulutukseen. Koulutukseen voitaisiin ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Lukiokoulutukseen voitaisiin siis edelleen ottaa henkilö, joka on suorittanut peruskoululain (476/1983) mukaisen peruskoulun oppimäärän tai vastaavan sitäkin vanhemman oppimäärän. Opiskelijaksi voitaisiin ottaa myös henkilö, joka on suorittanut sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Henkilön olisi tällaisissa tapauksissa esitettävä koulutuksen järjestäjälle asian arvioimiseksi tarvittava riittävä selvitys.

Opiskelijaksi voitaisiin painavasta syystä ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää taikka vastaavaa aikaisempaa oppimäärää tai ulkomaista koulutusta, mutta jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulisi tällöin perustella, vaikka perustelut voitaisiin hallintolain 45 §:n 2 momentin nojalla muutoin jättää esittämättä. Koulutuksen järjestäjä voisi edellyttää hakijalta asian arvioimiseksi tarpeellista selvitystä tai näyttöjä. Painavan syyn vaatimus ja päätöksen perusteleminen velvollisuus korostaisivat sitä, että säännöksessä tarkoitettujen henkilöiden ottamiseen opiskelijoiksi lukiokoulutukseen tulisi suhtautua pidättyvästi. Pääsääntöisesti henkilö tulisi ohjata hakeutumaan perusopetuslaissa tarkoitettuun opetukseen.

Opiskelijaksi ottamiselle lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen olisi 1 momentin mukaisten edellytysten lisäksi pykälän 2 momentin mukaiset lisäedellytykset. Lukiokoulutukseen valmistava koulutus olisi edelleen tarkoitettu maahanmuuttajille ja vieraskielisille. Voimassa olevan lukiolain 2 a §:n maahanmuuttajan määritelmä vastaa kotouttamisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 3 §:n 3 kohdan määritelmää. Ehdotetussa säännöksessä viitattaisiin kotouttamisen edistämisestä annetun lain mainittuun kohtaan. Kansainvälistä suojelua hakevat tai maassa laittomasti oleskelevat henkilöt eivät olisi säännöksessä tarkoitettuja maahanmuuttajia. Vieraskielisellä tarkoitettaisiin henkilöä, jonka äidinkieli on väestötietojärjestelmästä ja Väestötietokeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) tarkoittamassa väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan myös, että hakijalla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoritua lukiopinnoista suomen tai ruotsin kielellä, hänen tavoitteenaan on lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen valmistavan koulutuksen jälkeen eikä hän ole suorittanut korkeakoulututkintoa.

22 §. *Opiskelijaksi ottamisen perusteet.* Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijaksi ottamisessa olisi sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Säännös ilmaisisi opiskelijaksi ottamista koskevan periaatteen, jota olisi noudatettava yhtä lailla täytettäessä opiskelupaikkoja sekä valtakunnallisin hakumenettelyin että jatkuvassa haussa.

Ehdotetussa laissa määriteltäisiin voimassa olevan lukiolain säännöksiä tarkemmin opiskelijaksi ottamista koskevat peruseriaatteet, joita täsmennettäisiin asetustasoisella sääntelyllä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijaksi ottamisen perusteista nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa. Opiskelijaksi ottamisen perusteina käytettäisiin hakijoiden aiempaa hakumenestystä ja hakutoiveita sekä koulutuksen järjestäjän päätösten mukaisesti mahdollisesti järjestettäviä valinta- tai soveltuvuuskokeita ja muita näyttöjä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Edellä tarkoitetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan säätää opiskelijaksi ottamisen perusteista myös otettaessa opiskelijoita suorittamaan ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa ja siihen valmistavia opintoja. Muutoin koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijaksi ottamisen perusteista.

Pykälän 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen, yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin sekä lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotiaan hakijan aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen ottamisesta säädettäisiin laissa ja sääntelyä tarkennettaisiin nykytilaan nähden, koska asiaa koskevissa käytännöissä on nykyisin havaittu olevan epäselvyyksiä. Opiskelijaksi ottamisen tulisi perustua hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvään perusteltuun syyhyn, jonka vuoksi hakija ei kohtuudella pysty opiskelemaan päätoimisesti nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa. Opiskelijaksi ottaminen ei siis voisi perustua koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyviin syihin, kuten opiskelijaryhmien muodostamiseen, tai esimerkiksi pelkästään opiskelijan heikkoon opintomenestykseen nuorille tarkoitetussa koulutuksessa. Opiskelijaksi ottamisesta aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen tulisi tehdä erillinen päätös myös silloin, kun opiskelija siirtyy koulutukseen saman koulutuksen järjestäjän nuorille tarkoitetusta lukiokoulutuksesta. Opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä tulisi yksilöidä säännöksessä tarkoitettu perusteltu syy opiskelijaksi ottamiselle.

5 luku. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

23 §. Opiskeluoikeus. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan opiskeluoikeudesta ja sen alkamisesta, opintojen loppuun saattamiseen myönnettävästä lisäajasta sekä opiskelijan oikeudesta keskeyttää opiskeluoikeutensa väliaikaisesti. Säännöksen terminologia olisi yhdenmukainen muussa koulutuslainsäädännössä käytettävän terminologian kanssa.

Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijan opiskeluoikeus alkaisi koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana. Opiskeluoikeus alkaisi lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjän päättämän lukiokoulutuksen vuosittaisen työajan ja tosiasiallisen opiskelun alkaessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskeluoikeuden kestosta. Vaikka lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteellinen suorittamisaika on 10 §:n mukaan kolme vuotta ja 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän velvollisuutena olisi järjestää lukiokoulutuksen oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että oppimäärä on mahdollista suorittaa mainitussa ajassa, opiskelijalla olisi jatkossakin oikeus suorittaa oppimäärä neljässä vuodessa. Säännös mahdollistaa opiskelijoiden yksilölliset opintopolut, huomioi opiskelijoiden vaihtelevat elämäntilanteet sekä ehkäisee tarpeettomia koulutuksen keskeyttämisä. Opiskelijalle annettavalla 11 §:n 1 momentissa tarkoitettulla oppiainemuotoisella opinto-ohjauksella ja 25 §:n mukaisella henkilökohtaisella opintojen ohjauksella, 28 §:ssä tarkoitettulla tuella sekä 29 §:n mukaisilla opiskelun poikkeavan järjestämisen toimilla voidaan vaikuttaa opintojen etenemiseen siten, etteivät

opinnot tarpeettomasti viivästy. Lukiokoulutukseen valmistava oppimäärä olisi oikeus suorittaa sen laajuuden mukaisessa yhdessä vuodessa, kuten nykyisinkin.

Koulutuksen järjestäjä voisi myöntää opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Myös tämä säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevaa lukiolakia, mutta opiskelijan sairaus tai vamma mainittaisiin erikseen laissa tarkoitettuina erityisinä syinä. Muita erityisiä syitä voisivat olla esimerkiksi opiskelijan suorittamat erityisen laajat lukio-opinnot, huippu-urheiluun valmentautuminen taikka erilaiset opiskelijan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät sosiaaliset syyt, jotka ovat vaikuttaneet opintojen suorittamiseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä. Nykyisinkin opiskelija on voinut käytännössä keskeyttää väliaikaisesti lukio-opintonsa, mutta säännöksen puuttuessa eri koulutuksen järjestäjien käytännöt muun muassa hyväksyttävien keskeyttämisperusteiden osalta ovat voineet vaihdella. Opiskeluoikeuden väliaikaista keskeyttämisestä koskeva säännös yhtenäistäisi käytäntöjä ja varmistaisi opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun. Vastaava säännös sisältyy myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Säännös vastaisi myös yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännöksiä syistä, joiden vuoksi opiskelija voi ilmoittautua poissaolevaksi ensimmäisenä lukuvuonna sekä poissaolon syistä, jotka eivät kuluta tutkinnon suorittamiselle säädettyä enimmäisaikaa.

Ehdotettavan 3 momentin mukaan opiskelijalla olisi oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Opiskelija voisi kuitenkin halutessaan opiskeluoikeuden väliaikaisen keskeyttämisen sijaan jatkaa opintojaan, jos se on muutoin mahdollista. Esimerkiksi sairausvakuutuslain 8 luvun 4 a §:n mukaan opiskelija voi sairauspäivärahakauden aikana opiskella vähäisessä määrin. Tällöin 3 momentissa mainitut syyt voitaisiin huomioida 2 momentissa tarkoitettuina erityisinä syinä, jos lisäajan myöntäminen osoittautuu myöhemmin tarpeelliseksi.

Ehdotettavan 3 momentin mukaan opiskeluoikeus voitaisiin opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää myös muusta perustellusta syystä. Laissa ei tarkemmin säädettäisi, mitä tällaiset syyt olisivat, mutta ne voisivat liittyä erilaisiin opiskelijan elämäntilanteisiin, kuten esimerkiksi vaihto-oppilasvuoteen tai sellaisiin perhetilanteisiin, joiden vuoksi opiskeluoikeuden väliaikainen keskeyttäminen olisi perusteltua.

Pykälässä ei säädettäisi siitä, miten pitkään 3 momentissa tarkoitettu väliaikainen keskeyttäminen voisi kestää. Lähtökohtana voitaisiin kuitenkin pitää, että muutaman päivän tai esimerkiksi pari viikkoa kestävästä tauosta opinnoissa ei tarvitsisi päättää 3 momentissa tarkoitettun mukaisesti, vaan opiskelija voisi sopia näistä tilanteista koulutuksen järjestäjän kanssa 30 §:n 1 momentissa tarkoitettujen poissaoloja koskevien käytäntöjen mukaisesti. Väliaikaiselle keskeyttämiselle ei asetettaisi myöskään ylärajaa. Lähtökohtana voitaisiin kuitenkin pitää, että väliaikaisen keskeyttämisen perusteena tulisi olla ajallisesti rajattu olosuhde ja väliaikainen keskeyttäminen voisi vain erityisestä syystä olla esimerkiksi yhtä vuotta pidempi ajanjakso.

Pykälän 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi lisäajan myöntämisestä ja opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta. Opiskelijan tulisi ha-

kea lisäaikaa riittävän ajoissa, jotta opiskeluoikeus ei lain 24 §:n nojalla päättyisi. Lisäajan hakemisen tarpeellisuutta tulisi käsitellä opiskelijan henkilökohtaisessa opintojen ohjauksessa.

24 §. *Opiskeluoikeuden päättyminen.* Pykälässä säädettäisiin opiskeluoikeuden päättymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelija, joka ei ole suorittanut lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintojaan 23 §:n 2 momentissa säädetyssä ajassa tai hänelle myönnettyssä lisäajassa, samoin kuin opiskelija, jolle ei ole myönnetty lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen, menettäisi opiskeluoikeutensa. Opiskeluoikeutensa menettäisi myös sellainen opiskelija, joka pätävää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja. Tällaisissa tilanteissa koulutuksen järjestäjän tulisi ottaa yhteyttä opiskelijaan hänen opiskelutarkoituksensa selvittämiseksi. Jos henkilö ei vastaa yhteydenottoon taikka ei yhteydenoton jälkeenkään osallistu opetukseen, esitä perusteltua syytä poissaololleen tai muutoin sovi koulutuksen järjestäjän kanssa koulutuksen jatkamisesta, hän menettäisi opiskeluoikeutensa. Pykälän 1 momentin säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lukiolain 23 §:n 2 momentin säännöstä eronneeksi katsottavasta opiskelijasta.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelija voisi myös itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelijan opiskeluoikeus päättyisi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä antaisi opiskeluoikeuden päättymisestä erillisen päätöksen. Säännös selkeyttäisi opiskeluoikeutta koskevia käytäntöjä ja olisi tarpeen yksittäisen opiskelijan tilanteen selvittämiseksi esimerkiksi haettaessa etuuksia, jotka riippuvat opiskelijastatuksen olemassaolosta tai päättymisestä.

25 §. *Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijan oikeudesta saada opetusta ja opintojen ohjausta. Opiskelijalla olisi 1 momentin mukaan oikeus saada opetusta siten kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voitaisiin edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti ja opiskelijalle voitaisiin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. Itsenäistä opiskelua koskevat säännökset vastaisivat pääsääntöisesti voimassa olevan lukioasetuksen 4 §:n säännöksiä, jotka nostettaisiin lakiin yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevinä säännöksinä. Säännöksiä täsmennettäisiin kuitenkin siten, että itsenäinen opiskelu olisi mahdollista vain, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia täsmällisemmin opiskelijan oikeudesta saada opintojen ohjausta. Opintojen ohjaus muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla olisi oikeus saada säännöllisesti 11 §:n 1 momentissa tarkoitettun oppiainemuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi opiskelijan tarpeiden mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Koska henkilökohtaisen ohjauksen tulisi olla opiskelijan omien tarpeiden mukaista, ohjaus voisi eri opiskelijoiden osalta olla eri mitallista ja sisällöltään erilaista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan oikeudesta saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos opiskelijan opiskeluoikeus on päättymässä tai opiskelija on ilmoittanut eroamisestaan. Säännös olisi uusi ja tarpeen lukio-opintojen keskeyttävien opiskelijoiden ohjaamiseksi muihin opintoihin ja mahdollisen syrjäytymisvaaran minimoimiseksi.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Voimassa olevassa lainsäädännössä lukiokoulutuksen opinto-ohjaajilla ei ole niin sanottua seuraamistehtävää eli velvollisuutta seurata lukiokoulutuksen oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden henkilöiden myöhempää sijoittumista jatko-opintoihin. Koska tällaisesta tehtävästä ei nykyisin ole säädetty laissa, opinto-ohjaajilla ei ole myöskään ole ollut oikeutta saada tietoa opiskelijoiden hakeutumisesta ja sijoittumisesta. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, olisi oikeus saada jatko-opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta. Ohjausta olisi oikeus saada oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana ja ohjausta antaisi koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu. Ohjausta ei olisi välttämätöntä antaa juuri siinä oppilaitoksessa, jossa opiskelija on lukio-koulutuksen oppimäärän suorittanut. Koulutuksen järjestäjä voisi myös toteuttaa ohjauksen keskitetysti. Ohjausta olisi annettava pyydettyä.

Pykälän 4 momentti täydentäisi nuorisolain (1285/2016) mukaisia alle 29-vuotiaille nuorille tarkoitettuja etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa koskevia säännöksiä. Etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä on auttaa nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa. Etsivä nuorisotyö aloitetaan ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Nuori tulee työpajalle pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan ohjaamana. Nuori voi myös oma-aloitteisesti hakeutua työpajalle.

26 §. Henkilökohtainen opintosuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta, joka on säännöksenä uusi mutta vastaisi voimassa olevien lukion opetussuunnitelman perusteiden sanamuotoa. Pykälän 1 momentin mukaan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatisi itselleen henkilökohtaisen suunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Opiskelijan jatko-opintosuunnitelma olisi keskeinen opintojen ohjauksen väline, joka mahdollistaisi ohjauksen entistä paremman yksilöllistämisen. Opiskelijalla olisi opintojen päättyessä paremmat valmiudet jatko-opintoihin hakeutumiseen sekä syvällisempää tietoa koulutusvaihtoehdoista ja työelämästä. Henkilökohtainen opintosuunnitelma olisi opiskelijan laatima asiakirja, mutta 2 momentin mukaan se laadittaisiin oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella. Suunnitelma tulisi laatia heti opintojen alussa ja sitä päivitetäisiin säännöllisesti opintojen edetessä.

27 §. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Pykälässä vahvistettaisiin opiskelijan oikeutta saada aikaisemmin hankkimansa osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen selvittäminen tuotaisiin ehdotettavassa säännöksessä voimassa olevaa lukiolakia selkeämmin esiin koulutuksen järjestäjän aktiivisena velvollisuutena. Pykä-

län 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjällä ei olisi opiskelijan esittämän selvityksen lisäksi velvoitetta muulla tavoin selvittää opiskelijan mahdollisesti aiemmin hankkimaa osaamista, ellei osaaminen olisi nähtävissä suoraan kaikkien koulutuksen järjestäjien käytössä olevista valtakunnallisista rekistereistä ja palveluista.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi tunnustettava toisessa tämän lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Kaikki opiskelijan suorittamat lukiokoulutuksen opinnot luettaisiin hyväksi suoraan lain nojalla riippumatta siitä, järjestääkö oppilaitos itse vastaavia opintoja taikka millaisina opintojaksoina tai niiden osina ne on järjestetty. Ehdolettavan säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän olisi nykykäytännön mukaisesti tunnustettava myös muualla hankittu osaaminen, jos se vastaisi opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tällainen osaaminen voisi olla esimerkiksi muussa koulutuksessa, työelämässä tai harrastus- ja järjestötoiminnassa hankittua.

Pykälän 3 momentin mukaan opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatettaisiin, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen olisi osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Momentti vastaisi voimassa olevan lukiolain säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan päätös osaamisen tunnustamisesta tehtäisiin sitä erikseen pyydettyäessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Tämä ns. ennakkollista hyväksilukua koskeva säännös vastaisi myös voimassa olevan lukiolain säännöksiä.

Yhtenäisten hyväksilukukäytäntöjen ja opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi Opetushallitus voisi 5 momentin mukaan antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä nykyisen käytännön mukaisesti. Opetushallitus voisi määrätä tunnustettavan osaamisen mitoituksen ja arvosanojen muuntamisen periaatteista tyypillisimmissä tilanteissa.

28 §. *Oppimisen tuki.* Oppimisen tuesta tai erityisopetuksesta ei säädetä voimassa olevassa lukiokoulutusta koskevassa lainsäädännössä. Suuri osa lukiokoulutuksen järjestäjistä tarjoaa nykyisinkin opiskelijoilleen tukea oppimisvaikeuksiin. Oikeudesta oppimisen tukeen olisi kuitenkin opiskelijoiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi säädettävä laissa. Näin voitaisiin varmistaa, että perusopetuksen päättävillä nuorilla on tosiasialliset mahdollisuudet siirtyä opiskeluedellytyksiään ja omaa kiinnostustaan vastaaviin toisen asteen opintoihin. Oikeus oppimisen tukeen helpottaisi siirtymää perusasteelta lukio-opintoihin, varmistaisi mahdollisuudet tasavertaiseen opiskeluun, edistäisi opintojen etenemistä ja ehkäisisi oppimisvaikeuksista johtuvia keskeyttämisä, millä olisi myönteisiä vaikutuksia myös opiskelijoiden myöhempään elämään, hyvinvointiin, jatko-opintoihin sekä työllistymiseen. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla, jolla oppimisvaikeuksien vuoksi on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, olisi oikeus saada tarpeidensa mukaisesti erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea. Tukea oppimiseensa voivat tarvita esimerkiksi luki- ja kirjoitushäiriöistä kärsivät opiskelijat tai opiskelijat, joiden hankala perhe- tai muu elämäntilanne heijastuu opinnoissa oppimisvaikeuksina. Tukea tarvitsevat myös opiskelijat, joilla on keskittymisvaikeuksia tai puutteita opiskelutaidoissa.

Erytisopetus olisi aineenopetuksen ohella annettavaa opetusta, jossa esimerkiksi autettaisiin opiskelijaa keskittymis- tai muista oppimisvaikeuksista johtuvissa haasteissa ja opiskelutekniikkojen omaksumisessa ja annettaisiin näihin liittyvää ohjeistusta ja harjoitteita. Tarkoituksena on, että erityisopetus olisi erityisopettajan antamaa ja opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) lisättäisiin säännökset lukion erityisopettajan kelpoisuudesta. Muuta oppimisen tukea voisi olla esimerkiksi muun opetuksen ohella annettava oppiaineeseen liittyvä tuki- tai lisäopetus sekä lisäajan antaminen tai muut vastaavat toimenpiteet kuulusteluissa tai muissa osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa. Erytisopettajilla on käytännössä myös aineenopettajia tukeva konsultatiivinen rooli opetuksen toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Pykälän 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulisi arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opintojen aikana olisi tärkeää seurata oppimisvaikeuksien kehittymistä ja tarvittaessa tehdä muutoksia opiskelijalle annettavissa tukitoimissa. Tukitoimet kirjattaisiin opiskelijan pyynnöstä tämän henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Oppimisen tuen saaminen ei edellyttäisi lääketieteellistä diagnoosia tai muuta lääkärin lausuntoa, mutta opiskelijan suostumuksella tällaista selvitystä voitaisiin hyödyntää tuen tarpeen arvioinnissa.

Pykälän 3 momentti sisältäisi voimassa olevan lukiolain 29 §:n 2 momenttia asiallisesti vastaavan opiskelun edellyttämiä avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita koskevan viittaussäännöksen.

29 §. *Opiskelun poikkeava järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin opiskelun poikkeavasta järjestämisestä pääosin vastaavasti kuin voimassa olevassa laissa on säädetty erityisistä opetusjärjestelyistä. Ehdotettava pykälän nimi vastaisi paremmin säännöksen sisältöä, koska se ei koske pelkästään opetusta koskevia erityisjärjestelyitä vaan opiskelun poikkeavaa järjestämistä laajemminkin. Säännöksessä tarkoitettut toimet olisivat lähtökohtaisesti tarkoitettu toissijaisiksi 27 ja 28 §:n säännöksiin nähden.

Pykälän mukaan opiskelijan opiskelu voitaisiin opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin ehdotettavassa laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot; 2) lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai 3) se olisi perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä. Säännös vastaisi voimassa olevan lukiolain säännöstä, jota kuitenkin täsmennettäisiin opiskelijan hakemusta tai suostumusta koskevalla edellytyksellä. Lähtökohtaisesti opiskelun poikkeavaa järjestämistä koskevat toimet perustuisivat opiskelijan hakemukseen, mutta myös koulutuksen järjestäjä voisi olla aloitteellinen ja ehdottaa opiskelijalle pykälässä tarkoitettuja toimia, mikäli 27 ja 28 §:ssä tarkoitettut toimet eivät olisi riittäviä.

30 §. *Opiskelijan velvollisuudet.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijan velvollisuuksista. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijan yleisenä velvollisuutena olisi osallistua opetukseen, kuten nykyisinkin. Opiskelijalla olisi kuitenkin poissaolo-oikeus perustellusta syystä, esimerkiksi sairauden vuoksi. Koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä, esimerkiksi siitä, missä tapauksissa poissaololupaa on haettava etukäteen ja milloin poissaolosta voidaan ilmoittaa myös jälkikäteen. Lähtökohtana voidaan pitää, että poissaoloista tulee ilmoittaa etukäteen, jolloin koulutuksen järjestäjä harkitsee, onko poissaololle perusteltu syy. Sairauden tai muun ennalta arvaamattoman syyn vuoksi poissaolosta voisi kuitenkin

ilmoittaa jälkikäteen. Koulutuksen järjestäjä päättäisi myös siitä, minkä pituisen poissaolon vuoksi opiskelijan tulisi hakea poissaolon sijaan 23 §:n 3 momentissa tarkoitettua opiskeluolueuden väliaikaista keskeyttämistä. Säännös mahdollistaisi koulutuksen järjestäjien nykyiset poissaoloja koskevat käytännöt.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijan olisi suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Säännös vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä. Näitä opiskelijan velvollisuuksia voitaisiin täsmentää ehdotettavan lain 40 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa koulutuksen järjestäjän hyväksymissä järjestyssäännöissä. Pykälän 2 momentti sisältäisi lisäksi viittauksen ehdotettavan lain 7 lukuun, jossa säädettäisiin opiskelijan kurinpidosta.

31 §. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö. Pykälässä säädettäisiin kootusti kodin ja oppilaitoksen välisestä yhteistyöstä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu keskeisesti lukion toimintakulttuuriin ja sen tulisi jatkua säännöllisenä koko lukio-opiskelun ajan. Yhteistyön tarkoituksena on tukea opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia sekä edistää opiskelijoiden, huoltajien ja kotien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Pykälän 1 momentti sisältäisi yleisen yhteistyövelvoitteen, jonka mukaan nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulisi olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille olisi annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulisi lisäksi määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. Momentin säännökset vastaisivat voimassa olevan lukiolain säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi päättää 12 §:ssä tarkoitettussa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön toteuttamisesta. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, Opetushallitus ei enää jatkossa määräisi oppilaitoksen ja kodin yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista osana opetussuunnitelman perusteita. Yhteistyön muodot ja käytännön järjestelyt olisivat koulutuksen järjestäjän päätettävissä.

32 §. Opiskelijahuolto. Pykälän 1 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013). Pykälän 2 ja 3 momenttiin koottaisiin opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteita ja toteuttamista koskevat säännökset voimassa olevan lukiolain mukaisesti. Pykälän 2 momentti sisältäisi Opetushallitukselle annetun valtuuden määrätä nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa järjestettävän opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista 12 §:ssä tarkoitetuissa opetussuunnitelman perusteissa. Määräykset tulisi valmistella yhteistyössä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi 12 §:ssä tarkoitettussa opetussuunnitelmassa opiskelijahuollon toteuttamisesta. Opetussuunnitelma tulisi laatia opiskelijahuoltoa koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

33 §. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta. Pykälässä säädettäisiin opiskelijoiden osallisuudesta ja opiskelijakuntatoiminnasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän yleisestä velvollisuudesta varmistaa, että opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen järjestäjän ehdotettavassa laissa tarkoitettuun toimintaan ja sen kehittämiseen sekä opiskelijoita koskevien ja opiskelijoiden asemaan vaikuttavien pää-

tösten valmisteluun. Opiskelijoita koskevilla ja opiskelijoiden asemaan vaikuttavilla päätöksillä tarkoitettaisiin paitsi opetussuunnitelmaa ja siihen liittyviä suunnitelmia sekä oppilaitoksen järjestysääntöä, myös muita mahdollisia opiskelijan asemaan vaikuttavia päätöksiä.

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään ehdotettavassa laissa tarkoitettua koulutusta, tulisi 2 momentin mukaan olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta, kuten nykyisinkin. Koulutuksen järjestäjän eri oppilaitoksilla voisi kuitenkin olla myös yhteinen opiskelijakunta. Opiskelijakunnan tehtävänä olisi voimassa olevaa lukiolakia vastaavasti edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista, kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä sekä osaltaan valmistaa opiskelijoita aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjän tulisi nykytilaa vastaavasti turvata opiskelijakunnalle riittävät toimintaedellytykset. Opiskelijakunta voi halutessaan rekisteröityä yhdistyslain (503/1989) mukaiseksi yhdistykseksi, mutta koulutuksen järjestäjä ei voi edellyttää sitä taloudellisen tuen myöntämisen ehtona.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi opiskelijakuntatoiminnan lisäksi myös muulla tavoin varmistaa opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa. Opiskelijoilla tulisi siten olla osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus myös opiskelijakuntatoiminnan ulkopuolella. Käytännössä tällaisia muita osallistumis- ja vaikuttamistapoja olisivat esimerkiksi tutortoiminta sekä erilaiset opiskelijakyselyt, kuulemistilaisuudet ja työpajat. Toteuttamistavat olisivat koulutuksen järjestäjän päätettävissä. Koulutuksen järjestäjän tulisi myös tiedottaa opiskelijoille käytettävissä olevista osallistumis- ja vaikuttamistavoista.

Voimassa olevassa lukiolaissa säädetyn opiskelijoiden ja opiskelijakunnan kuulemisen ja mielipiteen tiedustelemisen sijaan pykälässä edellytettäisiin opiskelijoiden todellisten vaikutusmahdollisuuksien varmistamista. Opiskelijakuntatoiminta ja opiskelijoiden muu osallistuminen lukion toimintaan ja sen kehittämiseen on olennainen osa lukiokoulutusta antavan oppilaitoksen toimintaa. Pykälän 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu toiminta tulisi suunnitella opetussuunnitelman tai muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

34 §. *Opiskelijoilta perittävät maksut.* Pykälän 1 momentin mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus olisivat nykyiseen tapaan maksuttomia. Maksuttomuuden piiriin kuuluisi voimassa olevan käytännön mukaisesti varsinaisen opetuksen lisäksi sen edellyttämät tai siihen liittyvät tehtävät, kuten kokeet, uusintakokeet ja muut arviointit sekä suoritetuista opinnoista annettavat todistukset. Pykälään ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi opiskelijoiden valintaan liittyvien valinta- tai soveltuvuuskokeiden maksuttomuutta koskeva säännös, joka vastaisi nykykäytäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opetuksen maksuttomuutta koskevista poikkeuksista voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti. Sen mukaan 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitulta aineopiskelijalta ja 36 §:n 2 momentissa tarkoitetuista erityisen tutkinnon kokeista voitaisiin periä maksuja. Lisäksi ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielellä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämässä opetuksessa voitaisiin jatkossakin periä kohtuullisia maksuja.

Kuten nykyisinkin, ehdotetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa maksuton opetus ei sisältäisi oikeutta saada maksutta oppikirjoja ja muita oppimateriaaleja tai opetuksen edellyttämiä työ-

välineitä, esimerkiksi kirjoitus- ja muistiinpanovälineitä, laskimia tai tietokonetta. Vähävaraisilla opiskelijoilla on mahdollisuus hakea sosiaalitoimelta tukea koulutuksen järjestäjän edellyttämiin oppimateriaali- ja välinekustannuksiin. Koulutuksen järjestäjä voisi välittää opiskelijoiden käyttöön erilaisia oppimateriaaleja ja tarvikkeita, jotka eivät kuulu maksuttomaan opetukseen.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi valtuussäännös, jonka mukaan ehdotetussa laissa tarkoitetun koulutuksen julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista. Ehdotetun lain siirtymäsäännöksissä eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (1323/2001) ehdotetaan jätettäväksi voimaan. Mainitussa asetuksessa säädetään, että oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijan käyttöön, voidaan periä maksua enintään todellisten hankinta- tai tuotantokustannusten mukaisesti. Asetuksessa säädetään lisäksi mukaan 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettulta aineopiskelijalta ja 36 §:n 2 momentissa tarkoitetuista erityisen tutkimuksen kokeista perittävistä maksuista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maksuille määrättävästä viivästyskorosta sekä maksujen ulosottokelpoisuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan vuotuista viivästyskorkoa saataisiin periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään, jos tässä laissa tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä. Maksu olisi suoraan ulosottokelpoinen ja sen perimisestä säädettäisiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Momentin säännökset vastaisivat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sekä yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännöksiä.

35 §. *Opintososiaaliset edut.* Pykälässä säädettäisiin lukiokoulutuksen opiskelijoiden opintososiaalisista eduista voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti. Pykälän 1 momentin mukaan nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelijalla olisi jatkossakin oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Oikeutta maksuttomaan ateriaan ei olisi etäopetusjaksoilla eikä opiskelijan opiskellessa ehdotettavan lain 25 §:n 1 momentin mukaisesti itsenäisesti. Kuten nykyisinkin, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä koulutuksessa opiskelijalla olisi lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän maksuttomassa asuntolassa asumisen maksuttomuudesta nykylainsäädäntöä vastaavasti. Koulutuksen järjestäjällä ei ole lakisääteistä velvollisuutta opiskelija-asuntolan ylläpitämiseen.

Opiskelijoiden oikeudesta opintotukeen säädetään opintotukilaissa (65/1994) ja opiskelijoiden koulumatkakustannuksiin myönnettävästä koulumatkatuesta lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetussa laissa (48/1997). Näihin säädöksiin ei olisi kuitenkaan tarpeellista viitata ehdotettavassa laissa.

6 luku. **Oppimäärän suorittaminen ja opiskelijan arviointi**

36 §. *Oppimäärän suorittaminen.* Nuorille tai aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulisi suoritetuksi, kun kaik-

ki kyseiseen oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen laajuuksista säädettäisiin lain 10 ja 11 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella.

Lain 6 §:ssä tarkoitettussa erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa voitaisiin poiketa opetuksen sisältöä koskevista 11 §:n 1 momentin säännöksistä ja 11 §:n 4 momentin nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen säännöksistä sen mukaan kuin järjestämisluvassa määrätään. Mainitun asetuksen säännöksistä voitaisiin poiketa myös lain 18 §:ssä tarkoitettussa kokeilussa sen mukaan, kuin kokeiluluvassa määrätään. Oppimäärä tulisi tällöin suoritetuksi, kun erityisen koulutustehtävän tai kokeiluluvan mukaiseen opetukseen kuuluvat opinnot on suoritettu. Opiskelu voitaisiin myös lain 29 §:n nojalla järjestää osittain toisin kuin laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään. Oppimäärän laajuus pysyisi 29 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa valtioneuvoston asetuksella säädetyin mukaisena.

Ylioppilastutkinnon suorittaminen ei edelleenkään olisi edellytyksenä lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiselle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisesta erityisessä tutkinnossa. Oppimäärän voisi tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta edelleen suorittaa koulutuksen järjestäjän toimeenpanemissa erillisissä kokeissa.

37 §. Opiskelijan arvioinnin perusteet. Opiskelijan arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Opiskelija tarvitsee tietoa edistymisestään myös omien opiskelua koskevien tavoitteidensa asettamiseen ja oman työskentelynsä suunnitteluun ja kehittämiseen. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijan arvioinnilla pyrittäisiin ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulisi arvioida monipuolisesti. Opiskelijalla olisi oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opintojakson aikaisesta arvioinnista. Opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista päättäisi koulutuksen järjestäjä 12 §:ssä tarkoitettussa opetussuunnitelmassa. Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulisi arvioida opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin ja opiskelijan tulisi saada palautetta osaamisensa kehittymisestä. Opintojakson aikainen arviointi tukisi opiskelijan työskentelyä ja opintojakson tavoitteiden saavuttamista. Koulutuksen järjestäjä päättäisi arvioinnin ja palautteen antamisen toteuttamisesta opetussuunnitelmassa. Laissa ei siis edelleenkään velvoitettaisi koulutuksen järjestäjiä tietynlaisten kuulustelujen tai muiden menetelmien käyttämiseen arvioinnissa.

Pykälän 3 momentin mukaan opintojakso arvioitaisiin sen suorittamisen päätteeksi. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti, tulisi varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot. Tämä turvaisi opinnoissa edistymistä, sillä ehdotetun 12 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätettäisiin opiskelijoille tarjottaviin opintojaksoihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista. Oppiaineesta annettaisiin päättöarviointina arvosana, kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, olisi järjestettävä mahdollisuus arvosanan korottamiseen. Lain 28 §:ssä tarkoitettut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitettut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voitaisiin ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Pykälän 4 momentin mukaan kielten opetuksessa arvioitaisiin kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voitaisiin arvioida erillisellä kokeella.

Pykälän 5 momentin mukaan arvioinnissa käytettävistä arvosana-asteikoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Opetushallitus antaisi opetussuunnitelman perusteissa tarkempia määräyksiä opiskelijan arvioinnista. Opetushallitus määräisi myös pykälän 4 momentissa tarkoitettua suullisen kielitaidon kokeen käyttämisestä, sisällöstä ja arvioinnista.

38 §. *Opiskelijan arvioinnista päättäminen.* Opiskelijan arvioinnista päättäisivät nykyistä vastaavasti opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättäisivät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

39 §. *Todistukset.* Pykälän 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annettaisiin todistus. Todistuksen liitteenä annettaisiin erillinen todistus oppimäärään kuuluvan lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken oppimäärän suorittamisen, annettaisiin todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annettaisiin todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääräistä tai muista opinnoista.

Todistuksiin merkittävistä tiedoista määräisi nykyiseen tapaan Opetushallitus opetussuunnitelman perusteissa. Opetushallitus määräisi lisäksi mahdollisista muista kuin ehdotetussa 1 momentissa mainituista todistusten liitteistä.

7 luku. Turvallinen opiskeluympäristö

40 §. *Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lukiolain 21 §:ää. Voimassa oleva pykälä on uudistettu lailla 1268/2013, joka on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 (ns. koulujen työrauhapaketti, HE 66/2013 vp). Tämän lakimuutoksen yhteydessä pykälään lisättiin nykyinen 2 momentti, jonka mukaan oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty, tai ainetta, jonka hallussapito on laissa voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole osoittaa hyväksyttävää syytä. Säännöksellä mahdollistettiin entistä selkeämmin potentiaalisesti vaarallisten esineiden ja aineiden mukana pitämiseen puuttuminen sekä näiden aineiden ja esineiden pois ottaminen. Lisäksi säädettiin, että järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa tarkempia määräyksiä edellä mainituista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Samassa yhteydessä asetettiin koulutuksen järjestäjälle velvollisuus laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Muutosten tarkemmat perustelut sisältyvät hallituksen esitykseen 66/2013 vp. Pykälän 3 momenttia on lisäksi muutettu 1 päivänä tammikuuta 2017 voimaan tulleella lailla 1499/2016. Lukiolaissa ei enää säädetä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Muutoksessa oli kyse rinnakkaisen sääntelyn poistamisesta, sillä mainitusta suunnitelmasta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että opiskelijaa tulee suojata kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Opiskelijan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön on jo nykyisin pitänyt sisällään oikeuden olla joutumatta väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi. Oikeuden to-

teutumisesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan on muun ohessa kirjattava suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ja toimenpiteet opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista. Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset: kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen; edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla; yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta; yhteistyö huoltajien kanssa; yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa; suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille sekä suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

Eduskunnan sivistysvaliokunta totesi koulujen työrauhapakettista antamassaan mietinnössä, että tasa-arvoisen kohtelun ja oikeusturvan vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että maamme kouluissa olisi mahdollisimman yhteneväiset ohjeet ja käytännöt koskien muun muassa matkapuhelinten käyttöä oppilaitoksissa. Valiokunta piti välttämättömänä, että Opetushallitus välittömästi ryhtyy valmistelemaan ohjeellista järjestyssääntömallia kuntia varten, koska käytännössä järjestyssäännöt suuresti vaihtelevat eri kunnissa ja kouluissa (SiVM 10/2013 vp). Opetushallitus on maaliskuussa 2016 antanut ohjeen järjestyssääntöjen laatimisesta. Ohjeissa kuvataan järjestyssääntöjen laatimisessa huomioon otettavia seikkoja sekä esitetään perusopetuksen osalta esimerkkiluettelo asioista, joita järjestyssäännöissä voidaan määrätä. Ohjetta voidaan hyödyntää myös lukion järjestyssääntöjä laadittaessa ottaen kuitenkin huomioon opiskelijoiden ikä ja ohjauksen tarve.

41 §. *Kurinpito.* Pykälässä säädettäisiin lukiokoulutuksessa käytettävistä kurinpitokeinoista vastaavasti kuin voimassa olevan lukiolain 26 §:ssä. Pykälän 3 momenttia on koulujen työrauhapaketin yhteydessä muutettu siten, että opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan säädettyjen edellytysten täytyessä evätä jäljellä olevan työpäivän sijasta enintään kolmen työpäivän ajaksi. Muutos perustui ammatillisen koulutuksen osalta aiemmin tehtyyn vastaavaan lakimuutokseen.

42 §. *Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano.* Pykälä vastaisi pääosin sisällöltään voimassa olevan lukiolain 26 a §:ää. Pykälästä kuitenkin poistettaisiin valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella rehtorin ja opettajan päätösvallasta tilanteissa, joissa opetusta häiritsevä opiskelija määrätään poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta tai tilaisuudesta sekä tilanteissa, joissa opiskelijan osallistuminen opetukseen evätään. Rehtorin ja opettajan päätösvallasta mainituissa tilanteissa säädetään nykyisin lukioasetuksen 12 §:ssä. Säännökset sisällytettäisiin sellaisenaan ehdotettuun lakiin. Kurinpitoa koskevista toimivaltuuksista on perusteltua säätää kattavasti lain tasolla.

Voimassa olevan pykälän 5 momenttia on muutettu lailla 1499/2016, joka on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lakimuutoksen myötä koulutuksen järjestäjä voi päättää, että myös rehtori voi päättää oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta. Rehtorille voidaan kuitenkin antaa toimivalta päättää korkeintaan 3 kuukautta kestävästä oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta.

43 §. *Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen.* Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 26 b §:ää.

44 §. *Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun.* Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 26 c §:ää.

45 §. *Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lukiolain 26 d §:ää vastaavasti rehtorin ja opettajan oikeudesta työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta 40 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine sekä tähän liittyvästä voimakeinojen käytöstä. Säännökset on lisätty lakiin koulujen työrauhapaketin yhteydessä. Samassa yhteydessä lisättiin myös ehdotettujen 46—48 §:n säännökset oikeudesta tarkastaa opiskelijan tavarat, haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleisistä periaatteista sekä haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttamisesta ja hävittämisestä.

46 §. *Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat.* Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 26 e §:ää.

47 §. *Haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleiset periaatteet.* Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 26 f §:ää.

48 §. *Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen.* Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 26 g §:ää.

8 luku. **Muutoksenhaku**

49 §. *Oikaisuvaatimus.* Voimassa olevan lukiolain muutoksenhakua koskevat säännökset on uudistettu lailla 958/2015, joka on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Mainittu laki oli osa laajaa kokonaisuutta, jossa oikaisuvaatimuksen käyttöalaa laajennettiin eri hallinnonalojen lainsäädännössä (HE 230/2014 vp). Asioihin, joihin aiemmin haettiin muutosta hallinnon sisäisellä valituksella aluehallintovirastolta, saa voimassa olevan säännöksen mukaan vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Lain 958/2015 tultua voimaan myös päätökseen oikeudesta saada uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetusta on saanut vaatia oikaisua aluehallintovirastolta. Aiemmin muutosta haettiin valittamalla hallinto-oikeudelta.

Ehdotettu pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 34 §:ää. Säännöksissä käytetyt käsitteet kuitenkin vastaisivat ehdotetun lain mukaisia käsitteitä. Erityisten opetusjärjestelyjen sijasta ehdotetussa laissa säädettäisiin opiskelun poikkeavasta järjestämisestä ja opiskelijan eronneeksi katsomisen sijasta opiskeluoikeuden päättymisestä.

50 §. *Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen.* Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 34 a §:ää. Pykälän 1 momentissa mainittuihin kurinpitoa, opiskelijoilta perittäviä maksuja ja opintososiaalisia etuja koskeviin päätöksiin sekä 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

51 §. *Muutoksenhakuaika.* Muutoksenhakuaikaa koskevat säännökset vastaisivat voimassa olevan lukiolain 34 a §:ää.

52 §. *Valituslupa.* Samassa yhteydessä, kun oikaisuvaatimuksen käyttöalaa laajennettiin, otettiin aiempaa laajemmin käyttöön myös valituslupa muutoksenhaussa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituslupaa koskeva säännös lisättiin lailla 958/2015 myös voimassa olevaan lukiolakiin uudeksi 34 c §:ksi, joka on tullut voimaan 1 päi-

vänä tammikuuta 2016 (HE 230/2014 vp). Ehdotettu pykälä vastaisi voimassa olevaa säännöstä.

53 §. Muutoksenhaku opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen. Opiskelijan arvioinnista säädettäisiin lain 37 ja 38 §:ssä. Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voisi kuitenkin pyytää opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Tähän päätökseen saisi vaatia oikaisua aluehallintovirastolta.

54 §. Valituskiellot. Valituskieltoja koskevat säännökset vastaisivat voimassa olevan lukiolain 34 e §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kiellosta valittaa muusta kuin varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista tai opiskeluoikeuden pidättämistä koskevasta ehdotetun 41 §:n nojalla tehdystä päätöksestä. Valituskielto koskisi siis 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua opetuksesta poistamista ja opetuksen eväämistä.

Pykälän 2 momentin mukaan hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 50 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 54 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saisi hakea muutosta valittamalla.

55 §. Toimivaltainen hallinto-oikeus ja aluehallintoviranomainen. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lukiolain 34 f §:ää.

9 luku. Erinäiset säännökset

56 §. Koulutuksen arviointi ja laadunhallinta. Pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä vastaisi järjestämänsä koulutuksen laadusta ja laadunhallinnan jatkuvasta kehittämisestä. Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena olisi tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa koulutuksen laatua. Tämä edellyttäisi, että koulutuksen järjestäjällä on toimivat laadunhallinnan menettelyt ja järjestelmät. Koulutuksen järjestäjän olisi myös säännöllisesti osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laadunhallintajärjestelmiensä arviointiin sekä julkistettava järjestämänsä arvioinnin keskeiset tulokset.

57 §. Henkilöstö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oppilaitoksen rehtorista. Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään ehdotetussa laissa tarkoitettua koulutusta, tulisi olla toiminnasta vastaava rehtori. Jokaisella oppilaitoksella ei tarvitsisi olla omaa rehtoria, vaan yksi henkilö voisi toimia useamman oppilaitoksen rehtorina. Tämä kuitenkin edellyttää, että rehtori pystyy tosiasiallisesti huolehtimaan kaikkien oppilaitosten johtamisesta. Rehtorilla tulisi myös olla määrätty sijainen.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjällä tulisi olla riittävä määrä säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävää opetushenkilöstöä. Opettajan virkojen ja työsopimussuhteisten opettajien lisäksi koulutuksen järjestäjällä voisi edelleen olla myös tuntiopettajia. Koulutuksen järjestäjä päättäisi virka- ja tehtävänimikkeistä. Koulutuksen järjestäjä päättäisi myös oppilaitostensa muusta henkilöstöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa, joka jäisi edelleen voimaan myös lukiokoulutuksen osalta. Asetuksessa säädetään aineenopettajan, lukiokoulutukseen valmistavan koulutuk-

sen opettajan ja opinto-ohjaajan kelpoisuudesta. Koska ehdotetussa laissa säädettäisiin erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta lukiokoulutuksessa, asetukseen on tarkoitus lisätä säännökset myös lukion erityisopettajan kelpoisuudesta. Aluehallintovirasto voisi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden.

58 §. *Oikeus luovuttaa tietoja opiskelijaa koskevissa asioissa.* Viranomaisten asiakirjojen ja muiden tietoaineistojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä viranomaisen palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Myös yksityisten koulutuksen järjestäjien toiminnassa sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia niiden käyttäessä julkista valtaa. Ehdotetun 58 §:n 1 momentissa säädettäisiin opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien tietojen antamisesta salassapitosäännösten estämättä. Tiedon haltijalla olisi oikeus antaa mainittuja opiskelijaa koskevia tietoja, jos ne ovat tiedon saajan tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä.

Tietoja saisi momentin 1 kohdan mukaan antaa oppilaitoksen rehtorille opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi. Samassa tarkoituksessa ne saisi antaa myös henkilölle, jonka vastuulla muutoin ovat oppilaitoksen turvallisuutta koskevat tehtävät. Tietoja saisi 2 kohdan mukaan antaa koulutuksen järjestäjän opinto-ohjauksesta vastaaville henkilöille muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten. Tällä tarkoitettaisiin käytännössä opinto-ohjaajaa tai opettajaa, jolle on määrätty opinto-ohjaustehtävä.

Momentin 3 kohdan mukaan tiedot saisi antaa opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten. Tämä tarkoittaisi käytännössä opiskeluterveydenhuollosta kyseisessä oppilaitoksessa tai oppilaitoksen sijaintikunnassa vastaavia henkilöitä. Erityisesti nämä tahot olisivat sekä pykälässä tarkoitettuja tiedon saajia että työssään saamansa tiedon ja tekemiensä havaintojen pohjalta pykälässä tarkoitettuja tiedon haltijoita, joilla olisi säännöksen puitteissa oikeus antaa tietoja eteenpäin.

Säännöksessä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja saisi momentin 4 kohdan mukaan antaa tilanteessa, jossa on voimassa välitön turvallisuusuhka. Tiedon saisi antaa poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä. Momentin 1 kohdassa mainittujen tahojen lisäksi tiedot voisi siis antaa sille koulun henkilökuntaan kuuluvalle, joka asemansa puolesta on tapahtumahetkellä ensisijaisessa vastuussa välittömän turvallisuusuhan vaatimista toimista. Säännös koskisi myös tilanteita, joissa opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevan lukiolain 32 §:n 3 momenttia. Säännöksen tavoitteena on lisätä viranomaisten mahdollisuuksia ennalta ehkäistä ja estää perhe- ja lastensurmia sekä perheväkivaltaa parantamalla viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä tietojenvaihtoa (HE 333/2014 vp).

59 §. *Tietojensaantioikeus.* Pykälä sisältäisi koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskevat säännökset. Koulutuksen järjestäjällä olisi 1 momentin mukaan tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi tiedot väestön ja lukioikäisten nuorten määrän ennakoidusta ja toteutuneesta kehityksestä. Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi lisäksi pyynnöstä toimittaa val-

tion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

60 §. *Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen.* Pykälä mahdollistaisi ehdotetussa laissa tarkoitettussa toiminnassa syntyneisiin rekistereihin sisältyvien tietojen luovuttamisen teknisen käyttöyhteyden avulla.

61 §. *Rahoitus.* Pykälän 1 momentti sisältäisi viittaussäännöksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, jossa säädetään lukiokoulutuksen rahoituksesta. Valtion oppilaitokset eivät kuulu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain soveltamisalaan, vaan niille myönnetään rahoitus erikseen valtion talousarviossa.

Pykälän 2 momentin mukaan valtionavustusta voitaisiin myöntää investointihankkeisiin siten kuin valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään. Valtionapuviranomaisena investointihankkeissa on aluehallintovirasto. Lukiokoulutuksen perustamishankkeisiin myönnettävistä valtionavustuksista on luovuttu vuoden 2015 alusta lukien. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 6 luvussa säädetään erityisistä valtionavustuksista lukiokoulutuksen järjestäjille.

1.2 Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

1 §. *Ylioppilastutkinto.* Pykälän 1 momentin mukaan lukiolaissa (/) tarkoitettun lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Tutkinnon suorittanut opiskelija on omakseen lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttanut lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyys. Säännös vastaisi voimassa olevan lukiolain 18 §:n 1 momentin säännöksiä. Momentin mukaan tutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistuvia kutsuttaisiin tässä laissa kokeilaisi. Vastaava säännös on sisältynyt voimassa olevan lain 4 §:n 4 momenttiin, josta se on tarkoituksenmukaista siirtää lain 1 §:ään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti ylioppilastutkinnon suorittamiskielistä. Momenttiin lisättäisiin selvennyksen vuoksi viittaus oppilaitoksen opetuskieleen.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi informatiivinen säännös ylioppilastutkinnon tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta. Vastaava säännös on sisältynyt voimassa olevan lukiolain 18 §:n 4 momenttiin.

1 a §. *Ylioppilastutkintolautakunta.* Uuteen pykälään siirrettäisiin voimassa olevan lukiolain 18 b §:n säännös ylioppilastutkintolautakunnasta. Säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan ylioppilastutkintolautakunnan, joka vastaa ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja toimeenpanosta. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä lautakunnasta ja sen tehtävistä. Voimassa olevasta lukiolain 18 b §:stä poiketen pykälässä ei säädettäisi ylioppilastutkintolautakunnan määräysvallasta, vaan sitä koskevat säännökset siirrettäisiin lain 1 b §:ään ja 8 §:ään.

1 b §. *Ylioppilastutkinnon kokeet.* Uuteen pykälään koottaisiin voimassa olevan lainsäädännön ylioppilastutkinnon kokeita koskevat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan ylioppilastutkintoon sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraisissa kielissä, matematiikassa sekä luonnontieteellisissä oppiaineissa, humanistis-yhteiskunnallisissa

oppiaineissa (*reaaliaineet*) järjestettäviä kokeita. Säännös vastaisi voimassa olevan lukiolain 18 §:n 1 momenttiin sisältyvää säännöstä. Säännökseen lisättäisiin kuitenkin voimassa olevasta lainsäädännöstä puuttuva reaaliaineiden määritelmä.

Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan lukiolain 18 §:n 2 momentin säännös ylioppilastutkinnon pakollisista ja ylimääräisistä kokeista. Sen mukaan tutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkiessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä valintansa mukaan kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat toisessa kotimaisessa kielessä, yhdessä vieraassa kielessä, matematiikassa ja reaaliaineissa järjestettävä koe. Pakollisten kokeiden lisäksi kokelas voi suorittaa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen.

Pykälän 3 momentin mukaan ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet ovat kirjallisia tai sähköisiä. Niihin voi kuulua suullisia tehtäviä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 1 §:n 2 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan ylioppilastutkinnon kokeista ja kokeiden laatimisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, kuten nykyisinkin. Ylioppilastutkintolautakunta määräisi nykyiseen tapaan ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden sisällöstä ja koejärjestyistä.

2 §. *Äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet, kahden eri tason mukaiset kokeet ja vieraiden kielten kokeet.* Pykälän 3 momentin viittaus lukiolain 18 b §:ään muutettaisiin viittaukseksi tämän lain 1 b §:ään, johon ylioppilastutkintolautakuntaa koskeva säännös siirrettäisiin.

3 §. *Kokeiden järjestäminen.* Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat uudistamassa opiskelijavalintojaan. Korkeakoulujen uudistuvat opiskelijavalinnat ja ylioppilastutkinnon painoarvon lisääminen valinnoissa edellyttävät, että ylioppilastutkinnon kokeita olisi mahdollista uusia nykyistä enemmän ja että uusimiseen olisi myös käytännön mahdollisuus ylioppilastutkinnon suorittamisen jälkeen. Tästä syystä pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet tulisi koulutuksen järjestäjän toimintaedellytysten salliessa järjestää myös ylioppilastutkinnon suorittaneelle henkilölle, joka uusii tutkintoon sisältyvän kokeen tai täydentää lain 9 §:n 1 momentin mukaisesti tutkintoaan, sekä henkilölle, joka suorittaa 9 §:n 2 momentin mukaisen erillisen kokeen. Pykälän 1 ja 3 momentit säilyisivät entisellään, mutta 3 momentin pykäläviittaus muutettaisiin viittaukseksi ehdotettavan lukiolain säännökseen.

4 §. *Edellytykset osallistua kokeisiin.* Pykälässä säädettäisiin ylioppilastutkinnon kokeisiin osallistumisen edellytyksistä siten, että siinä huomioitaisiin lukiokoulutuksen kurssimuotoisesta rakenteesta luopuminen ja opintopistemitoitukseen siirtyminen. Pykälän 1 momentin mukaan ylioppilastutkinnon kokeeseen osallistuminen edellyttäisi, että lukiokoulutuksen oppimäärää suoritettava on ennen kokeeseen osallistumista opiskellut lukiolain 11 §:ssä tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyt pakolliset opinnot oppiaineessa, jonka kokeeseen hän osallistuu. Reaaliaineen kokeeseen aineessa, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suoritettava voisi osallistua opiskeltuaan neljä opintopistettä oppiaineen opintoja. Jos vieraan kielen koe perustuu oppimäärään, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suoritettava voisi osallistua kokeeseen opiskeltuaan kuusi opintopistettä oppiaineen opintoja.

Pykälän 2 momentin mukaan rehtorin tehtävänä olisi varmistaa, että kokelas täyttää kokeisiin osallistumiselle säädetyt edellytykset. Sanamuoto korostaisi rehtorin vastuuta voimassa olevan säännöksen sanamuotoon nähden.

Pykälän 3 momentin mukaan rehtorin päätöksellä kokeeseen voi erityisestä syystä osallistua myös lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava, joka ei ole opiskellut 1 momentissa tarkoitettuja oppimääriä, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan riittävät edellytykset kokeesta suoriutumiseen. Säännös vastaa nykyistä säännöstä.

4 a §. *Muun henkilön kuin lukiokoulutuksen opiskelijan oikeus ylioppilastutkinnon suorittamiseen.* Uuteen pykälään siirrettäisiin voimassa olevan lukiolain 18 a §:n säännös.

6 §. *Ylioppilastutkinnon suorittaminen.* Ylioppilastutkinnon suorittamista koskevan 6 §:n 3 momentin säännöksen sanamuoto on aiheuttanut erityisesti joissakin korkeakouluissa tulkinta-epäselvyyksiä siitä, milloin ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi ja tutkinnon suorittaja siten kelpoiseksi hakemaan korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen. Momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että ylioppilastutkinnon suorittaminen edellyttäisi lukion oppimäärän suorittamista tai 4 a §:ssä tarkoitetun tutkinnon tai koulutuksen suorittamista. Säännös olisi johdonmukainen myös tutkintotodistuksen myöntämistä koskevan 12 §:n 1 momentin kanssa.

6 a §. *Kokeiden uusiminen.* Uudessa pykälässä säädettäisiin kokeiden uusimisesta. Voimassa olevassa lainsäädännössä uusimismahdollisuudesta on säädetty ylioppilastutkinnosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa, mutta yksilön oikeuksia koskevana siitä tulisi säätää lain tasolla. Korkeakoulujen uudistuvat opiskelijavalinnat ja ylioppilastutkinnon painoarvon lisääminen edellyttävät, että ylioppilastutkinnon kokeita olisi mahdollista uusia nykyistä joustavammin. Joustavat uusimismahdollisuudet vähentäisivät myös korkeakoulujen opiskelijavalintojen aiheuttamia yksittäisiin ylioppilaskokeisiin liittyviä suorituspaineita ja kokelaiden stressiä sekä yksittäisen kokeen epäonnistumisen tai tutkintopäivänä sairastumisen merkitystä. Pykälän 1 momentin mukaan hyväksytyt kokeet saisi uusia rajoituksetta. Pykälän 2 momentin mukaan tutkinnon suorittamisen aikana kokelaalla olisi oikeus uusia hylätty koe kolme kertaa. Tutkinnon suorittanut henkilö saisi uusia hylätyn kokeen rajoituksetta. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin kokeen uusimiseen liittyvistä menettelyistä, kuten nykyisinkin.

8 §. *Koesuoritusten arvostelu.* Pykälän 1 momentin mukaan ylioppilastutkinnon arvosanoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella, kuten nykyisinkin. Samoin kokeesta voitaisiin ylioppilastutkintolautakunnan päätöksen mukaan antaa myös arvosanaa yksityiskohtaisempi arvostelu, kuten nykyisinkin. Laissa ei säädettäisi kokeiden arvostelusta tarkemmin, vaan ylioppilastutkintolautakunta määräisi kokeiden arvostelussa noudatettavista periaatteista.

12 §. *Tutkintotodistus ja kokeiden suorittamisesta annettavat todistukset.* Edellä 6 §:ään ehdotettavien täsmennysten vuoksi pykälän 1 momenttia ehdotetaan yksinkertaistettavaksi. Ylioppilastutkintotodistus annettaisiin kokelaalle, joka on 6 ja 7 §:ssä säädetyllä tavalla suorittanut tutkinnon.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin ylioppilastutkintotodistukseen merkittävistä arvosanoista, tutkintotodistuksen päiväämisestä sekä muista todistuksista, joita ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden suorittamisesta annetaan, kuten nykyisinkin. Myös pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa säännöstä.

Myös pykälän 3 momentin säännös todistuksen antamisen edellytyksenä olevista tutkintokertoihin ja kokeisiin osallistumisesta säädettyistä maksuista vastaisi voimassa olevaa säännöstä.

12 a §. *Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut.* Ylioppilastutkinnosta ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistumisesta perittäviä maksuja koskeva säännös siirrettäisiin voimassa olevan lukiolain 36 §:stä ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin. Kuten nykyisinkin, ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistumisesta perittävästä maksuista säädetäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävästä maksuista. Lain 64 §:n siirtymäsäännösten mukaan ylioppilastutkintolautakunnan suoritteiden maksullisuudesta annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (908/2010) jätettäisiin edelleen voimaan.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

2.1 Lukiolaki

Ehdotetun lukiolain 4 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin lukiokoulutuksen järjestämisluvan hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä sekä järjestämisluvan myöntämisen tarkemmista edellytyksistä. Säännös vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n 4 momenttia. Asetuksella säädettäisiin mainituista seikoista vastaavan kaltaisesti kuin ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (673/2017) 2 luvussa.

Ehdotetun 6 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä ja valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä. Säännös vastaisi voimassa olevan lukiolain 4 a §:n 4 momenttia. Tältä osin asetustason sääntely vastaisi voimassa olevan lukioasetuksen 14 a §:ää.

Ehdotetun 10 §:n 2 momentin mukaan opintojen mitoituksesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella on tarkoitus säätää, että opintojakso kestää nuorille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia opintopistettä kohden.

Ehdotetun 11 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin ehdotetussa laissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä mainitun pykälän 1—3 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista. Koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista säädettäisiin vastaavasti kuin voimassa olevan lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 luvussa. Opintojen laajuuksista säädettäisiin oppiainekohtaisesti opintopisteinä. Oppiaineita ja niihin kuuluvien opintojen laajuuksia tai pakollisuutta ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaan nähden (taulukko 1). Koulutuksen järjestäjä päättäisi, minkä laajuisina opintojaksoina pakolliset opinnot tarjotaan opiskelijoille. Syventävinä opintoina tarjottavia valtakunnallisia opintoja tulisi tarjota opiskelijoiden valittavaksi kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina, eli nykyistä kurssia vastaavina kokonaisuuksina. Näin turvattaisiin opiskelijoiden valinnanvapaus.

Lain 14 §:n 3 momentin mukaan äidinkielen opetuksesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella annettaisiin edelleen tarkempia säännöksiä muun muassa siitä,

milloin opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi tai ruotsi toisena kieleinä -oppimäärän mukaan.

Edellä mainituista asioista säädettäisiin yhdellä valtioneuvoston asetuksella nykyisen kahden erillisen asetuksen sijasta. Asetus on tarkoitus valmistella kevään 2018 aikana ja se lähetettäisiin erikseen lausunnolle hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn jälkeen.

Lain 19 §:n 2 momentin mukaan valtakunnallisista hakumenettelyistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lain 56 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä. Lain 57 §:n 3 momentin mukaan rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Nykyiset ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelyistä annettu valtioneuvoston asetus, koulutuksen arvioinnista annettu valtioneuvoston asetus (1061/2009) sekä opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu asetus jäisivät edelleen voimaan. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen lisättäisiin säännökset lukion erityisopettajan kelpoisuudesta sekä nykyisin lukioasetukseen sisältyvä säännös opetusharjoittelijoista.

Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädettäisiin ehdotetun lain 22 §:n mukaan tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa annettu opetusministeriön asetus jäisi voimaan. Useita mainitun asetuksen säännöksiä sisältyisi ehdotettuun lakiin, minkä vuoksi asetusta olisi tältä osin muutettava.

Ehdotetun 34 §:n mukaan laissa tarkoitettun koulutuksen julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaisissa säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista. Maksuista säädetään eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetussa opetusministeriön asetuksessa, joka jäisi voimaan. Mainittuun asetukseen olisi tehtävä ehdotetusta laista johtuvat muutokset.

Lain 12 §:n 1 momentin mukaan Opetushallitus määräisi lain 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja lukuun ottamatta (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet annettaisiin tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja oppimääriä varten. Opetushallitus määräisi myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärään kuuluvien opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin Opetushallituksen määräyksenantovaltuudesta myös useissa muissa kohdissa. Lain 27 §:n 5 momentin mukaan Opetushallitus voisi antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. Lain 32 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus määräisi nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa järjestettävän opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista opetussuunnitelman perusteissa. Opetushallitus valmistelee opiskelijahuoltoa koskevat määräykset yhteistyössä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Lain 37 §:n 5 momentin mukaan Opetushallitus antaisi tarkempia määräyksiä opiskelijan arvioinnista ja käytettävistä arvosana-asteikoista sekä määräisi suullisen kielitaidon kokeen käyttämisestä, sisällöstä ja arvioinnista. Opetushallitus määräisi myös todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusten liit-

teistä. Opetushallituksen tulisi lisäksi opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset ehdotuksessa 40 §:n 3 momentissa tarkoitetun kurinpitosuunnitelman laatimisesta.

Taulukko 1. Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän opinnot.

Oppiaine	Pakolliset opinnot (op)	Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten opintojen määrä (op)
Äidinkieli ja kirjallisuus	12	6
A-kieli	12	4
B-kieli	10	4
Muut kielet		16+16
Matematiikka		
Yhteinen opintokokonaisuus	2	
lyhyt	10	4
pitkä	18	6
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	4	6
Maantiede	2	6
Fysiikka	2	12
Kemia	2	8
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet		
Filosofia	4	4
Psykologia	2	8
Historia	6	6
Yhteiskuntaoppi	6	2
Uskonto/elämänkatsomustieto	4	8
Terveystieto	2	4
Taito- ja taideaineet	10	
Liikunta	4	6
Musiikki	2—4	4
Kuvataide	2—4	4
Opinto-ohjaus	4	
Temaattiset opinnot		6
Pakolliset opinnot	94—102	
Syventävät opinnot vähintään	20	
Opinnot yhteensä vähintään	150	

2.2 Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä

Voimassa olevaan lukiolakiin nykyisin sisältyvät ylioppilastutkintoa, ylioppilastutkintolautakuntaa ja ylioppilastutkinnosta perittäviä maksuja koskevat säännökset koottaisiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin. Mainittujen säännösten sisältö säilyisi asiallisesti pääosin nykyisellään ja ylioppilastutkinnosta annettu valtioneuvoston asetus (915/2005) jäisi voimaan.

Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 1 a §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä ylioppilastutkintolautakunnasta ja sen tehtävistä. Ehdotetun 1 b §:n mukaan ylioppilastutkinnon kokeista ja kokeiden laatimisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ylioppilastutkintolautakunta määräisi ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden sisällöstä ja koejärjestelyistä.

Oikeudesta uusia ylioppilastutkinnon kokeita säädettäisiin lain 6 a §:ssä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin kokeen uusimiseen liittyvistä menettelyistä. Ylioppilastutkinnosta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:n 1 momentti voitaisiin kumota.

Lain 8 §:ssä säädettäisiin, että ylioppilastutkintolautakunta määräisi kokeiden arvostelussa noudatettavista periaatteista. Säännös vastaisi voimassa olevan lukiolain 18 b §:n 2 momentissa tältä osin säädettyä.

Lain uuden 12 a §:n mukaan ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistumisesta perittävistä maksuista säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella sen mukaan kuin valtion maksuperustelaisissa säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista. Ylioppilastutkintolautakunnan suoritteiden maksullisuudesta annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (908/2010) jäisi voimaan.

3 Voimaantulo

Uuden lukiolain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä elokuuta 2019. Lain säännöksiä opiskelijaksi hakeutumisesta ja ottamisesta sekä opiskeluoikeudesta ja sen päättymisestä sovellettaisiin lain voimaan tulon jälkeen lukiokoulutuksessa aloittaviin opiskelijoihin.

Voimassa oleva lukiolaki kumottaisiin. Kumottavan lain 24 §:ää sovellettaisiin kuitenkin edelleen ennen ehdotetun lain voimaan tuloa opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

Lukiokoulutuksen järjestämisluvua ei ehdoteta uudistettavan. Kumottavan lain nojalla myönnettyt koulutuksen järjestämisluvut jäisivät ehdotetun lain voimaan tullessa voimaan ja kumottavassa laissa tarkoitettujen koulutuksen järjestäjät jatkaisivat toimintaansa ehdotetussa laissa tarkoitettuina koulutuksen järjestäjinä.

Kumottavan lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaan laadittua opetussuunnitelmaa noudatettaisiin, kunnes Opetushallitus päättää uusien opetussuunnitelmien perusteiden ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönotosta. Ehdotetun lain 10—13, 25—28 ja 31—33 §:n säännöksiä sovellettaisiin lain voimaan tulon jälkeen käyttöön otettaviin opetussuunnitelmiin ja opetussuunnitelmien mukaisesti järjestettyyn koulutukseen. Ehdotetun lain tultua voimaan ja ennen kuin sen mukaiset opetussuunnitelmien perusteet ja niiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otetaan käyttöön, koulutuksen järjestäjä ottaisi

opiskelijan suorittamaan lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opimäärää kumottavan lain mukaisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien mukaisesti. Tarkoituksena on, että opetussuunnitelman perusteet uudistettaisiin vuosien 2019—2020 aikana ja niiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön opetuksessa syksyllä 2021 alkavasta koulutuksesta lukien.

Kokeilut, joiden aloittamisesta on päätetty kumottavan lain nojalla ennen ehdotetun lain voimaantuloa, toteutettaisiin loppuun myönnetyn kokeiluluvan mukaisesti.

Ehdotetussa 64 §:ssä säädettäisiin kumottavan lain nojalla annettujen asetusten jäämisestä voimaan.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslain 123 §:n 2 momentin mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on arvioinut koulutuksen toimilupasääntelyä perustuslain 123 §:n 2 momentin säännöksen kannalta ammattikorkeakoululakia koskevien esitysten yhteydessä (PeVL 9/2013 vp ja PeVL 74/2002 vp) sekä lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettuja lakeja ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia koskeneen rauenneen hallituksen esityksen yhteydessä (PeVL 74/2014 vp). Valiokunnan mukaan perustuslain 123 §:n 2 momentin säännös jättää lainsäätäjälle harkintamarginaalia tällaisen koulutuksen luvanvaraisuuden sääntelyssä, eikä opetuksen järjestämisen luvanvaraisuutta ole katsottu ongelmalliseksi perustuslain kannalta (esim. PeVL 9/2013 vp, s. 2 ja PeVL 74/2002 vp, s.).

Perustuslakivaliokunnan aiemmassa käytännössä on katsottu, että perustuslain 123 §:n 2 momentin estämättä toimilupajärjestelmästä on voitu säätää tavallisella lailla myös silloin, kun lupaharkinta on ollut vapaata (ks. PeVL 9/2013 vp, s. 2/I, PeVL 74/2002 vp). Perustuslakivaliokunnan uudemmassa käytännössä on kuitenkin korostettu sidotun lupaharkinnan asianmukaisuutta ja toimiluvan peruuttamisen täsmällistä sääntelyä ja katsottu, että koulutuksen saatavuuden yhdenvertainen turvaaminen edellyttää ministeriön lupaharkinnan sitomista oikeudellisesti (PeVL 74/2014 vp). Mainittua oikeusharkintaisuutta on pidetty eräiden lupien osalta edellytyksenä lainsäädännön perustuslainmukaisuudelle (PeVL 74/2014 vp). Valiokunnan mukaan koulutuksen järjestämislupia koskevia säännöksiä on täydennettävä selkeällä opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksentekoa velvoittavalla säännöksellä, joka turvaa koulutuksen järjestäjaverkon kattavuuden ja koulutuksen saatavuuden ja siten perustuslain 16 §:n 2 momentissa turvatut sivistykselliset oikeudet (PeVL 74/2014 vp).

Hallituksen esitykseen sisältyisivät säännökset lukiokoulutuksen järjestämisluvan myöntämisestä, muuttamisesta ja peruuttamisesta. Säännökset vastaisivat osittain sisällöltään voimassa olevaa järjestämislupia koskevaa sääntelyä, mutta erityisesti järjestämislupien muuttamista ja

peruuttamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi nykytilaan verrattuna vastaamaan edellä kuvattua perustuslakivaliokunnan käytäntöä.

Lukiokoulutuksen järjestämisessä on keskeisesti kysymys perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sivistyksellisten oikeuksien toteuttamisesta. Mainittuun perustuslain säännökseen sisältyvässä julkiseen valtaan kohdistuvassa velvollisuudessa ei ole kysymys subjektiivisesta oikeudesta, vaan yhtäläiset mahdollisuudet saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä turvataan sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään (HE 309/1993 vp, PeVL 20/2007 vp, PeVL 14/2003 vp).

Esitykseen sisältyy useita ehdotuksia, joilla edistettäisiin opiskelijoiden mahdollisuuksia aloittaa ja suorittaa lukiokoulutus. Esityksen mukaan maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille järjestettäisiin lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta, kuten nykyisinkin. Koulutuksen tarkoituksena on turvata maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten sivistyksellisiä oikeuksia mahdollistamalla kielellisten ja muiden tarvittavien valmiuksien hankkiminen lukiokoulutukseen siirtymistä varten. Esityksen mukaan lukiokoulutukseen hakeutuminen olisi jatkossakin vapaata ja koulutuksen järjestäjällä olisi mahdollisuus jatkuvan haun järjestämiseen. Opiskelijoiden oikeutta saada tarpeidensa mukaista opintojen ohjausta ja oppimisen tukea vahvistettaisiin. Esityksen mukaan opiskelijoilla olisi oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, kuten nykyisinkin. Opiskelijoille voitaisiin myöntää lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen opiskelijan sairauden, vamman tai muun erityisen vuoksi, millä vähennettäisiin ja poistettaisiin esteitä, joita terveydentila tai vammaisuus mahdollisesti opinnoille asettavat. Ehdotetussa lukiolaissa säädettäisiin lisäksi opiskelijoiden oikeudesta väliaikaisesti keskeyttää opintonsa äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan, asevelvollisuuden, siviilipalveluksen tai vapaaehtoisen asepalveluksen taikka sairauden vuoksi. Ehdotettuun lukiolakiin sisältyy myös voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavat opiskelun poikkeavaa järjestämistä koskevat säännökset, joilla viimesijaisesti turvataan opintojen suorittaminen tilanteissa, joissa opiskelija ei voi suorittaa opintoja laissa säädetyn mukaisesti tai se olisi opiskelijan olosuhteet tai terveydentila huomioiden kohtuutonta.

Esitykseen sisältyy lisäksi useita ehdotuksia, joilla edistettäisiin opiskelijoiden mahdollisuuksia siirtyä lukiokoulutuksen suorittamisen jälkeen korkeakouluopintoihin tai muihin jatko-opintoihin. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi opiskelijoiden oikeudesta saada lukio-opintojen aikana jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta ja opinnot keskeyttävien oikeudesta saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa. Niillä lukikoulutuksen suorittaneilla henkilöillä, jotka eivät saa jatko-opiskelupaikkaa korkeakoulussa tai muussa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, olisi esityksen mukaan oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta vielä lukiokoulutuksen suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ylioppilastutkinnon kokeiden uusimiskertoja koskevista rajoituksista luovuttaisiin ja koulutuksen järjestäjälle säädettäisiin velvollisuus järjestää kokeet myös ylioppilastutkinnon suorittaneelle henkilölle, joka uusii tutkintoon sisältyvän kokeen tai täydentää tutkintoaan, sekä henkilölle, joka suorittaa erillisen kokeen. Lisäksi lukiokoulutuksen järjestäjien velvoitetta olla yhteistyössä korkeakoulujen kanssa vahvistettaisiin, millä osaltaan edistettäisiin opiskelijoiden edellytyksiä korkeakouluopintoihin siirtymiseen.

Perustuslaissa ei perusopetuksen lisäksi edellytetä muun opetuksen maksuttomuutta, jos muutoin huolehditaan siitä, että jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus saada opetusta ja kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä (HE 309/1993 vp). Esityksen mukaan lukiolaissa tarkoi-

tettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus sekä opiskelijoiden valintaan liittyvät valintat tai soveltuvuuskokeet olisivat jatkossakin maksuttomia. Kuten nykyisinkin, ehdotetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa maksuton opetus ei sisältäisi oikeutta saada maksutta oppikirjoja ja muita oppimateriaaleja tai opetuksen edellyttämiä työvälineitä, esimerkiksi kirjoitus- ja muistiinpanovälineitä, laskimia tai tietokonetta. Vähävaraisilla opiskelijoilla on mahdollisuus hakea sosiaalitoimelta tukea koulutuksen järjestäjän edellyttämiin oppimateriaali- ja välinekustannuksiin. Samoin ylioppilastutkinnosta ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistumisesta voitaisiin periä maksuja, kuten nykyisinkin.

Esitystä voidaan arvioida lisäksi perustuslain 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuutta koskevan säännöksen kannalta. Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Esityksen mukaan kaikilla ehdotetussa lukiolaissa tarkoitettuun koulutukseen pyrkivillä olisi jatkossakin oikeus hakeutua haluamaansa oppilaitokseen ja opiskelijaksi ottamisessa olisi noudatettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Esityksen mukaan alle 18-vuotias hakija voitaisiin kuitenkin ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulisi yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä. Opiskelijaksi ottaminen ei siis voisi perustua koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyviin syihin, kuten opiskelijaryhmien muodostamiseen, tai esimerkiksi pelkästään opiskelijan heikkoon opintomenestykseen nuorille tarkoitettussa koulutuksessa. Säännös turvaisi sekä alle 18-vuotiaiden että aikuisten sivistyksellisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista. Tiedollisten tavoitteiden ohella nuorille tarkoitettuun koulutukseen sisältyy runsaasti myös kasvatuksellisia tavoitteita, joiden merkitys aikuisilla on merkittävästi vähäisempi. Aikuisopiskelijoilla on yleensä taustallaan jo muita opintoja, työelämäkokemusta ja muuta elämäkokemusta, joiden kautta monet yhteiskuntaan ohjaavat kasvatukselliset tavoitteet ovat jo toteutuneet, mikä voidaan systemaattisesti ottaa huomioon aikuisille tarkoitettussa koulutuksessa. Aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus antaa mahdollisuuden lukio-opintojen suorittamiseen sellaisissa elämäntilanteissa, joissa päätoiminen opiskelu ei ole mahdollista. Sivutoimisena ja usein iltaisin järjestettävänä se mahdollistaa lukio-opintojen ja työelämän yhteensovittamisen. Joustavamman rakenteensa ja järjestettävyytensä vuoksi aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus soveltuu hyvin myös aikuisille maahanmuuttajille.

Esitykseen sisältyy myös määräaikaista alueellista kokeilua koskeva säännös, joka vastaisi pääasiassa lukiolakiin vuonna 2003 lisättyä säännöstä (478/2003; HE 205/2002 vp; PeVL 70/2002 vp). Säännöksen mukaisella kokeiluluvalla voidaan poiketa lukio-opintojen rakenteesta ja laajuudesta sekä opetus suunnitelman perusteista. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyllä edellytetään lähtökohtaisesti samanlaista kohtelua muun muassa asuinpaikkaan katsomatta. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt jonkinasteiseen erilaisuuteen johtavaa kokeilulainsäädäntöä sinänsä hyväksyttävänä yhdenvertaisuuden kannalta. Valiokunta on tällöin korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn ja että kokeilu saattaa ainakin joissakin rajoissa muodostaa sellaisen hyväksyttävän perusteen, jonka nojalla muodollisesta yhdenvertaisuudesta voidaan tinkiä alueellisessa suhteessa (PeVL 20/2012 vp, PeVL 42/2010 vp, PeVM 4/2006 vp, PeVL 8/2003 vp, PeVL 4/2003, PeVL 70/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on kokeiluluonteista lainsäädäntöä arvioidessaan vakiintuneesti korostanut pe-

rusoikeussääntelyyn yleisesti kohdistuvaa lailla säätämisen vaatimusta ja todennut sen ulottuvan myös yhdenvertaisuusperiaatteeseen (PeVM 4/2006 vp, PeVL 70/2002 vp, PeVL 11/2002, PeVL 58/2001 vp). Perustuslakivaliokunta on kokeiluhankkeiden yhteydessä edellyttänyt, että kokeilualueesta säädetään suoraan laissa tai toissijaisesti päätöksenteko kokeilualueesta sidotaan lailla riittävän täsmällisesti määriteltyihin kriteereihin (PeVL 20/2012 vp, PeVL 2/2011 vp, PeVM 4/2006, PeVL 4/2003, PeVL 70/2002 vp). Kokeilusäännöksille tulee lisäksi asettaa voimassaol rajoitus siten, että ne ovat voimassa vain kokeiluun tarvittavan lyhyen ajan (PeVL 20/2012 vp, PeVM 4/2006 vp, PeVL 8/2003 vp, PeVL 70/2002 vp). Kokeilun toimeenpanon yleisenä edellytyksenä on lisäksi, että sen tulosten selvittäminen ja arviointi on asianmukaisesti järjestetty (PeVL 70/2002 vp, PeVL 39/2002 vp). Voimassa olevan lukiolain mukaan kokeilulupa voidaan myöntää enintään kolmeksi vuodeksi ja sitä voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella, mikä käytännössä mahdollistaa opiskelijoiden ottamisen kokeilun mukaiseen opetukseen yhtenä tai kahtena vuonna. Esityksen mukaan opiskelijoita voitaisiin ottaa kokeilun mukaiseen opetukseen enintään kolmena peräkkäisenä vuonna. Näin kokeilusta saataisiin riittävän laajasti tietoa sen tulosten ja vaikuttavuuden arvioimiseksi. Säännöksessä mainitun kolmen vuoden aikana opiskelijaksi otettu henkilö saisi suorittaa opintonsa loppuun kokeiluohjelman mukaisesti myös silloin kun hänen opiskeluoikeuttaan pidennetään ehdotetun lukiolain 23 §:n mukaisesti. Esityksen mukainen kokeilua koskeva säännös vastaisi perustuslakivaliokunnan edellä selostettua käytäntöä ja varmistaisi aiempaa vahvemmin kokeilun tulosten selvittämisen ja arvioinnin pidentämättä kuitenkaan tarpeettomasti kokeilun enimmäiskesto.

Hallituksen esitykseen sisältyy aiempaa lainsäädäntöä keskeisiltä osin vastaavat säännökset opiskelu ympäristön turvallisuudesta ja lukio-opintoja suorittavan opiskelijan kurinpidosta. Voimassa oleva lainsäädäntö on näiltä osin säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 35/2013 vp, PeVL 70/2002). Esityksessä ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi opiskelu ympäristön turvallisuutta koskevaa säännöstä koulutuksen järjestäjän velvoitteella suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Lailla on myös säädettävä perusoikeuksiin kohdistuvista rajoituksista sekä kaikista perusoikeuksien toteutumisen ja käytön kannalta keskeisistä asioista. Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Asetuksen antaminen edellyttää, että tarvittavat perussäännökset ovat kuitenkin laissa. Hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa on voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden ehdotettu nostettavaksi useita nykyisin asetuksentasoisia säännöksiä lain tasolle. Lisäksi lakiehdotuksiin sisältyviä valtuussäännöksiä on voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden täsmennetty niiden tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden osalta vastaamaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä, eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Hallituksen esityksen lakiehdotuksiin sisältyy useita määräyksenantovaltuuksia Opetushallitukselle ja ylioppilastutkintolautakunnalle. Valtuussäännökset vastaavat osin voimassa olevan lainsäädännön sisältämiä valtuussäännöksiä mutta niitä on täydennetty ja täsmennetty vastaamaan erityisesti tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia.

Hallituksen esityksen lakiehdotukset eivät hallituksen käsityksen mukaan ole ristiriidassa perustuslain kanssa, joten ne voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisenjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Lukiolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta sekä maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.

Lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Ylioppilastutkinnosta säädetään erikseen ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005).

2 §

Lukiokoulutuksen tarkoitus

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa.

Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten.

2 luku

Koulutuksen järjestäminen

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää koulutuksen järjestämislupaa. Lupa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle,

kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Lupa voidaan myöntää myös ulkomail-
la järjestettävää koulutusta varten.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Opetus-
ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion
oppilaitoksessa noudattaen soveltuvin osin, mitä 4—7 §:ssä säädetään.

4 §

Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytykset

Edellä 3 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että
koulutus on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja kou-
lutustarjonta ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asian-
mukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskielet, mahdollinen erityi-
nen koulutustehtävä, koulutuksen järjestäjän oikeus järjestää sisäoppilaitosmuotoista koulutus-
ta sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Koulutuksen järjestäjä
päättää lukioista ja muista oppilaitoksista, joissa koulutusta järjestetään, jollei luvassa toisin
määrätä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä
varmistettava lukiokoulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään luvan hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemuk-
seen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä sekä luvan myöntämisen tarkemmista edellytyk-
sistä.

5 §

Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta koulutuksen järjestämisluvan muutta-
misesta ja peruuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman 1 momentissa tarkoitettua hakemusta tai ilmoitusta
muuttaa tai peruuttaa luvan, jos koulutusta ei enää järjestetä, koulutus ei enää täytä 4 §:n 1
momentissa luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään olennai-
sesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee varata koulutuksen järjestäjälle mahdollisuus 2 mo-
mentissa tarkoitettujen puutteiden korjaamiseen kohtuullisessa ajassa ennen luvan muuttamis-
ta tai peruuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön on luvan peruuttamista koskevan päätök-
senteon yhteydessä huolehdittava siitä, että lukiokoulutuksen riittävä saatavuus ei luvan pe-
ruuttamisen vuoksi vaarannu.

6 §

Erityinen koulutustehtävä

Erityisellä koulutustehtävällä tarkoitetaan opetusta, jossa olennaisessa määrin painotetaan
yhtä tai useampaa oppiainetta tai opintokokonaisuutta, tai opetusta, joka tähtää ylioppilastut-
kinnon järjestämisestä annetun lain 17 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan

kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Erityiseen koulutustehtävään voi sisältyä velvoite huolehtia asianomaiseen opetukseen liittyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä.

Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa voidaan, sen mukaan kuin 3 §:ssä tarkoitettua luvassa määrätään, poiketa opetuksen sisältöä koskevista 11 §:n 1 momentin säännöksistä ja 11 §:n 4 momentin nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen säännöksistä sekä jos edellä mainituista säännöksistä poikkeaminen sitä edellyttää, Opetushallituksen 12 §:n 1 momentin nojalla päättämistä lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista.

Erityisen koulutustehtävän myöntäminen edellyttää yleisen lukiokoulutuksen tarpeen lisäksi osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen liittyvää tarvetta järjestää 1 momentin mukaista opetusta. Lisäksi edellytetään, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset järjestää erityisen koulutustehtävän mukaista koulutusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä ja valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä.

7 §

Erityisen koulutustehtävän edellytysten täyttymisen seuraaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa erityisen koulutustehtävän ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän edellytysten täyttymistä säännöllisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa erityisen koulutustehtävän ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän, jos erityisen koulutustehtävän mukaista toimintaa ei enää järjestetä, se ei enää täytä 6 §:n 3 momentissa erityisen koulutustehtävän myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos sitä järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

8 §

Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla tässä laissa tarkoitettua opetusta ja muita palveluja toiselta lukiokoulutuksen tai muun koulutuksen järjestäjältä, korkeakoululta, muulta julkiselta taholta taikka muulta yksityiseltä rekisteröidyltä yhteisöltä tai säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkima opetus ja palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

9 §

Tilauuskoulutus

Koulutuksen järjestäjä, jonka 3 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyy lupa järjestää ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 17 §:ssä tarkoitettua International Baccalaureate -tutkintoon johtavaa koulutusta, saa järjestää Suomeen tuleville opiskelijoille kyseiseen tutkintoon johtavaa opetusta, jos koulutuksen tilaa ja rahoittaa toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauuskoulutus*).

Tilauuskoulutusta ei saa järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaiseen, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Tilauuskoulutusta ei myöskään saa järjestää niille, joilla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislakia. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan ei sovelleta tämän lain 1 §:n 2 momenttia, 10 §:ää, 11 §:n 3 momenttia, 14 ja 15 §:ää, 19—22 §:ää, 28 §:n 3 momenttia, 32 §:n 1 momenttia eikä 34 §:n 2—3 momenttia.

Tilauuskoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää koulutuksen järjestäjän tämän lain perusteella antamaa muuta lukiokoulutusta. Koulutuksen järjestäjän on perittävä koulutuksen tilaajalta tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Maksun tulee kattaa myös 35 §:n mukaisista opintososiaalisista eduista aiheutuvat kustannukset. Koulutuksen järjestäjän on kohdennettava tilauuskoulutuksesta saamansa tuotto omaan koulutustoimintaansa. Koulutuksen tilaajalla on oikeus periä tilauuskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta sijaintivaltionsa lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Tilauuskoulutuksena järjestettävään opetukseen ei sovelleta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (1705/2009).

Koulutuksen järjestäjä voi valita opiskelijaksi tilauuskoulutukseen henkilön, jolla on riittävät edellytykset 1 momentissa tarkoitettujen opintojen suorittamiseen.

3 luku

Opetus

10 §

Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten. Lukiokoulutukseen valmistava koulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on yksi vuosi.

Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 90 opintopistettä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän laajuus on 50 opintopistettä.

11 §

Oppimäärän sisältö

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden

opintoja (*oppiaineryhmät*) sekä opinto-ohjausta. Taito- ja taideaineiden opinnot ovat kuitenkin vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan.

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (*lukiodiplomi*).

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä sisältää suomen tai ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opintoja, muita lukiokoulutuksessa tarvittavia valmiuksia tuottavia opintoja sekä opinto-ohjausta. Oppimäärä voi sisältää myös lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyviä opintoja.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tässä laissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä 1—3 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista.

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä voi sisältää myös muita kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyjä lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia.

12 §

Opetussuunnitelma

Opetushallitus määrää 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja lukuun ottamatta (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet annetaan erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriä varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelma, jossa päätetään opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriä varten sekä erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiokoulutusta ja perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua perusopetusta varten voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla laatia yhteinen opetussuunnitelma.

13 §

Opintojen järjestäminen

Koulutuksen järjestäjä päättää tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestämisestä ja järjestämistavoista 3 §:ssä tarkoitetussa luvassa määrätyin ehdoin.

Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä yhdessä vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja

siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu.

Oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessa sekä koulutuksen järjestäjän muiden oppilaitosten, korkeakoulujen ja muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä, opetustunneista, työajoista, 8 §:ssä tarkoitettua koulutuksen järjestäjän yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta, jäljempänä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua itsenäistä opiskelusta sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

14 §

Opetuskieli

Oppilaitoksen opetuskieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla lisäksi saame, romani tai viittomakieli taikka muu 3 §:ssä tarkoitettussa luvassa määrätty kieli.

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opetuksesta voidaan antaa myös muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla opetuskielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta ja suorittaa oppimäärä ja ylioppilastutkinto.

15 §

Äidinkielen opetus

Äidinkielenä opetetaan oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti suomea tai ruotsia tai opiskelijan äidinkielen mukaisesti saamen kieltä.

Äidinkielenä voidaan opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä.

Äidinkielen opetuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

16 §

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus

Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta. Opetus järjestetään tällöin sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan opiskelijoiden enemmistö kuuluu. Tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat opiskelijat osallistuvat oman uskontonsa opetukseen. Opiskelija, joka ei kuulu tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan, voi halutessaan osallistua mainittuun uskonnonopetukseen.

Vähintään kolmelle evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalla opiskelijalla, jotka eivät osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta.

Muuhun kuin 2 momentissa mainittuihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvalla vähintään kolmelle opiskelijalle, jotka eivät osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos opiskelijat sitä pyytävät.

Jos opiskelija kuuluu useampaan kuin yhteen uskonnolliseen yhdyskuntaan, opiskelija päättää, minkä uskonnon opetukseen hän osallistuu.

Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle opiskelijalle, joka ei osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvalla opiskelijalle, jolle ei järjestetä hänen oman uskontonsa opetusta, opetetaan hänen pyynnöstään elämäkatsomustietoa. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää elämäkatsomustiedon opetusta, jos opetukseen oikeutettuja opiskelijoita on vähintään kolme.

Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumaton opiskelija voi osallistua myös sellaiseen koulutuksen järjestäjän järjestämään uskonnon opetukseen, joka opiskelijan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastaa hänen uskonnollista katsomustaan.

Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

17 §

Opetuksen julkisuus

Tässä laissa tarkoitettu opetus on julkista. Opetuksen seuraamista voidaan kuitenkin rajoittaa perustellusta syystä.

18 §

Kokeilu

Koulutuksen tai opetuksen kehittämiseksi tarpeellinen kokeilu, jossa poiketaan tämän lain 11 §:n 4 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetystä opintojen rakenteesta ja laajuudesta sekä 12 §:n 1 momentissa tarkoitetuista opetussuunnitelman perusteista, edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää kokeilulupaa. Jos kokeilussa poiketaan vain opetussuunnitelman perusteista, kokeiluluvan myöntää Opetushallitus.

Kokeilulupa myönnetään koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Lupa kokeiluun voidaan myöntää sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen tarkoitusta vastaavalla tavalla ja opetukseen liittyviä opiskelijoiden oikeuksia vaarantamatta. Kun samaan kokeiluun osallistuu useiden koulutuksen järjestäjien oppilaitoksia, oppilaitokset valitaan alueellisesti ja kieliryhmittäin mahdollisimman edustavasti.

Opiskelijoita voidaan ottaa kokeilun mukaiseen opetukseen enintään kolmena peräkkäisenä vuonna.

Opetushallitus päättää kokeilussa noudatettavasta ohjelmasta.

4 luku

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

19 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen pyrkivällä on oikeus hakeutua haluamaansa oppilaitokseen.

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Koulutuksen järjestäjä päättää jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä hakuajoista ja -menettelyistä täytettäessä sellaisia opiskelupaikkoja, joita ei täytetä valtakunnallisina hakumenettelyin.

20 §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättää koulutuksen järjestäjä.

Opiskelija otetaan suorittamaan:

1) nuorille tai aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää sekä ylioppilastutkintoa tai 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa;

2) yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja (*aine-opiskelija*);

3) lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää.

Poiketen siitä, mitä hallintolain (434/2003) 7 luvussa säädetään, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle kirjallisesti, jos opiskelijaksi ottamisessa käytetään 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintopäätös, jos hakija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tässä momentissa tarkoitettun ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tämän lain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Poiketen siitä, mitä hallintolain 45 §:n 2 momentissa säädetään, opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulee tällöin perustella.

Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, että:

1) hakija on kotouttamisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettu maahanmuuttaja tai vieraskielinen;

2) hakijalla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen tai ruotsin kielellä;

3) hakijan tavoitteena on lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen valmistavan koulutuksen jälkeen; ja

4) hakija ei ole suorittanut korkeakoulututkintoa.

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista ja muista lisänäytöistä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista ottaessa opiskelijoita suorittamaan 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa ja siihen valmistavia opintoja, ellei 2 momentissa tarkoitettussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa toisin säädetä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen, yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin sekä lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

5 luku

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

23 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa ja lukiokoulutukseen valmistava oppimäärä enintään yhdessä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä.

Koulutuksen järjestäjä päättää lisäajan myöntämisestä ja opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

24 §

Opiskeluoikeuden päätyminen

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 23 §:n 2 momentissa säädettyssä ajassa tai hänelle myönnettyssä lisäajassa, samoin kuin opiskelija, jolle ei ole myönnetty lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen, menettää opiskeluoikeutensa. Opiskeluoikeutensa menettää myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja.

Opiskelija voi itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelijan opiskeluoikeus päättyy siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle.

Koulutuksen järjestäjä antaa opiskeluoikeuden päättymisestä erillisen päätöksen.

25 §

Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada opetusta siten kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti.

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti 11 §:n 1 momentissa tarkoitettun opinto-ohjauksen lisäksi opiskelijan tarpeiden mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta.

Opiskelijalla, jonka opiskeluoikeus lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättyneessä tai joka on ilmoittanut eroamisestaan, on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa.

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjausta antaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu.

26 §

Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi lukio-koulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen suunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Suunnitelma laaditaan oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella opintojen alussa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

27 §

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa tämän lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitettut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetus-suunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen.

Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä jäljempänä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen mainittujen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista.

Opetushallitus voi antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä.

28 §

Oppimisen tuki

Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä.

Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.

29 §

Opiskelun poikkeava järjestäminen

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos

- 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
- 2) lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
- 3) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

30 §

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Kurinpidosta säädetään jäljempänä 7 luvussa.

31 §

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjoiin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Koulutuksen järjestäjän tulee päättää 12 §:ssä tarkoitetussa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön toteuttamisesta.

32 §

Opiskelijahuolto

Opiskelijahuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

Opetushallitus määrää nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa järjestettävän opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista 12 §:ssä tarkoitetuissa opetussuunnitelman perusteissa. Opetushallitus valmistelee opiskelijahuoltoa koskevat määräykset yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Koulutuksen järjestäjä päättää 12 §:ssä tarkoitetussa opetussuunnitelmassa opiskelijahuollon toteuttamisesta. Opetussuunnitelma tulee laatia opiskelijahuoltoa koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisien kanssa.

33 §

Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen järjestäjän tässä laissa tarkoitettuun toimintaan ja sen kehittämiseen sekä osallistua opiskelijoita koskevien ja opiskelijoiden asemaan vaikuttavien päätösten valmisteluun.

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Koulutuksen järjestäjän eri oppilaitoksilla voi olla myös yhteinen opiskelijakunta. Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Opiskelijakunnat myös osaltaan valmistavat opiskelijoita aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjän tulee turvata opiskelijakunnalle riittävät toimintaedellytykset.

Koulutuksen järjestäjän tulee opiskelijakuntatoiminnan lisäksi myös muulla tavoin varmistaa opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa. Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille käytettävissä olevista osallistumis- ja vaikuttamistavoista.

Tässä pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

34 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia ja opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet hakijalle maksuttomia, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Edellä 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua aineopiskelijalta ja jäljempänä 36 §:n 2 momentissa tarkoitetuista erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja. Lisäksi ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielillä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämässä opetuksessa voidaan periä kohtuullisia maksuja.

Tässä laissa tarkoitettun koulutuksen julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista.

Jos tässä laissa tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen ja sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

35 §

Opintosiaaliset edut

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Koulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

6 luku

Oppimäärän suorittaminen ja opiskelijan arviointi

36 §

Oppimäärän suorittaminen

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa.

Henkilö, jota ei ole otettu 20 §:n mukaiseksi opiskelijaksi, voi suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärän tai osan siitä kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa

tarkoitettu koulutuksen järjestäjä (*erityinen tutkinto*). Erityisen tutkinnon kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat niiden hankkimistavasta riippumatta eri oppiaineissa aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

37 §

Opiskelijan arvioinnin perusteet

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. Opiskelijalle on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Arvioinnin toteuttamisesta ja siihen kuuluvasta palautteen antamisesta päätetään opetussuunnitelmassa.

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot. Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisesta oppiaineesta päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus arvosanan korottamiseen. Edellä 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella.

Arvioinnissa käytettävistä arvosana-asteikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tarkempia määräyksiä opiskelijan arvioinnista sekä määrää suullisen kielitaidon kokeen käyttämisestä, sisällöstä ja arvioinnista.

38 §

Opiskelijan arvioinnista päättäminen

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

39 §

Todistukset

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Todistuksen liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus oppimäärään kuuluvan lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnoissa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä tai muista opinnoista.

Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 1 momentissa mainituista todistusten liitteistä.

7 luku

Turvallinen opiskeluympäristö

40 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opiskelijaa tulee suojata kiusamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 4 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei koske aikuisten koulutukseen tarkoitettuja opetussuunnitelman perusteita eikä opetussuunnitelmia. Aikuisten koulutusta varten ei tarvitse myöskään hyväksyä järjestyssääntöjä eikä muita järjestysmääräyksiä.

41 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangeistuksia.

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, häneltä voidaan tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

42 §

Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano

Ennen 41 §:n 1 tai 4 momentissa tarkoitettua päätöstä on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti taikka epäilty rikos tai siihen liittyvä seikka, kuultava opiskelijaa ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Ennen kurinpitorangaistuksen antamista on opiskelijan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 41 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäamisestä tarvittaessa oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Edellä 41 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä tulee antaa päätös ja 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.

Opiskelijan määräaikaista erottamista tai asuntolasta erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, ellei koulutuksen järjestäjä tai hallinto-oikeus toisin päättää.

Päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta on päätettävä samalla kun määräaikaisesta erottamisesta tai asuntolasta erottamisesta päätetään.

Oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta ja opiskelusta pidättämisestä sekä kirjallisen varoituksen antamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin tai koulutuksen järjestäjän niin päättäessä rehtori. Rehtorille voidaan antaa toimivalta päättää korkeintaan kolme kuukautta kestävästä oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta.

Edellä 41 §:n 2 momentissa tarkoitettu opiskelijan määräämisestä poistumaan luokkahuoneesta oppituntin jäljellä olevaksi ajaksi ja opiskelijan määräämisestä poistumaan muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, päättää oppituntia tai muuta opetustilaisuutta pitävä opettaja. Mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettu opiskelijan määräämisestä poistumaan oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta päättää rehtori tai opettaja. Mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettu opetuksen epäamisestä päättää rehtori.

43 §

Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 41 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta opiskelija, joka ei poistu saatuaan tiedon 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu opetuksen epäamisestä.

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita

voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

44 §

Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun

Sinä aikana, jolloin opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syystä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.

Jos tuomioistuin on vapauttanut opiskelijan syytteen, ei kurinpitomenettelyä saa aloittaa tai jatkaa samasta syystä muutoin kuin sellaisen menettelyn perusteella, jota ei ole katsottava rikokseksi, mutta josta voidaan rangaista kurinpidollisesti.

Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syystä määrätä kurinpitovälineitä. Opiskelija saadaan kuitenkin erottaa määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.

45 §

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita

Rehtorilla ja opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta 40 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine.

Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun haltuunottoon ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Pykälässä säädettyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

46 §

Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat sekä päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 40 §:n 2 momentissa tarkoitettujen esineiden tai aineiden haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa

on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Edellä 3 momentissa säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Pykälässä säädetty oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

47 §

Haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleiset periaatteet

Edellä 45 ja 46 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja opiskelijan tarkastamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Toimenpiteiden käyttö tulee oppilaitoksissa suunnitella ja ohjeistaa.

Edellä 45 §:n mukaisten voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle. Opiskelijan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata. Haltuun ottamisesta ja tarkastamisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.

48 §

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

Edellä 45 §:ssä tarkoitetut opiskelijalta haltuun otetut esineet ja aineet luovutetaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai, jos opiskelija on täysi-ikäinen, hänelle itselleen. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampu-aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksiset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Opiskelijalle itselleen luovutettavat esineet ja aineet luovutetaan työpäivän päätyttyä.

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen tulee kirjata.

8 luku

Muutoksenhaku

49 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) edellä 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä ja 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä;
- 3) suoritettujen opintojen hyväksi lukemista;
- 4) opiskelun poikkeavaa järjestämistä;
- 5) oikeutta saada uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetusta.

50 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelijan erottamista asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi tai 34 ja 35 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Edellä 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

51 §

Muutoksenhakuaika

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista määräajaksi tai lopullisesti, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi taikka 50 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiaa sekä oikaisuvaatimus 49 §:ssä tarkoitettussa asiassa, tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. Tässä pykälässä tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

52 §

Valituslupa

Jollei tässä laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

53 §

Muutoksenhaku opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 37 ja 38 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.

54 §

Valituskiellot

Muuhun 41 §:n nojalla tehtyyn kuin varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista tai opiskeluoikeuden pidättämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla.

55 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus ja aluehallintoviranomainen

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

9 luku

Erinäiset säännökset

56 §

Koulutuksen arviointi ja laadunhallinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa järjestämänsä koulutuksen laadusta ja laadunhallinnan jatkuvasta kehittämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua säännöllisesti ulkopuoliseen toimintansa ja laadunhallintajärjestelmänsä arviointiin. Koulutuksen järjestäjän tulee julkistaa järjestämiensä arviointien keskeiset tulokset.

Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta säädetään Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetussa laissa (1295/2013).

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä.

57 §

Henkilöstö

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla riittävä määrä säädetty kelpoisuusvaatimukset täyttävää opetushenkilöstöä. Koulutuksen järjestäjällä voi olla myös opetusharjoittelua suorittavia henkilöitä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Aluehallintovirasto voi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden.

58 §

Oikeus luovuttaa tietoja opiskelijaa koskevista asioista

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja vastaanottajan tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

1) oppilaitoksen rehtorille ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;

2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilöille muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;

3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;

4) poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai jos opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

59 §

Tietojensaantioikeus

Koulutuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

60 §

Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen

Tässä laissa tarkoitettussa toiminnassa syntyneisiin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

61 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua toimintaa varten myönnettävästä rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Valtionavustusta voidaan myöntää myös investointihankkeisiin siten kuin valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään. Valtionapuviranomaisena investointihankkeissa on aluehallintovirasto.

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

62 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 19—24 §:ää sovelletaan lain voimaan tulon jälkeen tässä laissa tarkoitetun koulutuksen aloittaviin opiskelijoihin.

Tällä lailla kumotaan lukiolaki (629/1998), jäljempänä *kumottu laki*. Kumotun lain 24 §:ää sovelletaan kuitenkin ennen tämän lain voimaan tuloa opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin. Mainittuja opiskelijoita koskeviin kumotun lain 24 §:n mukaisiin päätöksiin sovelletaan kuitenkin tämän lain 49 §:n 2 kohtaa.

Muulla lainsäädännössä olevalla viittauksella kumottuun lakiin tarkoitetaan tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta tähän lakiin.

63 §

Siirtymäsäännökset

Kumotun lain nojalla myönnettyt koulutuksen järjestämisluvut jäävät tämän lain voimaan tullessa voimaan ja kumotussa laissa tarkoitetut koulutuksen järjestäjät jatkavat toimintaansa tässä laissa tarkoitettuina koulutuksen järjestäjinä.

Kumotun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaan laadittua opetussuunnitelmaa noudatetaan, kunnes Opetushallitus päättää tämän lain 12 §:n 1 momentin mukaisten opetussuunnitelmien perusteiden ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönotosta. Tämän lain 10—13, 25—28 ja 31—33 §:n säännöksiä sovelletaan tämän lain voimaan tulon jälkeen käyttöön otettaviin opetussuunnitelmiin ja opetussuunnitelmien mukaisesti järjestettyyn koulutukseen.

Tämän lain tultua voimaan ja ennen kuin tämän lain mukaiset opetussuunnitelmien perusteet ja niiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otetaan käyttöön, koulutuksen järjestäjä ottaa opiskelijan suorittamaan lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen op-

pimäärää kumotun lain mukaisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien mukaisesti.

Kokeilut, joiden aloittamisesta on päätetty kumotun lain nojalla ennen tämän lain voimaantuloa, toteutetaan loppuun myönnetyn kokeiluluvan mukaisesti.

Kumotun lain nojalla annetut ylioppilastutkintolautakunnan määräykset jäävät voimaan, kunnes ylioppilastutkintolautakunta toisin päättää.

64 §

Voimaan jätettävät asetukset

Seuraavat asetukset jäävät edelleen voimaan myös siltä osin kuin ne on annettu kumotun lain nojalla:

- 1) opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu asetus (986/1998);
 - 2) ylioppilastutkinnosta annettu valtioneuvoston asetus (915/2005);
 - 3) koulutuksen arvioinnista annettu valtioneuvoston asetus (1061/2009);
 - 4) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annettu valtioneuvoston asetus (294/2014);
 - 5) eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annettu opetusministeriön asetus (1323/2001);
 - 6) opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa annettu opetusministeriön asetus (856/2006);
 - 7) ylioppilastutkintolautakunnan suoritteiden maksullisuudesta annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (908/2010).
-

2.

Laki

ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) 1 §, 2 §:n 3 momentti, 3—4 §, 6 §:n 3 momentti sekä 8 ja 12 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 280/2016 ja 3 § osaksi laissa 1229/2006, sekä
lisätään lakiin uusi 1 a, 1 b, 4 a, 6 a ja 12 a § seuraavasti:

1 §

Ylioppilastutkinto

Lukiolaissa (/) tarkoitetun lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Tutkinnon suorittanut opiskelija on omaksunut lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttanut lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyyden. Tutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistuvia kutsutaan tässä laissa kokelaiksi.

Ylioppilastutkinto suoritetaan suomeksi tai ruotsiksi oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti.

Ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin siten kuin korkeakouluja koskevassa lainsäädännössä säädetään.

1 a §

Ylioppilastutkintolautakunta

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan ylioppilastutkintolautakunnan, joka vastaa ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja toimeenpanosta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä lautakunnasta ja sen tehtävistä.

1 b §

Ylioppilastutkinnon kokeet

Ylioppilastutkintoon sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraissa kielissä, matematiikassa sekä luonnontieteellisissä ja humanistis-yhteiskunnallisissa oppiaineissa (*reaaliaineet*) järjestettäviä kokeita.

Tutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä valintansa mukaan kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat toisessa kotimaisessa kielessä, yhdessä vieraassa kielessä, matematiikassa ja reaaliaineissa järjestettävä koe (*pakolliset kokeet*). Pakollisten kokeiden lisäksi kokelas voi suorittaa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen.

Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet ovat kirjallisia tai sähköisiä. Niihin voi kuulua suullisia tehtäviä.

Ylioppilastutkinnon kokeista ja kokeiden laatimisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ylioppilastutkintolautakunta määrää ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden sisällöstä ja koejärjestelyistä.

2 §

Äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet, kahden eri tason mukaiset kokeet ja vieraiden kielten kokeet

Ylioppilastutkintolautakunta määrää, missä vieraisissa kielissä kokeet järjestetään ja missä kielissä järjestetään kahden eri tason mukaiset kokeet.

3 §

Kokeiden järjestäminen

Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet järjestetään lukiokoulutusta antavissa oppilaitoksissa samanaikaisesti kaksi kertaa vuodessa.

Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet tulee järjestää myös ylioppilastutkinnon suorittaneelle henkilölle, joka uusii tutkintoon sisältyvän kokeen tai täydentää tutkintoaan, sekä henkilölle, joka suorittaa erillisen kokeen.

Tutkinnon ja kokeiden järjestämisestä oppilaitoksessa vastaa lukiolain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu toiminnasta vastaava rehtori.

4 §

Edellytykset osallistua kokeisiin

Ylioppilastutkinnon kokeeseen osallistuminen edellyttää, että lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava on ennen kokeeseen osallistumista opiskellut lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetty pakolliset opinnot oppiaineessa, jonka kokeeseen hän osallistuu. Reaaliaineen kokeeseen aineessa, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua opiskeltuaan neljä opintopistettä oppiaineen opintoja. Jos vieraan kielen koe perustuu oppimäärään, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua kokeeseen opiskeltuaan kuusi opintopistettä oppiaineen opintoja.

Rehtorin tehtävänä on varmistaa, että kokelas täyttää kokeisiin osallistumiselle säädetty edellytykset.

Rehtorin päätöksellä kokeeseen voi erityisestä syystä osallistua myös lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava, joka ei ole opiskellut 1 momentissa tarkoitettuja oppimääriä, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan riittävät edellytykset kokeesta suoriutumiseen.

4 a §

Muun henkilön kuin lukiokoulutuksen opiskelijan oikeus ylioppilastutkinnon suorittamiseen

Muu henkilö kuin lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija saa osallistua ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin, jos hän on suorittanut:

- 1) lukiokoulutuksen oppimäärän tai vastaavan ulkomaisen koulutuksen;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavan aiemman tutkinnon;
- 3) muun kuin 2 kohdassa tarkoitetun vähintään kaksivuotisen perusopetuksen tai sitä vastaavalle aikaisemmalle oppimäärälle perustuvan tutkinnon tai opinnot sekä 1 b §:ssä tarkoitetun lautakunnan määräämät lisäopinnot.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tutkintoa suorittava opiskelija voi osallistua ylioppilastutkintoon ollessaan vielä opiskelijana asianomaisessa perustutkintokoulutuksessa. Opiskelija voi osallistua tutkintoon aikaisintaan suoritettuaan vähintään 90 osaamispistettä vastaavan osaamisen.

6 §

Ylioppilastutkinnon suorittaminen

Ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi, kun kokelas on suorittanut hyväksytysti pakolliset kokeet sekä lukiokoulutuksen oppimäärän tai 4 a §:ssä tarkoitetun muun tutkinnon tai koulutuksen. Tutkinto tulee suoritetuksi pakollisessa kokeessa annetun hylätyn arvosanan estämättä, jos arvosana ei ylioppilastutkintolautakunnan määräysten vahvistamien perusteiden mukaan estä tutkintotodistuksen antamista eikä kokelas ole kirjallisesti kieltänyt hylätyn arvosanan merkitsemistä todistukseen.

6 a §

Kokeiden uusiminen

Hyväksytyyn kokeeseen saa uusia rajoituksetta.

Tutkinnon suorittamisen aikana kokelaalla on oikeus uusia hylätty koe kolme kertaa. Tutkinnon suorittanut henkilö saa uusia hylätyn kokeen rajoituksetta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin kokeen uusimiseen liittyvistä menettelyistä.

8 §

Koesuoritusten arvostelu

Ylioppilastutkinnon kokeista annetaan erilliset arvosanat, joista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kokeesta voidaan ylioppilastutkintolautakunnan päätöksen mukaan antaa myös arvosanaa yksityiskohtaisempi arvostelu. Ylioppilastutkintolautakunta määrää kokeiden arvostelussa noudatettavista periaatteista.

12 §

Tutkintotodistus ja kokeiden suorittamisesta annettavat todistukset

Ylioppilastutkintotodistus annetaan kokelaalle, joka on 6 ja 7 §:ssä säädetyllä tavalla suorittanut tutkinnon.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään ylioppilastutkintotodistukseen merkittävistä arvosaanoista, tutkintotodistuksen päiväämisestä sekä muista todistuksista, joita ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden suorittamisesta annetaan.

Todistuksen antaminen edellyttää, että tutkintokertoihin ja kokeisiin osallistumisesta säädettyt maksut on suoritettu.

12 a §

Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut

Ylioppilastutkinnosta ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistumisesta voidaan periä maksuja. Ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin osallistumisesta perittävistä maksuista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella sen mukaan kuin valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä päivänä kuuta 20

Pääministeri

Juha Sipilä

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen